

Handelingen

Handelingen 1

1. Het eerste boek Grieks *de eerste rede*; waardoor hij verstaat zijn Evangelische historie. Zodat daaruit alsook uit het volgende blijkt dat de heilige evangelist Lukas ook dit boek heeft geschreven. heb ik gemaakt, o Theofilus, Van deze Theofilus zie de aantekeningen Luk. 1:3. van al hetgeen Jezus begonnen heeft beide te doen en te leren;
  2. Tot op den dag, in welken Hij opgenomen is, nadat Hij door den Dit kan in den Grieksen tekst gevoegd worden, òf bij de woorden *bevelen gegeven*, òf bij het woord *uitverkoren* Namelijk tot het apostelambt. Zie Matth. 10:1, enz.. Heiligen Geest aan de apostelen, die Hij uitverkoren Namelijk tot het apostelambt. Zie Matth. 10:1, enz. had, bevelen had Namelijk hoe zij het Evangelie zouden prediken door de gehele wereld; Matth. 28:19; Mark. 16:15, en te Jeruzalem wachten op de zending des Heiligen Geestes; Luk. 24:49. gegeven.
  3. Aan welke Hij ook, nadat Hij geleden had, Zichzelf levend vertoond heeft, Grieks *voorgesteld*, of *tegenwoordig gesteld heeft in velen*. met vele gewisse kentekenen, Namelijk waaruit klaarlijk is gebleken, dat hij waarlijk met hetzelfde lichaam van de doden was opgestaan; als daar zijn geweest, dat hij hun dikwijls is verschenen, met hen dikwijls heeft gesproken en gegeten, en dat zij Zijne littekens gezien en getast hebben; Luk. 24; Joh. 20,21. veertig dagen lang, zijnde van hen gezien, en sprekende van de dingen, die het Koninkrijk Gods aangaan.
  4. En als Hij met *hen* Of, *als Hij hen bijeenvergaderd had*. vergaderd was, beval Hij hun, dat zij van Jeruzalem niet scheiden zouden, maar
- verwachten de belofte Dat is, den Heiligen Geest, dien de Vader door Hem beloofd had hun te zullen zenden; Luk. 24:49; Joh. 14:26. des Vaders, die gij, zeide Hij, van Mij gehoord hebt.
5. Want Johannes doopte wel met water, maar gij zult met den Heiligen Grieks *in den Heiligen Geest*; namelijk dien Ik op den pinksterdag overvloedig als water over u zal uitstorten. Hetzelfde voorzegt ook Johannes de Doper; Matth. 3:11. Geest gedoopt worden, niet lang na Grieks *niet na vele deze dagen*; namelijk tien dagen daarna. deze dagen.
  6. Zij dan, die samengekomen waren, vraagden Hem, zeggende: Heere, zult Gij in dezen tijd aan Israel Dat is, aan het volk of de nakomelingen Israëls. het Koninkrijk Namelijk hetwelk de profeten tevoren hebben gezegd, door den *Messias* te zullen opgericht worden, en zij nog meenden, naar de gemene dwaling, een werelds koninkrijk te zullen zijn. wederoprichten?
  7. En Hij zeide tot hen: Het komt u niet toe, te weten de tijden of gelegenheden, Namelijk der tijden, op welke God, hetgeen Hij verordineerd en beloofd heeft, zal willen uitvoeren. die de Vader in Zijn eigen macht gesteld heeft;
  8. Maar gij zult Of, *maar gij zult kracht ontvangen, nadat de Heilige Geest over u zal gekomen zijn*. ontvangen de kracht des Heiligen Geestes, Die over u komen zal; en gij zult Mijn getuigen Grieks *mij getuigen zijn*; namelijk dat Ik de beloofde *Messias* en Zaligmaker der wereld ben. zijn, zo te Jeruzalem, als in geheel Judea en Samaria, en tot aan het uiterste der aarde.
  9. En als Hij dit gezegd had, werd Hij opgenomen, Dat is, is opgeheven lichamelijk en zichtbaar van de aarde naar den hemel; Mark. 16:19; Hebr. 1:3, en Hebr. 8:1, welke van Paulus de derde hemel en het paradijs genoemd wordt; 2 Cor. 12:2,4. daar zij het zagen, en een wolk nam Hem

weg Of, *nam hem op*, en alzo weg van hunne ogen. van hun ogen.

10. En alzo zij hun ogen naar den hemel hielden, terwijl Hij heenvoer, ziet, twee mannen Dat is, twee engelen in de gedaante van mannen. Zie Gen. 18:2. stonden bij hen in witte kleding; Zo plachten de engelen te verschijnen, om daarmede te tonen de reinheid hunner natuur en dat zij kwamen om blijde dingen te verkondigen. Zie Matth. 28:3; Mark. 16:5; Joh. 20:2.
11. Welke ook zeiden: Gij Galilese Zie Hand. 2:7. mannen, wat staat gij en ziet op naar den hemel? Deze Jezus, Die van u opgenomen is in den hemel, zal alzo komen, Dat is, in zulke wijze, zichtbaar en in ene wolk; Mark. 13:26; Luk. 21:27; Openb. 1:7. gelijkerwijs gij Hem naar den hemel hebt zien heenvaren.
12. Toen keerden zij wederom naar Jeruzalem, van den berg, die genaamd wordt de Olijf *berg*, welke is nabij Jeruzalem, liggende *van Grieks hebbende. daar* een sabbatsreize. Dat is, zover als de Joden mochten gaan op een sabbatdag, op welken het verre reizen verboden was, Exod. 16:29, hetwelk, naar eniger mening, omtrent zeven stadiën is geweest. Zodat *elke stadie gerekend zijnde voor honderd vijf en twintig schreden* het omtrent een kwartier uur gaans zou zijn. En alzo gezegd wordt, Joh. 11:18, dat Bethanië, vanwaar *Christus* ten hemel is opgevaren, Luk. 24:50, op dezen berg gelegen, vijftien stadiën van Jeruzalem was, zo moet dit verstaan worden van het begin des Olijfbergs, op welken Bethanië nog wat verder lag.
13. En als zij ingekomen waren, Namelijk niet alleen in de stad, maar ook in een huis, hetwelk sommigen menen geweest te zijn het huis van Maria, de moeder van Johannes Markus, waarvan men leest Hand. 12:12. gingen zij op in de opperzaal, waar zij bleven, *namelijk* Petrus en Jakobus, Van deze apostelen zie Matth. 10:2, enz. en Johannes en Andreas,

Filippus en Thomas, Bartholomeus en Mattheus, Jakobus, *de zoon* van Alfeus, en Simon Zelotes, en Judas, Deze Judas werd alzo toegenaamd, om onderscheiden te worden van Judas Iskarioth den verrader; en alzo noemt hij zich ook zelf in zijn Zendbrief, Hand. 1:1; was anders toegenaamd Lebbeüs; Matth. 10:3. *de broeder* van Jakobus.

14. Deze allen waren eendrachtelijk volhardende Dat is, krachtig, standvastig, en met lijdzaamheid aanhoudende. in het bidden en smeken, met de vrouwen, Namelijk die *Christus* van Galilea waren gevolgd, en Hem hadden gediend, Matth. 27:55,56; Mark. 15:40; Luk. 23:55; Joh. 19:25, en ook met hunne huisvrouwen, die mede van node hadden gesterkt te worden, als zullende metgezellen zijn van de reizen harer mannen; 1 Cor. 9:5. en Maria, de moeder van Jezus, en met Zijn broederen. Dat is, neven en bloedverwanten, Matth. 12:46, als daar waren Jakobus en Joses, Simon en Judas, zonen van Maria, *Christus'* moeders zuster; Matth. 13:55.
15. En in dezelve Dat is, op een van die dagen. dagen stond Petrus op in het midden der discipelen, en sprak (er was nu een schare bijeen van omtrent honderd en twintig personen): *Grieks namen*; dat is hoofden, of mensen die bij hunne namen geteld worden. Zie Openb. 3:4, en Openb. 11:13.
16. Mannen broeders, deze Schrift moest vervuld worden, welke de Heilige Geest door den mond Davids voorzegt heeft van Judas, die de leidsman geweest is dergenen die Jezus vingen;
17. Want hij was met ons gerekend, Of, *geteld*. en had het lot dezer Zo wordt de dienst van het apostelschap genaamd, omdat deze van God, niet uit verdienste of waardigheid, maar naar Zijn welbehagen gegeven wordt; Hand. 8:21. *bediening* verkregen.

18. Deze dan heeft verworven Namelijk overmits hij den Joden gelegenheid heeft gegeven, dat die akker door hen gekocht werd voor dat geld, hetwelk hem voor de verraderij gegeven was; Matth. 27:6,7. Zodat dit moet verstaan worden niet van het voornemen van Judas, maar van de uitkomst, die daarop gevolgd is. **een akker**, Namelijk den bloedakker, Hand. 1:19. **door het loon** Grieks *uit het loon*. **der ongerechtigheid**, Dat is, der onrechtvaardige daad der verraderij. **en voorwaarts** Dewijl gezegd wordt, Matth. 27:5, dat hij verworgd is, zo is het algemeen gevoelen dat hij zichzelf met een strop verhangen heeft, en dat hij alsoo voorwaarts over òf in den strop is gevallen, òf de strop gebroken zijnde, voorover gevallen is en gebarsten, en dat hij alsoo zijn ingewanden door een rechtvaardig oordeel Gods uitgestort heeft. Zie dergelijk voorbeeld in Achitofel; 2 Sam. 17:23. **overgevallen** Grieks *geworden*. **zijnde**, is midden **opgeborsten**, en al zijn ingewanden zijn uitgestort.

19. En het is bekend geworden Namelijk dat God den verrader Judas met zulk een dood gestraft had. **allen**, die te Jeruzalem wonen, alsoo dat die akker in hun eigen Namelijk in de Syrische of Chaldeeuwse taal, die de Joden na de Babylonische gevangenschap gebruikten. **taal genoemd wordt Akeldama**, dat is, **een akker des bloeds**. Namelijk omdat hij gekocht was voor het geld, waar het bloed van *Christus* voor verkocht was geweest.

20. Want er staat geschreven in het boek der Psalmen; Zijn woonstede David, als een voorbeeld van *Christus* in den Ps. 69, spreekt wel in het algemeen van zijne vijanden; doch alsoo in denzelfden psalm ook van het lijden van *Christus* geprofeteerd wordt, zo past het de apostel Petrus in het bijzonder op Judas, die een verrader van *Christus* geweest is. **worde woest**, en er **zij niemand die in dezelve wone**. En: Namelijk, wordt op een andere plaats in het boek der psalmen nog gezegd. **Een ander**

neme David schijnt deze woorden, in Ps. 109, wel te spreken van Doëg, die een was van de opperste herders van den koning Saul, en hem met de priesters te Nob had verraden; maar overmits David een voorbeeld van *Christus* geweest is, zo wordt dit ook bekwamelijk op Judas, die den Heere *Christus* verraden heeft, van Petrus gedeut. **zijn opziensambt**. Hoewel het Griekse woord somtijds allerlei opziensambten betekent, zo wordt het nochtans hier bijzonderlijk genomen voor het apostelambt van Judas, hetwelk alsoo genaamd wordt, omdat de dienaars des Evangelies opzicht hebben over de gemeente; Hand. 20:28.

21. Het is dan nodig, dat van de mannen, die met ons ongedaan hebben al den tijd, in welken de Heere Jezus onder ons ingegaan en uitgegaan is,

22. Beginnende van den doop Dat is, van den tijd, dat Johannes heeft begonnen te leren en te dopen; want toen begon de bediening des Evangelies, en kort daarna begon ook *Christus* zelf zijn ambt te bedienen. **van Johannes, tot den dag toe, in welken Hij van ons opgenomen is, een derzelve met ons getuige worde van Zijn opstanding**. Namelijk, en ook van alle andere leerlingen en daden van *Christus*. Doch hier wordt alleen melding gemaakt van Zijne opstanding, omdat Hij daardoor krachtiglijk is bewezen te zijn de Zoon Gods en de ware *Messias*; Hand. 2:32; Rom. 1:4.

23. En zij stelden er twee, Jozef, Deze wordt in sommige boeken genaamd Joses, en wordt gehouden een broeder geweest te zijn van Jakobus den Jonge. **genaamd Barsabas, die toegenaamd was Justus, en Matthias**.

24. En zij baden en zeiden: Gij Heere! Zie de reden hiervan in de aantekeningen Gal. 1:1. **Gij Kenner der** Dat is, Gij die weet hoe zij inwendig in het hart gesteld zijn. **harten van allen, wijs van deze** Namelijk door het lot, hetwelk van U bestuurd wordt;

Spreuk. 16:33. twee een aan, dien Gij uitverkoren hebt;

25. Om te ontvangen het lot dezer Zie Hand. 1:17. bediening en des apostelschaps, waarvan Judas afgeweken is, Of, *afgetreden is*; dat is, waar Judas om zijne boosheid uitgevallen is. dat hij heenging in zijn eigen Namelijk die hem en zijns gelijken, van God naar zijn rechtvaardig oordeel verordineerd is, en de plaats der pijn genaamd wordt; Luk. 16:28. plaats.

26. En zij wierpen hun Grieks *gaven hunne loten*; namelijk van Jozef en Matthias, uit welken een door het lot zou verkoren worden, opdat alzo zijne beroeping tot het apostelschap als van God zelf zou komen. loten; en het lot viel op Matthias, Zie dergelijke in de verkiezing van Saul tot het koningsambt; 1 Sam. 10:20. en hij werd met gemene Dat is zij hebben allen deze goddelijke verkiezing voor goed gekend en aangenomen. toestemming tot de elf apostelen gekozen.

Handelingen 2

1. En als de dag van het Pinkster *feest* vervuld werd, Dat is, gekomen was. waren zij allen Namelijk de twaalf apostelen, wien deze belofte voornamelijk was gedaan. Zie hierna Hand. 2:4,14,15. eendrachtelijk bijeen. Dat is, in ééne plaats vergaderd, namelijk in ene opperzaal binnen Jeruzalem; Hand. 1:13.

2. En er geschiedde haastelijk uit Dat is, onvoorziens. den hemel een geluid, gelijk als van een geweldigen, gedreven Dat is, met sterk gedruis waaiende. wind, en Of, *blas*. Deze wind beduidde den Heiligen Geest, die den apostelen gegeven is, en door den dienst der apostelen zou worden gegeven, en doordringen tegen alle geweld. vervulde het gehele huis, waar zij zaten.

3. En van hen werden *Aan hen*; namelijk de apostelen. gezien verdeelde tongen Dat is, gedaanten van tongen, die gedeeld of

gespleten waren; waarmede te kennen gegeven werden de menigerlei talen, met welke de apostelen zouden spreken, en het Evangelie onder alle volken verkondigen. Zie Hand. 2:4. als van vuur, en Dat is, vurig; waarmede beduid werd dat de Heilige Geest de harten der apostelen en van hunne toehoorders ontsteken zou met een licht der kennis Gods, met vurige liefde Gods en des naasten, en ijver tot Gods eer en der menschen zaligheid. het zat op Namelijk het vuur der verdeelde tongen. een iegelijk van hen. Namelijk van de apostelen. Zie Hand. 2:1.

4. En zij werden allen vervuld met den Heiligen Dat is, met de buitengewone gaven des Heiligen Geestes. Geest, en begonnen te spreken met andere Dat is, vreemde, den apostel tevoren onbekende talen. Markus zegt *nieuwe*; Mark. 16:17. talen, zoals Grieks *tongen*; gelijk Hand. 2:11. de Geest hun Dat is, de Heilige Geest; 2 Petr. 1:21. gaf uit te spreken. Het Griekse woord betekent enige treffelijke zaken of spreuken voortbrengen. Zie Hand. 2:11.

5. En er waren Joden, te Jeruzalem wonende, Dat is, zich onthoudende voor een tijd, òf om in den Joodsen godsdienst onderwezen te worden; Hand. 6:9, en Hand. 9:29, òf om het feest van Pinkster te houden; Exod. 23:17. godvruchtige mannen van allen volke dergenen, die onder den Dat is, die door de vervolgingen der Assyrische, Babylonische, Egyptische en Syrische koningen in alle landen verstrooid waren, 1 Petr. 1:1, en alzo is vervuld hetgeen tevoren gezegd was; Jes. 43:5,6. hemel zijn.

6. En als deze stem Dat is, dit geluid van dezen wind, of als dit gerucht verbreid was. geschied was, kwam de menigte samen, en werd beroerd, want Of, verward; namelijk òf in dit samenkomen, òf in hun gemoed door verwondering van deze vreemde zaak. een iegelijk hoorde hen in zijn eigen Zo spraken dan de apostelen niet in ééne taal, gelijk sommigen menen; want zo zou dit wonder in de toehoorders

geweest zijn, en niet in de apostelen; maar in verscheidene, naar de verscheidenheid der talen, die de toehoorders spraken en verstonden. Zie Hand. 10:46, en Hand. 19:6; 1 Cor. 12:13,14. taal spreken.

7. En zij ontzetten zich Namelijk alsof zij buiten hunne zinnen verrukt waren. allen, en verwonderden zich, zeggende tot elkander: Ziet, zijn niet alle dezen, die daar spreken, Galileers? Dat is, die in Galilea geboren zijn en altijd gewoond hebben, en onkundige en ongeleerde lieden zijn, geen andere taal dan hunne moedertaal geleerd hebbende.
8. En hoe horen wij hen een iegelijk in onze eigen taal, in welke wij geboren zijn?
9. Parthers, en Meders, en Elamieten, Elam was een deel van Perzië, alzo genaamd van Elam, een zoon van Sem; Gen. 10:22; 1 Kron. 1:17. en de inwoners zijn van Mesopotamie, Dat is, zowel die in Mesopotamië als die in Judea wonen en geboren zijn. *Mesopotamië* is een deel van Syrië alzo in het Grieks genaamd, omdat het ligt midden tussen de twee rivieren Tiger en Eufraat; Gen. 24:10, en Gen. 35:9. en Judea, en Cappadocie, Pontus en Azie. *Azië* wordt in het algemeen genaamd het derde deel der wereld toen bekend, en in het bijzonder dat deel, hetwelk eertijds Klein-Azië en nu Natolië genaamd wordt, waarvan ook *Cappadocië*, *Pontus*, *Frygië* en *Pamfyllië* delen waren; maar hier schijnt het nog bijzonderlijker genomen te worden voor het deel van Klein-Azië, hetwelk ligt omtrent de Egeïsche zee tegenover Macedonië en Thracië.
10. En Frygie, en Pamfylie, Egypte, en de delen van Libye, hetwelk bij Cyrene Dit was ene stad in Lybië of Afrika, van welke het omliggende land *Libya Cyrenaica* genoemd werd. In al deze landen waren de Joden overlang verstrooid, en spraken de talen van die landen; 1 Petr. 1:1. *ligt*, en uitlandse Dat is, die te Rome of daaromtrent geboren of woonachtig waren, en te Jeruzalem om hunne zaken of om den

godsdienst gekomen waren. Romeinen, beiden Joden en Namelijk niet alleen van godsdienst, maar ook van afkomst en geslacht. Jodengenoten; Grieks *Proselitoy*; dat is, aankomelingen, Joden niet van geslacht, maar van religie. Zie Matth. 23:15.

11. Kretenzen Dat is, geboren of wonende in het eiland Kreta, nu Kandia genaamd. Zie Hand. 27:7,12; Tit. 1:5. en Arabieren, wij horen hen in onze talen Grieks *tongen*; Hand. 2:4. de grote werken Of, de heerlijke daden Gods; namelijk die Hij door *Jezus Christus* gedaan heeft tot der mensen zaligheid; Luk. 1:49. Gods spreken.
12. En zij ontzetten zich allen, en werden twijfelmoedig, Dat is, zij twijfelen wat dit toch wezen mocht, en wat zij daarvan zouden geloven. zeggende, de een tegen den ander: Wat wil toch dit zijn?
13. En anderen, Enigen, mogelijk uit de schriftgeleerden, Farizeën, Sadduceën, en huns gelijken. spottende, zeiden: Zij zijn vol zoeten wijns. Dat is, zij zijn dronken. Sommigen zetten dit over: *Zij zijn vol most*. Doch het was toen nog de tijd niet van most, dat is van nieuwen gepersten wijn.
14. Maar Petrus, staande met de elven, verhief zijn stem, en sprak tot hen: Gij Joodse mannen, en gij allen, die te Jeruzalem woont, dit zij u bekend, en laat mijn woorden tot uw oren ingaan.
15. Want deze zijn niet dronken, gelijk gij vermoedt; want het is *eerst de derde* Namelijk na den opgang der zon, gelijk de Joden hunne uren van den dag rekenden. Zie Matth. 20:3; Joh. 11:9, en komt overeen met onze negende ure. De Joden, gelijk sommigen zeggen, plachten op de feestdagen nuchter te blijven zonder eten en drinken, tot de zesde ure toe, dat is tot den middag. ure van de dag.
16. Maar dit is het, wat gesproken is door den profeet Joel:
17. En het zal zijn in de laatste Zo worden genaamd de tijden van het rijk van

- Christus*, naar Zijne toekomst; 1 Cor. 10:11; Hebr. 1:1, die alzo genaamd worden, omdat in dezelve gene verandering meer zal geschieden in den dienst van God, en na dezelve het einde der wereld zal volgen. dagen, (zegt God) Ik zal uitstorten van Mijn Geest op alle vlees; Dat is, allerlei mensen, van wat staat, ouderdom, of geslacht zij zijn; Luk. 11:42; 1 Tim. 2:1,4. en uw zonen en uw dochters zullen profeteren, Dat is, God klaarlijk kennen, en anderen van hem onderrichten. Onder de manier van onderwijzing, die in het Oude Testament aan weinigen gebruikelijk was, Num. 12:6, wordt beschreven de overvloedige onderwijzing en kennis, die in het Nieuwe Testament zou wezen tot het einde der wereld. en uw jongelingen zullen gezichten zien, en uw ouden zullen dromen dromen.
18. En ook op Mijn dienstknechten, en op Mijn dienstmaagden, zal Ik in die dagen van Mijn Geest uitstorten, en zij zullen profeteren.
19. En Ik zal wonderen geven Dat is, wonderbaarlijke tekenen van Gods toorn tegen de vijanden en vervolgers der kerk Gods. Zie Matth. 24:29; Luk. 21:25. in den hemel boven, en tekenen op de aarde beneden, bloed en vuur, en rookdamp.
20. De zon zal veranderd worden in duisternis, en de maan in bloed, eer dat de grote en doorluchtige dag des Heeren Dat is, de dag in welken de Heere *Jezus Christus* zal komen om te oordelen de levenden en de doden. komt.
21. En het zal zijn, dat een iegelijk, die den Naam des Heeren zal aanroepen, Dat is, Hem voor den Zaligmaker met waar geloof erkennen, de zaligheid in Hem alleen zoeken, Hem om dezelve, alsook in alle noden, aanroepen, en Hem recht dienen. zalig zal worden.
22. Gij Israelietische mannen, hoort deze woorden: Jezus den Nazarener, een Man van God, onder ulieden Grieks *in*, of *tot*, of *aan u*. betoond door Dat is, klaarlijk bewezen dat Hij van God gezonden en de ware *Messias* was. krachten, en wonderen, en tekenen, die God door Hem gedaan heeft, in het midden van u, gelijk ook gijzelven weet;
23. Dezen, door den bepaalden raad Dat is, niet bij geval, of naar den moedwil van Zijne vijanden alleen, maar naar het besluit, de beschikking en toelating Gods. en voorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen, en door de handen Of, *door onrechtvaardige handen*; namelijk der heidense en goddeloze soldaten van Pilatus; Matth. 20:19. der onrechtvaardigen aan het *kruis* gehecht en gedood;
24. Welken God opgewekt heeft, de smarten Dat is, van den dood, die Hem met en na vele smarten was aangedaan. Petrus schijnt hier te zien op de woorden, die gebruikt worden Ps. 18:6, waar staat, *de strikken, banden, of zielen des doods*, hetwelk op het woord *ontbonden* bekwamelijk past. des doods ontbonden hebbende, alzo het niet mogelijk was, dat Hij van denzelven *dood* zou gehouden worden.
25. Want David zegt van Hem: Ik zag den Zie de verklaring van deze woorden, Ps. 16:8. Heere allen tijd voor mij; want Hij is aan mijn rechter *hand*, opdat ik niet bewogen worde.
26. Daarom is mijn hart verblijd; en mijn tong verheugt zich; ja, ook mijn vlees zal rusten Of wonen; namelijk in het graf, als in een tabernakel, gelijk het Griekse woord medebrengt. in *hope*; Namelijk van haast wederom uit het graf op te staan.
27. Want Gij zult mijn ziel in Dat is mij, een deel voor het geheel genomen zijnde; Gen. 46:26; Ps. 3:3; Hand. 27:37, en wederom het geheel voor een deel verstaan zijnde, mijn lichaam. Alzo wordt het woord *ziel* dikwijls genomen; Lev. 19:28, en Lev. 21:11; Num. 5:2, en Num. 9:10; Hagg. 2:14. Enigen verstaan

door deze woorden *mijne ziel, Christus* den *Messias*, alsof David zeide: *Gij zult mijne ziel*, dat is, den *Christus*, die in mij leeft, Gal. 2:20, en die het leven en de opstanding is, Joh. 11:25, niet laten in de hel. Doch het eerste gevoelen is het algemeenste. # Ga 2.20 Joh 11.25 **de hel niet** Het Hebreeuwse woord *Scheol* en het Griekse *Hades*, hetwelk hier wordt gebruikt, betekent somwijlen de plaats der verdoemden, Deut. 32:22; Job 11:8; Matth. 11:23; Luk. 16:23, in welke betekenis het hier niet kan genomen worden, overmits *Christus'* ziel, van het lichaam door den dood gescheiden zijnde, niet in die plaats, maar in het paradijs geweest is; Luk. 23:43. Somwijlen betekent het de helse smarten en benauwdheden; 1 Sam. 2:6; Ps. 18:6, en Ps. 116:3; in welke betekenis sommigen menen dat dit woord alhier zou kunnen genomen worden, alzo *Christus* vóór zijn dood zodanige smarten in Zijne ziel geleden heeft. Doch alzo hetzelfde woord ook dikwijls genomen wordt voor het graf, Gen. 37:35; Job 17:13; Ps. 6:6, en Ps. 30:4; Spreuk. 1:12, en Spreuk. 27:20; Jes. 5:14, en Jes. 38:18; Openb. 20:13, en Hand. 2:27 gesproken wordt van den staat van *Christus* na Zijn dood en van Zijne opstanding uit denzelven, zo wordt het wel allerbekwaamst hier verstaan van het graf in hetwelk *Christus'* ziel, dat is *Christus*, doch naar Zijn lichaam, gelegen heeft tot op den derden dag. # Ps 116.3 Ge 37.35 Job 17.13 Ps 6.5 30.3 Pr 1.12 27.20 Isa 5.14 # Isa 38.18 Re 20.13 Ac 2.27 **verlaten, noch zult Uw Heilige** Dat is, den *Messias*, die heilig, onnozel, onbesmet moest wezen, en afgezonderd van de zondaren, en dien de Vader tot dat ambt geheiligd heeft. Zo wordt dezelve doorgaans genoemd, Dan. 9:24; Mark. 1:24; 1 Joh. 2:20; Openb. 3:7. **over geven, om verderving te zien.** Dat is, gevoelen, of onderworpen te zijn.

28. Gij hebt mij de wegen des levens bekend gemaakt; Dat is, medegedeeld, gegeven. Gij zult mij vervullen met verheuging door Uw aangezicht.

29. Gij mannen broeders, het is *mij* geoorloofd vrij uit tot u te spreken van den patriarch Dat is, een van de

voornaamste voorvaders des Ouden Testaments, hoedanige ook geweest zijn Abraham, Izak, Jakob op de twaalf hoofden van de stammen Israëls. David, dat hij beide gestorven en begraven is, en zijn graf is Waaruit blijkt dat Hij niet gesproken heeft van Zijn eigen vlees, hetwelk verrotting in het graf gezien heeft, en niet is opgewekt. **onder ons tot op dezen dag.**

30. Alzo hij dan een profeet was, en wist, dat God hem met ede gezworen had, dat hij uit de vrucht Dat is, uit een van Zijne nakomelingen. Zie 2 Sam. 7:12, en Ps. 132:11, hetwelk in de maagd Maria vervuld is. **zijner lenden, zoveel het vlees** Dat is, de menselijke natuur; Rom. 1:3. **aangaat, den Christus verwekken zou, om Hem op zijn troon te zetten;** Namelijk Zijn koninklijken troon. Doch dit wordt verstaan niet van een werelds koninkrijk, hoedanig dat van David was, maar van een geestelijk en eeuwig koninkrijk, waarvan Davids koninkrijk een voorbeeld was; Luk. 1:32,33; Joh. 18:36.

31. Zo heeft hij, dit voorziende, gesproken van de opstanding van Christus, dat Zijn ziel niet is Zie der verklaring van deze woorden Hand. 2:27. **verlaten in de hel, noch Zijn vlees verderving heeft gezien.**

32. Dezen Jezus heeft God opgewekt; Namelijk uit de doden. **waarvan wij allen getuigen zijn.**

33. Hij dan, door de Dat is, door Gods almachtige kracht; Ps. 44:4. Anders, *tot de rechterhand Gods verhoogd zijnde;* namelijk als Hij opgestaan en ten hemel gevaren zijnde, gezeten is ter rechterhand Gods; Mark. 16:19. **rechter hand Gods verhoogd zijnde, en de belofte des** Dat is, den beloofden Heiligen Geest. **Heiligen Geestes, ontvangen hebbende van den Vader, heeft dit uitgestort,** Dat is, de buitengewone gaven des Heiligen Geestes. **dat gij nu ziet en hoort.**

34. Want David is niet opgevaren Namelijk naar zijn lichaam, hetwelk in het graf overlang verrot is, en nog rust. in de hemelen; maar hij zegt: De Heere heeft gesproken tot Mijn Heere: Zit aan Mijn Door het zitten ter rechterhand Gods wordt verstaan de allerhoogste eer, heerlijkheid en macht; gelijk onder de mensen gebruikelijk is, als men iemand op het hoogste wil vereren, dat men hem stelt aan zijne rechterhand; 1 Kon. 2:19; Ps. 45:10. De verdere verklaring van deze woorden, zie Ps. 110:1, enz. rechter *hand*.

35. Totdat Ik Uw vijanden zal gezet hebben tot een voetbank Uwer voeten.

36. Zo wete dan zekerlijk het ganse huis Israels, Dat is, geslacht, of volk. dat God Hem tot een Heere en Namelijk van zijne gemeente, of van het volk Gods. Christus Dat is, *Messias*, Gezalfde. gemaakt heeft, Dat is, gesteld en verhoogd; Filipp. 2:9. *namelijk* dezen Jezus, Dien *gij* gekruist hebt.

37. En als zij *dit* hoorden, werden zij verslagen in Grieks *werden doorstoken*, of *doorprikkeld*; namelijk door het leedwezen hunner zonden aan Hem begaan. het hart, en zeiden tot Petrus en de andere apostelen: Wat zullen wij doen mannen broeders? Namelijk om de verdiende straf te ontvlieden, vergeving onzer zonden te verkrijgen, en zalig te worden.

38. En Petrus zeide tot hen: Bekeert u, Namelijk van uw ongeloof en andere zonden. en een iegelijk van u worde gedoopt in den Naam Zie Matth. 28:19; hoewel hier des Zoons naam alleen genoemd wordt, overmits Hij de Middelaar is des verbonds, waarvan de doop een zegel is, zo worden daarmede niet uitgesloten de Vader, die Hem gezonden heeft, en de Heilige Geest, die Hem gezalfd heeft. Zie ook de aantekeningen Hand. 8:16. van Jezus Christus, tot vergeving Dat is, tot verzekering, dat uwe zonden om *Christus'* wil vergeven zijn, Hand. 22:16; want niet het

water des doops, maar het bloed van *Christus* reinigt ons eigenlijk van al onze zonden; 1 Joh. 1:7. der zonden; en gij zult de gave des Namelijk niet alleen de gaven des Heiligen Geestes, die alle gelovigen gemeen en ter zaligheid nodig zijn, maar ook deze buitengewone gaven, die wij nu ontvangen hebben, want deze werden toen ook aan andere gelovigen medegedeeld, tot verbreiding en bevestiging des Evangelies; Hand. 8:17; en Hand. 19:6. Heiligen Geestes ontvangen.

39. Want u komt de belofte Namelijk, die tevoren is verhaald uit Joël. 2:28, en dat ook volgens het verbond Gods, dat Hij met Abraham en zijn zaad gemaakt heeft; Gen. 17:7. toe, en uw kinderen, Dat is, uwe zonen en dochteren; gelijk er staat Joël. 2:28. en allen, die daar verre zijn, Dat is, die nog namaals zullen geboren worden, van geslacht tot geslacht; of den heidenen; want die worden ook gezegd *verre* geweest te zijn; Jes. 57:19; Ef. 2:13. zo velen als er de Heere, onze God, toe roepen zal. Namelijk tot de uitverkoren Joden, door de predikatie des Evangelies.

40. En met veel meer andere woorden betuigde hij, en vermaande *hen*, zeggende: Wordt behouden Dat is, onttrekt u, of scheidt u af, opdat gij behouden moogt worden. van dit verkeerd geslacht! Grieks *krom*, *slim*; geslacht der schriftgeleerden en Farizeën, en der andere ongelovige Joden.

41. Die dan zijn woord gaarne aannamen, Of, met *behagen*, *gewilliglijk*; daartoe door de genade Gods gewillig gemaakt zijnde. werden gedoopt; en er werden op dien dag *tot hen* toegedaan omtrent drie duizend zielen. Dat is, personen; Gen. 46:27.

42. En zij waren volhardende in Zie Hand. 1:14. de leer der apostelen, en in de gemeenschap, Namelijk der heiligen in het algemeen, of in het bijzonder van de goederen, gelijk verklaard wordt Hand. 2:44,45. en in de breking Daardoor wordt verstaan, of dat zij tezamen aten en dronken,

òf dat zij het heilige Avondmaal met elkander hielden, Hand. 20:7, hetwelk zij somwijlen beide tezamen deden, gelijk men zien kan 1 Cor. 11:21,22. **des broods, en in de gebeden.** Namelijk die openlijk in de vergaderingen van de ganse gemeente geschieden.

43. En een vreze kwam over alle ziel; en Zie Hand. 2:41. vele wonderen en tekenen geschieden door de apostelen.

44. En allen, die geloofden, waren **bijeen**, Dat is, vergaderden dikwijls bij elkander in ééne plaats. **en hadden alle dingen gemeen;** Namelijk wat aangaat het gebruik der goederen in tijd van nood, maar niet wat aangaat den eigendom derzelve, eer ze aan de apostelen waren overgeleverd; gelijk te zien is Hand. 5:4.

45. En zij verkochten *hun* goederen en Grieks *bezittingen*. have, en verdeelden dezelve aan allen, naar dat elk van node had.

46. En dagelijks eendrachtelijk in den tempel volhardende, en van huis tot Dat is, in de huizen, nu in het ene, dan in het andere. **huis brood brekende,** Zie Hand. 2:42. **aten zij te** Namelijk elkeen zijn deel toebrengende, om zich also matig met elkander te verheugen en onderling te stichten. *Grieksn namen zij tezamen voedsel.* **zamen met verheuging en eenvoudigheid des harten;**

47. En prezen God, en hadden **genade bij het** Dat is, gunst, aangenaamheid. **ganse volk.** En de **Heere deed dagelijks** Dat is, wrocht krachtiglijk door Zijn Heiligen Geest in de harten der mensen, dat zij zich tot de gemeente der gelovigen voegden. **tot de Gemeente, die zalig werden.** Namelijk door het geloof in *Christus*.

Handelingen 3

1. Petrus nu en Johannes gingen te zamen op naar den tempel, omtrent de ure des Namelijk op welke, benevens de

gebeden, ook het dagelijks avondoffer opgeofferd werd. Zie Exod. 29:38,39. **gebeds, zijnde de negende ure;** Namelijk na den opgang der zon, te weten als die ure nu geëindigd was; overeenkomende met onze derde ure na den middag. Zie Hand. 2:15; Joh. 11:9.

2. En een zeker man, die Namelijk van over de veertig jaren; Hand. 4:22. **kreupel was van zijner moeders lijf, werd gedragen, welken zij dagelijks zetten aan de deur des tempels, genaamd de Schone,** Deze was een van de poorten des voorhofs, en zo het schijnt de grote poort, die tegen het oosten stond, alzo genaamd om hare schoonheid en kostelijkheid. Zie *Josef. Antiq. lib. 15, cap. 14.* **om een aalmoes te** De armen te laten bedelen was van God verboden onder zijn volk, Deut. 15:4, zodat dit ook een teken was, dat toen onder de Joden de wetten Gods zeer vervallen waren. **begeren van degenen, die in den tempel gingen;**

3. Welke, Petrus en Johannes ziende, als zij in den tempel zouden ingaan, bad, dat hij een aalmoes mocht ontvangen.

4. En Petrus, sterk op hem ziende, met Johannes, zeide: Zie op ons.

5. En hij hield *de ogen* op hen, verwachtende, dat hij iets van hen Dat is, enige aalmoes. zou ontvangen.

6. En Petrus zeide: Zilver en goud heb ik niet, maar hetgeen ik heb, dat geve ik u; in den Naam Dat is, door *Christus'* bevel en kracht; of vertrouwende op de beloften en kracht van *Christus*. **van Jezus Christus, den Nazarener,** Zie Matth. 2:23. **sta op en wandel!**

7. En hem grijpende bij de rechterhand richtte hij *hem* op, en terstond werden zijn voeten en enkelen Grieks *baseis*; dat is fondamenten. Want de voeten zijn als het fundament, waarop het lichaam rust, staat en gedragen wordt. **vast.**

8. En hij, opspringende, Dat is, niet alleen opstaande, maar tot een teken van volkomen

genezing en van blijdschap opspringende. Zie Jes. 35:6, en Hand. 14:10. stond en wandelde, en ging met hen in den tempel, wandelende en springende, en lovende God.

9. En al het volk zag hem wandelen en God loven.

10. En zij kenden hem, dat hij die was, die om een aalmoes gezeten had aan de Schone poort des tempels; en zij werden vervuld met verbaasdheid en ontzetting over hetgeen hem geschied was.

11. En als de kreupele, die gezond gemaakt was, *aan* Petrus en Johannes vasthield, liep *Dat is*, zich vast omtrent hen hield, zonder van hen te wijken. al het volk gezamenlijk tot hen in het voorhof, hetwelk Salomo's *Dat is*, die eerst door Salomo om den tempel gebouwd was, en daarna, met den tempel verwoest zijnde, wederom op dezelfde plaats opgebouwd was, en daarom den naam van Salomo had behouden. Zie 1 Kon. 6:3; Joh. 10:23; Hand. 5:12. *voorhof* genaamd wordt, verbaasd zijnde.

12. En Petrus, *dat* ziende, antwoordde tot *Dat is*, sprak. het volk: Gij Israelietische mannen, wat verwondert gij u over dit, of wat ziet gij zo sterk op ons, alsof wij door onze eigen kracht of godzaligheid *Namelijk* alsof wij door dezelfde dit zouden verdiend hebben. *dezen* hadden doen wandelen?

13. De God Abrahams, *Dat is*, de ware God, die zich aan deze patriarchen en voorvaders geopenbaard, met hen en hunne nakomelingen een verbond gemaakt heeft, en die van hen is gekend en gediend geweest. Zie Hand. 5:30; Filipp. 2:9. en Izaks, en Jakobs, de God onzer vaders, heeft Zijn Kind Jezus *Of, knecht, dienaar*. Zie Jes. 53:11, en, Hand. 3:26, en Hand. 4:27. *verheerlijkt*, *Namelijk* Hem van de doden opgewekt en in den hemel tot de hoogste eer opgenomen hebbende, en door onzen dienst

dusdanige wonderen doende. Welken gij overgeleverd hebt, en hebt Hem verloochend, *Namelijk* dat Hij uw koning was; Joh. 19:15. voor het aangezicht van Pilatus, als hij oordeelde, dat men *Hem* zoude loslaten.

14. Maar gij hebt den Heilige *Zie Hand. 2:27.* en Rechtvaardige verloochend, en hebt begeerd, dat u een man, die *Namelijk* Bar-Abbas. *Zie #Mark.15:7.* een doodslager was, zou geschonken worden;

15. En den Vorst des *Dat is*, die enige leidsman is, om de mensen door zijn verdiensten en krachtige werkingen tot het eeuwige leven te brengen. *Zie Hand. 4:12.* levens hebt gij gedood, Welken God opgewekt heeft uit de doden; waarvan wij getuigen *Dat is*, van welke zaak, of van welken *Christus*. zijn.

16. En door het geloof in Zijn Naam *Grieks zijns naams*; dat is, dewijl hij in den naam van *Christus* geloofd heeft, gelijk in het volgende verklaard wordt. *Zie Mark. 11:22; Rom. 3:22.* heeft Zijn Naam dezen *Dat is*, deze *Jezus Christus* zelf, in wiens naam en door wiens kracht dit wonder geschied is. *gesterkt, dien* *Dat is*, zijne voeten vastgemaakt, dat hij nu op dezelfde staan en gaan kan. gij ziet en kent; en het geloof, dat door Hem is, *Of, in Hem.* heeft hem deze volmaakte gezondheid *Namelijk* van al Zijn leden, die Hij nu ten volle kan gebruiken. *gegeven, in uw aller tegenwoordigheid.*

17. En nu, broeders, ik weet, dat gij het door onwetendheid *Dit* zegt hij om hen te troosten met de hoop van vergeving, also zij niet tegen de Heiligen Geest gezondigd hadden. *Zie Luk. 23:34; Joh. 16:3; 1 Cor. 2:8; 1 Tim. 1:13.* gedaan hebt, gelijk als ook uw oversten. Dit moet verstaan worden van sommigen derzelve, van welken de apostel spreekt 1 Cor. 2:8; want van sommigen getuigt *Christus* dat zij tegen den Heiligen Geest gezondigd hebben; Matth. 12:30,31,32.

18. Maar God heeft alzo vervuld, hetgeen Hij door den mond van al Zijn profeten te voren verkondigd had, dat de Christus lijden zou.
19. Betert u dan, en bekeert u, opdat uw zonden mogen uitgewist worden; wanneer de tijden der verkoeling Dat is, der verkwikking van de gelovigen, die de hitte der vervolgingen in deze wereld onderworpen zijn; Ps. 66:12; Jes. 28:12; Jer. 6:16. zullen gekomen zijn van het aangezicht des Heeren,
20. En Hij gezonden zal Namelijk voor de tweede reis, of in zijn tweede toekomst ten oordeel. hebben Jezus Christus, Die u tevoren gepredikt Anders, *tevoren besteld, geschikt, geordineerd.* is;
21. Welken de hemel moet ontvangen Dat is, ontvangen hebbende, behouden. tot de tijden Dat is, tot den dag des algemenen oordeels, op welken alle dingen, dienu om der zonden wil der ijdelheid onderworpen zijn, weder terecht zullen gebracht en hersteld worden; Rom. 8:20; 2 Petr. 3:13, of, totdat alles volkomen zal vervuld zijn, wat door de profeten is voorgezegd geweest. der wederoprichting aller dingen, die God gesproken heeft door den mond van al Zijn heilige profeten van *alle* eeuw. Dat is, eertijds in voortijden; of van het begin der eeuwen; Joh. 9:32. Onder dezen is ook geweest Enoch; Jud.:14.
22. Want Mozes heeft tot de vaders gezegd: De Heere, uw God, zal u een Profeet Dat is, een uitnemend leraar, op een bijzondere wijze van God gezonden. verwekken, uit uw broederen, gelijk mij; Dat is, mij gelijk zijnde naar de menselijke natuur, en in uitnemendheid van bijzondere zending, getrouwheid en wonderen; doch hem in veel ook teboven gaande. Zie Deut. 18:15; Hebr. 3:2,3,4,5. Dien zult gij horen, in alles, wat Of, *naar alles.* Hij tot u spreken zal.
23. En het zal geschieden, dat alle ziel, die dezen Profeet niet zal

gehoord hebben, uitgeroeid zal Of, *verdelgd, vernield;* Mozes zegt, Deut. 18:19, *van dien wil ik het eisen;* dat is, ik zal hem straffen, namelijk gelijk hier verklaard wordt, met uitroeiing uit mijn volk; Hebr. 2:2,3. worden uit den volke.

24. En ook al de profeten, van Samuel aan, Hoewel vóór Samuëls tijd na Mozes ook enige profeten geweest zijn, zo wil nochtans Petrus dat men voornamelijk zal zien op Samuël en de profeten, die na hem geweest zijn, ten tijde der koningen en daarna, alzo deze klaarder van *Christus* hebben geprofeteerd; Hand. 10:43. en die daarna *gevolgd zijn*, zovelen als er hebben gesproken, die hebben ook deze dagen te voren verkondigd.
25. Gijlieden zijt kinderen der Dat is, afkomstig van de profeten; of, wien de profeten voornamelijk zijn gezonden geweest. profeten, en des verbonds, hetwelk Of, *testaments.* Zie Gen. 17:7; Rom. 9:4. God met onze vaders Of, *tot onze vaders.* opgericht heeft, zeggende tot Abraham: En in uw zaden zullen alle geslachten der Dat is, volken. Waarvan zie nadere verklaring Gal. 3:8; Gen. 22:18. aarde gezegend worden.
26. God, opgewekt hebbende Namelijk uit de doden; of verwekt, dat is, in de wereld gezonden; Hand. 13:22,23. Zijn Kind Jezus, Of, *knecht, dienaar.* Zie Hand. 3:13. heeft Denzelven eerst tot u gezonden, Namelijk Joden en burgers van Jeruzalem; Hand. 13:46. dat Hij ulieden zegenen zou, Namelijk met genade in dit leven en met heerlijkheid in het toekomstige. daarin dat Hij Of, *daarin een iegelijk van u zich afkere van zijne boosheden.* Doch het eerste komt beter overeen met het woord *zegenen*, gelijk ook met dergelijke plaats Hand. 5:31. een iegelijk *van u* afkere van uw boosheden.

Handelingen 4

1. En terwijl zij tot het volk spraken, kwamen daarover tot hen de

- priesters, en de hoofdman Dat is, de overste der Romeinse soldaten, die de wacht hielden voor den tempel, om te verhoeden dat onder de grote menigte des volks, dagelijks tot den tempel komende, ongemak zou ontstaan. Zie Matth. 27:65; Luk. 22:4,52; Hand. 5:24,26. des tempels, en de Sadduceen; Van dezen zie Matth. 3:7, en Matth. 22:23; Hand. 23:8.
2. Zeer ontevreden zijnde, omdat zij het volk leerden, en verkondigden in Jezus Of, door Jezus; namelijk dat dezelve door Jezus zou geschieden; of dat Jezus van de doden opgestaan was, gelijk Hand. 4:33, en Hand. 2:24, en Hand. 3:15; of, in den naam van Jezus. de opstanding uit de doden.
  3. En zij sloegen de handen aan hen, en zetten ze in bewaring Namelijk van enige krijgsknechten of andere dienaars, zonder hen nog, zo het schijnt, in de gevangenis te werpen. tot den anderen dag; want het was nu avond.
  4. En velen van degenen, die het woord Dat is, de predikatie van Petrus van Christus; Hand. 3:12. gehoord hadden, geloofden; Namelijk dat Jezus de Nazarener de ware Messias en hun Zaligmaker was. en het getal der mannen werd omtrent vijf duizend. Namelijk of daarin gerekend de drie duizend, Hand. 2:41, of boven dezelve nog vijf duizend.
  5. En het geschiedde des anderen daags, dat hun oversten Deze schijnen geweest te zijn de voornaamste hoofden van den groten Raad, Sanhedrin genaamd, bestaande niet alleen uit priesters, maar ook uit andere voornaamsten des volks, voornamelijk uit schriftgeleerden of wetgeleerden. Zie Hand. 4:15. en ouderlingen en Schriftgeleerden te Jeruzalem Namelijk zijnde, of uit andere plaatsen te Jeruzalem ontboden zijnde. vergaderden;
  6. En Annas, de Van dezen Annas, alsook van Kajafas, zie Luk. 3:2; Joh. 11:49, en Joh. 18:13. hogepriester, en Kajafas, en Johannes, Deze was een van de vijf zonen van Annas, anderszins ook Janathas genaamd. Zie Josef. de bell., lib. 2, cap. 25. en Alexander, Sommige menen dat deze zou zijn die Alexander, van wien Josefus gewag maakt, Antiq. lib. 20, cap. 3, omdat hij ook van Joodse afkomst was; doch alzo dezelve stadhouder van Judea was, zo is het niet waarschijnlijk dat hij hogepriester is geweest. en zovele er van het hogepriesterlijk Hetwelk verstaan kan worden of van zulken, die afkomstig waren van hogepriesters, of van overpriesters, dat is, van de hoofden der priesters, die in dagorden verdeeld waren; 1 Kron. 24:1; Luk. 1:5. geslacht waren.
  7. En als zij hen in het Namelijk Petrus en Johannes. midden gesteld hadden, vraagden zij: Door wat kracht, of door wat naam hebt Dat is, door wiens gezag of bevel. gijlieden dit gedaan?
  8. Toen zeide Petrus, vervuld zijnde Namelijk met een bijzondere drijving en beweging des Heiligen Geestes. met den Heiligen Geest, tot hen: Gij oversten des volks, en gij ouderlingen Van deze ouderlingen zie de aantekeningen Hand. 4:5. van Israel!
  9. Alzo wij heden Grieks indien, of zo. rechterlijk Of, terechtgesteld, gerecht, geoordeeld worden. onderzocht worden over de weldaad aan een krank mens geschied, waardoor hij gezond geworden is; Grieks behouden is geworden.
  10. Zo zij u allen kennelijk, en het ganse volk Israel, dat door den Naam Dat is door de kracht en autoriteit van Jezus, en door het geloof van Zijnen naam; Hand. 3:16. van Jezus Christus, den Nazarener, Dien gij gekruist hebt, Welken God van de doden heeft opgewekt, door Hem, Namelijk Jezus Christus, of, door dezen, te weten naam van Jezus Christus; Hand. 3:6. zeg ik, staat deze hier voor u gezond.
  11. Deze is de Namelijk Jezus de Nazarener. Steen, Die van u, de bouwlieden, Dat is, van u, die gesteld zijt om de gemeente met

de zaligmakende leer van den waren *Messias* te stichten. veracht is, Grieks *vernietigd*; dat is als niet geacht is, of *verworpen*. Welke tot een hoofd des Dat is de voornaamste hoeksteen, waar het gehele gebouw op gegrond is. Zie Jes. 28:16; Rom. 9:33; 1 Petr. 2:6. hoeks geworden is.

12. En de zaligheid is in geen Anderen; Dat is, door geen ander. want er is ook onder den hemel Dat is, nergens in de gehele wereld. geen andere Naam, Die Dat is, niemand anders, geen ander persoon. onder de mensen Grieks *in de mensen*; dat is, onder de mensen. gegeven is, Namelijk van God; Joh. 3:16. door Welken Grieks *in welken*. wij moeten zalig worden.

13. Zij nu, ziende de vrijmoedigheid van Petrus en Johannes, en vernemende, dat zij ongeleerde en Grieks *ongeleerde*; die in de scholen niet gestudeerd hadden. slechte mensen Grieks *idiotai*; zo worden genaamd gemene lieden, die alleen hun eigen moedertaal spreken, die geen geleerdheid of gezag in den staat of de kerk hebben; 1 Cor. 14:16,23,24; 2 Cor. 11:6. waren, verwonderden zich, en kenden hen, dat zij met Jezus geweest waren.

14. En ziende den mens bij hen staan, die Namelijk op zijne voeten, overeind, hetwelk hij tevoren niet had kunnen doen. genezen was, hadden zij niets daartegen te zeggen.

15. En hun geboden hebbende uit te gaan Grieks *weg te gaan*; hetwelk niet moet verstaan worden dat zij geheel ontslagen werden om te mogen heengaan, maar dat zij uit den Raad geleid werden. buiten den raad, overlegden zij met elkander,

16. Zeggende: Wat zullen wij dezen mensen doen? Want dat er een bekend teken Namelijk de wonderbare genezing van dezen kreupele. door hen geschied is, is openbaar aan allen, die te Jeruzalem wonen, en wij kunnen het niet loochenen.

17. Maar opdat het niet meer en meer onder het volk verspreid worde, laat ons hen scherpelijk dreigen, Grieks *met dreiging dreigen*. Hebreën. dat zij niet meer tot enig mens in dezen Naam Of, van dezen naam; dat is van dezen Jezus. spreken.

18. En als zij hen geroepen hadden, zeiden zij hun Dat is, geboden hun. aan, dat zij ganselijk niet Namelijk noch van Hem prediken, noch Hem aanroepen, noch in Zijnen naam wonderen doen. zouden spreken, noch leren, in den Naam van Jezus.

19. Maar Petrus en Johannes, antwoordende, zeiden tot hen: Oordeelt gij, of het recht is voor God, Dat is, voor het aangezicht Gods; in Gods tegenwoordigheid, die alles weet en oordeelt. ulieden meer te horen dan God.

20. Want wij kunnen niet Namelijk also wij van God daartoe geroepen zijn om te getuigen hetgeen wij van Jezus Christus gehoord en gezien hebben. laten te spreken, hetgeen wij gezien en gehoord hebben.

21. Maar zij dreigden hen nog meer, en lieten ze gaan, niets vindende, hoe zij hen Dat is, onder wat voorwendsel of schijn van recht. straffen zouden, om des volks Dat is, uit vrees dat het volk tegen hen zou oproerig worden. wil; want zij verheerlijkten allen God over hetgeen er geschied was.

22. Want de mens was meer dan En dienvolgens een geloofwaardig en bekend man; en die ook zwaarder om te genezen was, zovele jaren kreupel geweest zijnde. veertig jaren oud, aan welken dit teken der genezing geschied was.

23. En zij, losgelaten zijnde, kwamen tot de hunnen, Namelijk tot de andere apostelen, Hand. 4:29,30,31. en verkondigden al wat de

- overpriesters en de ouderlingen tot hen gezegd hadden.
24. En als dezen *dat* hoorden, hieven zij eendrachtelijk *hun* stem op tot God, en zeiden: Heere! Gij Grieks *Despota*. Welke naam God den Vader voornamelijk wordt toegeschreven, gelijk het woord *Kyrios* den Zoon *Jezus Christus*. Zie Luk. 2:29; 2 Petr. 2:1; Jud.:4. zijt de God, Die gemaakt hebt den hemel, en de aarde, en de zee, en alle dingen, die in dezelve zijn.
25. Die door den mond van David Uw knecht, *Of, van uw kind*. Zie Hand. 4:27. gezegd hebt: Waarom woeden de Grieks *briesen*; gelijk de moedige paarden als zij ten strijde gaan. heidenen, en hebben de volken ijdele dingen bedacht?
26. De koningen der aarde zijn *te zamen* opgestaan, en de oversten zijn bijeenvergaderd tegen den Heere, en tegen Zijn Gezalfde.
27. Want in der waarheid *Dat is*, openbaarlijk en kennelijk. zijn vergaderd tegen Uw heilig Kind Jezus, *Of, knecht, dienaar*. Zie Hand. 3:13,26. Zie ook Matth. 8:6, vergeleken met Luk. 7:2, en hier Hand. 4:25. Welken Gij gezalfd hebt, Namelijk met den Heiligen Geest tot den oppersten priester, profeet en koning der gemeente. beiden Herodes en Pontius Pilatus, met de heidenen en de volken Israels; Hoewel de Israëlieten maar één volk waren, zo worden zij nochtans ook volken genaamd, in het getal van velen, omdat zij in twaalf stammen verdeeld waren; Gen. 28:3, en Gen. 48:4.
28. Om te doen *Dit moet verstaan worden* niet ten aanzien van hun voornemen, alsof zij den raad Gods zouden voorgenomen hebben uit te voeren, maar ten aanzien van de uitkomst der zaak, die zo uitgevallen is, gelijk God in Zijnen raad besloten had. *al wat Uw hand en Uw* *Dat is*, Gij zelf, naar uwe macht en wijze besturing. *raad te voren bepaald* *Of, tevoren geschikt, geordineerd,* *besloten*. Zie Hand. 2:23. had, dat geschieden zou.
29. En nu *dan*, Heere, zie op hun Namelijk van den hemel, vanwaar Gij alle dingen regeert. dreigingen, en geef Uw dienstknechten Namelijk de apostelen; Ef. 6:19. met alle vrijmoedigheid Uw woord te spreken;
30. Daarin, dat Gij Uw hand uitstrekt *Dat is*, uwe kracht. tot genezing, en Namelijk wonderbare. dat tekenen en wonderen geschieden door den Naam van Uw heilig Kind Jezus. Zie Hand. 4:27.
31. En als zij gebeden hadden, Namelijk de apostelen, door welken dit gebed gedaan was. werd de plaats, in welke zij vergaderd waren, bewogen. Het Griekse woord betekent eigenlijk op en neder bewogen worden, gelijk de baren van de zee. Met dit wonderteken toonde God dat hun gebed verhoord was. En zij werden allen vervuld met den *Zie Hand. 4:8*, om het Evangelie vrijmoedig midden in de vervolging te prediken. Heiligen Geest, en spraken het Woord Gods met vrijmoedigheid.
32. En de menigte van degenen, die geloofden, was een hart en *Dat is*, zeer grote enigheid, zo in de leer en in het gevoelen, als in de gemoederen en toegenegenheid tot elkander in liefde en vrede. een ziel; en niemand zeide, dat iets van hetgeen hij had, zijn eigen ware, *Zie hiervan Hand. 2:44, en Hand. 5:4.* maar alle dingen waren hun gemeen.
33. En de apostelen gaven met grote kracht getuigenis Namelijk om de harten der mensen te bewegen; Rom. 1:16. van de opstanding van den Heere Jezus; en er was grote genade over *Dat is*, gunst en aangenaamheid bij het volk, hetwelk van hen als van heilige en godzalige lieden veel hield. hen allen.
34. Want er was ook niemand onder hen, die gebrek had; want zovelen

als er bezitters waren van landen of huizen, die verkochten zij, en brachten den prijs der verkochte *goederen*, en legden *dien* aan de voeten Namelijk om van hen uitgedeeld te worden aan de armen, naar eens ieders nood, Hand. 4:35. der apostelen.

35. En aan een iegelijk werd uitgedeeld, naar dat elk van node had.

36. En Joses, van Anders, *Jozef*. de apostelen toegenamd Barnabas (hetwelk is, overgezet zijnde, een zoon der vertroosting), Of, *der vermaning*; vanwege de bijzondere gaven, die hij had, om de mensen uit Gods Woord te troosten en te vermanen. Zie Hand. 11:22,23,24. een Leviet, Of, *een Leviet van geboorte, geslacht, of uitkomst uit Cyprus*. van geboorte uit Cyprus, De Joden waren in alle gewesten der wereld verstrooid, 1 Petr. 1:1, en ook in dit eiland, waarvan zie Hand. 11:19, en Hand. 13:4, en Hand. 15:39, en Hand. 21:3, en Hand. 27:4.

37. Alzo hij een akker had, verkocht *dien*, en bracht het geld, en Namelijk dat hij gemaakt had en den verkochten akker. legde het aan de voeten der apostelen.

Handelingen 5

1. En een zeker man, met name Ananias, met Saffira, zijn vrouw, verkocht een have; Grieks *ene bezitting*; wordt Hand. 5:3 genaamd een land, of hofstede.

2. En onttrok van Dat is, achterhield met listigheid, verstak het, en bracht het niet tevoorschijn. den prijs, ook met medeweten zijner vrouw; en bracht een zeker deel, en legde *dat* aan de voeten Zie Hand. 4:34. der apostelen.

3. En Petrus zeide: Ananias, waarom heeft de satan uw hart vervuld, dat Dat is, ganselijk ingenomen met gierigheid en geveinsdheid. Of, *waarom hebt gij den Satan plaats gegeven in uw hart?* gij den

Heiligen Geest liegen zoudt, Dat is tegen uw gemoed en overtuiging des Heiligen Geestes met onwaarheid te zeggen dat het verkochte land niet meer zou gegolden hebben. Of, *bedriegen*; dat is, onderstaan zoudt te bedriegen, als denkende dat de Heilige Geest zulks niet wist en ons zulks niet zou openbaren. en onttrekken van den prijs des lands?

4. Zo het gebleven Grieks *blijvende*; namelijk onverkocht. ware, bleef het niet Dat is, stond het niet in uw believen het voor u te behouden, zonder genoodzaakt te zijn om te verkopen? uw, en verkocht zijnde, was het niet in Namelijk om met het geld te doen wat u goeddocht; het voor u te behouden, of hier te brengen. Waaruit blijkt dat deze gemeenschap der goederen niet was ten aanzien van den eigendom, maar ten aanzien van het gebruik, in tijd van nood. Zie Hand. 2:42. uw macht? Wat is het, dat gij deze daad in uw hart hebt voorgenomen? Grieks *gesteld*, of *gezet*. Gij hebt den mensen niet gelogen, Dat is, niet zozeer, of niet alleen gelijk gij meendet. maar Gode. Namelijk dewijl gij den Heiligen Geest gelogen hebt, Hand. 5:3, die met den Vader en Zoon de waarachtige God is. Zie 1 Cor. 3:16, vergelijk met 1 Cor. 6:19.

5. En Ananias, deze woorden horende, viel neder en gaf den geest. Grieks *gaf den adem uit*. Petrus heeft de geveinsdheid van dezen mens, tot waarschuwing van alle andere geveinsden, aldus met een haastigen dood gestraft, door een bijzonder ingeven Gods en door een buitengewone kracht, met welke de apostelen voorzien waren. Zie dergelijke Hand. 13:11, hetwelk dan niet moeten en mogen navolgen, die zulk ingeven en macht niet hebben. En er kwam grote vrees over allen, die dit hoorden.

6. En de jongelingen, Namelijk die daar in de vergadering waren. opstaande, schikten hem Namelijk met uittrekking der klederen, inwinding in grafdoeken en anderszins, om Hem te begraven. Of, *namen*

- Hem weg. toe, en droegen hem uit, en begroeven hem.*
7. En het was omtrent drie uren daarna, Grieks *een tussenstand van omtrent drie uren.* dat ook zijn vrouw daar inkwam, niet Namelijk in de plaats waar de apostelen met de gemeente vergaderd waren; Hand. 2:46. wetende, wat er geschied was; Namelijk aan haar man.
  8. En Petrus antwoordde haar: Dat is, sprak haar aan en zeide, Hebreën. Zeg mij, hebt gijlieden het land voor zoveel Petrus heeft zonder twijfel den prijs uitgedrukt, dien hij van den man verstaan had. verkocht? En zij zeide: Ja, voor zoveel Petrus heeft zonder twijfel den prijs uitgedrukt, dien hij van den man verstaan had..
  9. En Petrus zeide tot haar: Wat is het, dat gij onder u hebt overeengestemd te verzoeken Dat is, tegen uw gemoed te doen dingen, die God verboden heeft, gelijk of gij zoudt willen beproeven of Gods Geest ook rechtvaardig en alwetend is. den Geest des Heeren? Zie, de voeten dergenen, die uw man begraven hebben, zijn voor de deur, en zullen u uitdragen. Namelijk nadat gij terstond ook zult dood nedergevallen zijn.
  10. En zij viel terstond neder voor zijn voeten, en gaf den geest. En de jongelingen ingekomen zijnde, vonden haar dood en droegen ze uit, en begroeven *haar* bij haar man.
  11. En er kwam grote vreze over de gehele Gemeente, en over allen, die dit hoorden.
  12. En door de handen Dat is, door den dienst der apostelen. Want dezen waren maar dienaars en werktuigen; de kracht kwam van den Heere; Hand. 3:12, en Hand. 4:30 en Hand. 7:35. der apostelen geschiedden vele tekenen en wonderen onder het volk; en zij waren allen eendrachtelijk in het voorhof van Salomo. Zie van dit voorhof 1 Kon. 6:3; Joh. 10:23; Hand. 3:11.
  13. En van de anderen durfde Namelijk die van enig aanzien waren, en zich nog tot de gemeente niet hadden begeven. niemand zich bij hen voegen; maar het volk hield hen Grieks *maakten hen groot;* Luk. 1:46; 2 Cor. 10:15. in grote achting.
  14. En er werden meer en meer Of, *des te meer;* namelijk niettegenstaande deze straf aan Ananias en zijne huisvrouw geschied was. Of, boven de voorgaande menigte; Hand. 2:47, en Hand. 4:4. toegedaan, die den Heere geloofden, menigten beide van mannen en van vrouwen;
  15. Alzo dat zij de zieken uitdroegen op de straten, Of, *van straten tot straten;* dat is *doorgaans op de straten.* en legden op bedden en beddekens, opdat, als Petrus kwam, ook maar Dat is, daar voorbijging. de schaduw iemand van hen beschaduwden Namelijk om daardoor genezen te worden; Joh. 14:12. mocht.
  16. En ook de menigte uit de omliggende steden kwamen gezamenlijk te Jeruzalem, brengende zieken, en die van onreine geesten gekweld waren; Zie dergelijke Luk. 6:18. welke allen genezen werden.
  17. En de hogepriester stond op, en allen, die met hem waren (welke was de sekte Grieks *Hairesis;* door welk woord betekend wordt een wijze van godsdienst, die iemand voor zichzelf verkoren heeft en volgt, Hand. 26:5, en Hand. 28:22; en schijnt dit woord in den beginne zowel ten goede als ten kwade genomen geweest te zijn; maar daarna is het altijd ten kwade genomen, voor een vals godsdienst, waarvan komt het woord *heresie* en *heretijk;* dat is, ketterij en ketter. der Sadduceen), Zie van dezelve Matth. 3:7, en Matth. 22:23; Hand. 23:8. en werden vervuld met nijdigheid. Of, *ijver;* namelijk een verkeerden ijver voor de wet; Rom. 10:2.

18. En sloegen hun handen aan de apostelen, en zetten hen in de gemene gevangenis.
19. Maar de engel des Heeren opende des nachts *Versta*, en sloot ze daarna wederom toe, *Hand. 5:23.* de deuren der gevangenis en leidde hen uit, en zeide:
20. Gaat heen, en staat, en spreekt *Dat is, vertoont u daar openbaar en vrijmoedig.* in den tempel tot het volk al de woorden *Of, al deze woorden des levens; dat is, deze Evangelische leer, waardoor den mensen aangewezen wordt de rechte weg om tot het eeuwige leven te komen; Joh. 6:68.* dezes levens.
21. Als zij nu *dit* gehoord hadden, gingen zij tegen den morgenstond in den tempel, en leerden. Maar de hogepriester, en die met hem waren, gekomen zijnde, riepen den raad te zamen, *Grieks Synedrion; zie daarvan Matth. 5:22.* en al de oudsten der *Of, vergadering der ouden van de kinderen Israëls.* kinderen Israels, en zonden naar den kerker, om hen te halen.
22. Doch als de dienaars daar kwamen, vonden zij hen in de gevangenis niet, maar keerden wederom, en boodschapten *dit.*
23. Zeggende: Wij vonden wel den kerker met alle *Grieks in alle zekerheid.* verzekerdheid toegesloten, en de wachters buiten staande voor de deuren; maar als wij *die* geopend hadden, vonden wij niemand daarbinnen.
24. Toen nu de *hoge* priester en de hoofdman des tempels, en de overpriesters deze woorden hoorden, werden zij twijfelmoedig over hen, wat toch dit worden zou.
25. En er kwam een, en boodschapte hun, zeggende: Ziet, de mannen, die gij in de gevangenis gezet hebt, staan in den tempel, en leren het volk.
26. Toen ging de hoofdman heen, met de dienaren, en bracht hen, *doch* niet met geweld (want zij vreesden het volk, opdat zij niet gestenigd wierden).
27. En als zij hen gebracht hadden, stelden zij hen voor den raad; *Grieks in.* en de hogepriester vraagde hun, en zeide:
28. Hebben wij u niet ernstiglijk *Grieks met aanzegging aangezegd.* Hebreën. aangezegd, dat gij in dezen Naam *Dat is, van dezen Jezus.* Zie *Hand. 4:18.* niet zoudt leren? En ziet, gij hebt met deze uw leer Jeruzalem vervuld, en gij wilt het bloed van *Dat is, de straf van het bloed, dat wij vergoten hebben, dezen Jezus dodende, alsof wij Zijn bloed onschuldig vergoten zouden hebben.* Zie *Matth. 27:24,25.* dezen Mens over ons brengen.
29. Maar Petrus en de apostelen antwoordden, en zeiden: Men moet Gode meer gehoorzaam zijn, dan den mensen.
30. De God onzer vaders heeft Jezus opgewekt, Welken *Namelijk uit de doden.* *Of, gesteld en gezonden tot een Zaligmaker; Hand. 13:23.* gij omgebracht hebt, hangende *Hem* aan het hout.
31. Deze heeft God door Zijn rechter *hand* verhoogd tot een Vorst *Of, zijnde een Vorst en Zaligmaker.* en Zaligmaker, om Israel te *Dat is, de ware Israëlieten; Rom. 9:6; Gal. 6:16.* geven bekering en vergeving der zonden.
32. En wij zijn Zijn getuigen van deze woorden; *Dat is, van deze zaken.* Hebreën, *Luk. 1:37; Hand. 10:37.* en ook de Heilige Geest, *Dat is, de krachtige werking des Heiligen Geestes in de harten der mensen, tot hunne bekering, mitsgaders deze zichtbare gaven deszelve.* Welken God gegeven

- heeft dengenen, die Hem gehoorzaam zijn.
33. Als zij nu *dit* hoorden, barstte hun *het Grieks zij werden als in tweeën gesneden of gezaagd; namelijk in het hart, van boosheid en toorn. Zie Hand. 7:54. hart*, en zij hielden raad, om hen te doden.
34. Maar een zeker Farizeer stond op in den raad, met name Gamaliel, Deze meent men dezelfde te zijn, aan wiens voeten de apostel Paulus in de wet onderwezen is geweest, Hand. 22:3. een leraar der wet, in waarde gehouden bij al het volk, en gebod, dat men de apostelen een weinig zou Grieks *een korten*, namelijk tijd. doen buiten *staan*.
35. En hij zeide tot hen: Gij Israelietische mannen, ziet voor u, wat gij doen zult aangaande deze mensen.
36. Want voor deze dagen *Dat is, vóór dezen tijd; want het was al enige jaren geleden. stond Theudas op, De historieschrijver Josefus, Antiq. lib. 20, cap. 2, maakt melding van een oproerigen Theudas, die zich opgeworpen heeft, toen Cuspius Fadus stadhouder over Judea was, onder den keizer Claudius, maar zulks is na dezen tijd geschied en na den dood van Herodes Agrippa. Zodat Gamaliël hier dan spreekt van een anderen Theudas, die ten tijde van den keizer Augustus of Tiberius geweest is. zeggende, dat hij wat was, dien Dat is, wat groots, gelijk Hand. 8:9. een getal van omtrent vierhonderd mannen aanhing; Grieks aankleefde. welke is omgebracht, en allen, die hem gehoor gaven, zijn verstrooid en tot niet geworden.*
37. Na hem stond op *Dat is, na dezen Theudas. Judas, de Deze wordt anders genaamd Judas Gaulonites, die het volk oproerig maakte, als Archelaus afgezet en gebannen zijnde, de Romeinen het land van Judea tot ene provincie maakten, en door hunne stadhouders voortaan lieten regeren,*
- en tot dien einde het land lieten beschrijven. Zie Josef.lib. 18, cap. 1, en lib. 20, cap. 3. Josefus maakt nog melding van een anderen oproerigen Judas, den zoon van den moordenaar Ezechias, die vóór dezen oproer verwekte als Archelaus naar Rome was gereisd, om in zijns vaders Herodes plaats gesteld te worden; Antiq.lib. 17, cpa. 12, en de bell. Jud. lib. 2, cap. 2. Galileer in de dagen Dat is, ten tijde. der beschrijving, Deze beschrijving is niet dezelfde, waarvan gesproken wordt Luk. 2:1,2, want die geschiedde zonder oproer; en wordt de eerste genaamd ten aanzien van deze tweede, die daarna gedaan is over Judea, en met oproer gemengd, hetwelk deze Judas verwekt; Josefus Antiq. lib. 18, cap. 1. en maakte veel volks afvallig achter zich; en deze is ook vergaan, en allen, die hem gehoor gaven, zijn verstrooid geworden.*
38. En nu zeg ik ulieden: Houdt af van *Namelijk dat gij hun geen kwaad meer doet. deze mensen, en laat hen gaan; want indien deze raad, of Dat is, dit onderstaan of bedrijf der apostelen. dit werk uit mensen is, Dat is, van mensen en uit menselijk gezag aangenomen; Matth. 21:25. zo zal het gebroken worden. Grieks ontbonden.*
39. Maar indien het uit God is, *Dat is, uit goddelijk gezag en bevel aangesteld. zo kunt gij dat niet breken; opdat Grieks ontbinden. gij niet misschien bevonden Of, te eniger tijd. wordt ook tegen God te strijden.*
40. En zij gaven hem gehoor; *Dat is, zij lieten zich bewegen en overreden dat zij zijnen raad volgden. en als zij de apostelen tot zich geroepen hadden, geselden zij dezelve, en geboden hun, dat zij niet zouden spreken in den Naam Zie Hand. 4:18. van Jezus; en lieten hen gaan.*
41. Zij dan gingen heen van het aangezicht des raads, verblijd zijnde, dat zij waren waardig geacht *Namelijk*

van God, die hun uit genade deze eer en waardigheid gegeven had; Filipp. 1:29. **geweest, om Zijns Naams** Dat is, om de zaak en leer van *Christus*. **wil smaadheid te lijden.**

42. En zij hielden niet op, allen dag, in den tempel en bij de huizen, Of, *van huis tot huis*. Zie Hand. 2:46, en Hand. 20:20. te leren, en Jezus Christus te verkondigen.

Handelingen 6

1. En in dezelfde Namelijk als de apostelen in de gevangenis geworpen waren geweest. dagen, als de discipelen vermenigvuldigen, ontstond een murmuring der Grieksen Grieks *Hellenistai*. Dezen waren Joden van afkomst en godsdienst, maar werden Grieksen genaamd, omdat zij in de verstrooiing in de Griekse of heidense landen geboren waren, en omdat zij de Griekse taal en overzetting des Bijbels gebruiken, die daarna bekeerd zijn tot de Christelijke religie. Zie Hand. 9:29, en Hand. 11:19,20. Doch de andere Joden, die den Hebreeuwsen Bijbel gebruikten, werden Hebreën genaamd. Zie ook 2 Cor. 11:22. **tegen de Hebreën, omdat hun weduwen in de dagelijkse bediening Grieks *Diakonia*; klagende, namelijk of dat hunne weduwen tot den dienst der armen niet mede gebruikt werden, of dat hun arme weduwen zo wel niet verzorgd werden als de weduwen der Hebreën. verzuimd werden. Grieks *overgezien*.**

2. En de twaalven riepen de menigte der discipelen tot zich, en zeiden: **Het is niet behoorlijk, dat Grieks *behagelijk*; dat is, ene zaak, die ons niet kan behagen. wij het Woord Gods nalaten, en** Namelijk omdat wij verhinderd zijnde door de bediening der armen, het prediken van Gods Woord, waartoe wij voornamelijk geroepen zijn, zo dikwijls en zo bekwamelijk niet kunnen waarnemen. **de tafelen dienen.** Namelijk aan welken het geld en de spijs tot onderhoud der armen gebracht en uitgedeeld werd, of ook de vriendelijke

maaltijden en het Avondmaal onder de Christenen gehouden werden; Hand. 2:46.

3. **Ziet dan om, Dat is, kiest zeven mannen uit tot den dienst. broeders, naar zeven mannen uit u, die *goede* getuigenis hebben, vol des Heiligen** Dat is, der gaven van den Heiligen Geest, nodig om zulken dienst met getrouwheid en voorzichtigheid uit te voeren. **Geestes en der wijsheid, welke wij mogen stellen over** Dat is, instellen. **deze nodige zaak.**

4. **Maar wij zullen volharden in** Dat is, gedurig en sterk aanhouden; Hand. 1:14. **het gebed, en in de bediening des Woords.**

5. **En dit woord behaagde** Of, *deze zaak*. Hebreën. **aan al de menigte; Grieks *voor al de menigte*. en zij verkoren** De verkiezing geschiedde door de gemeente, en de instelling door bevestiging bij de apostelen, Hand. 6:6. **Stefanus, een** Deze naam, alsook de zes volgende, zijn allen Griekse namen; waaruit enigen besluiten dat om de klachten van de Grieksen te beter weg te nemen, goedgevonden is de diakenen te verkiezen uit de Griekse Joden. **man vol des geloofs** Of, *getrouwheid*, die in dit ambt voornamelijk vereist wordt. **en des Heiligen Geestes, en Filippus,** Van dezen zie breder Hand. 8,21. **en Prochorus, en Nicanor, en Timon, en Parmenas, en Nicolaus,** Sommige oude leraars menen dat deze is geweest dezelfde Nicolaus, waarvan men leest Openb. 2:15; doch dit is onzeker. **een Jodengenoot** Grieks *Proselytos*; dat is, een aankomeling uit de heidenen tot den Joodsen godsdienst. Zie Matth. 23:15. **van Antiochie;**

6. **Welken zij voor de apostelen stelden; en *dezen*, als** Namelijk apostelen. Zie dergelijke Hand. 8:17. **zij gebeden hadden, legden hun** Deze manier van oplegging der handen was bij de Joden gebruikelijk, als zij iemand zegenden, Gen. 48:14, als zij de beesten zouden opofferen om daarmede dezelve Gode als toe

te eigenen, Lev. 1:4, en in het inhuldigen in ambten, Num. 27:18; Deut. 34:9. Dezelfde manier heeft ook *Christus* gebruikt in het zegenen, Matth. 19:13, en de gemeente in het instellen van kerkedienaren, om daarmee dezelve Gode tot zijnen dienst toe te eigenen en den zegen Gods toe te wensen. Zie 1 Tim. 5:22. Ook de apostelen in het geven der buitengewone gaven des Heiligen Geestes; Hand. 8:17. **de handen op.**

7. **En het woord Gods wies, en het** Dat is, nam toe, ten aanzien van de veelheid zo der plaatsen waar het gepredikt werd, als der personen die het aannamen; Hand. 12:24. **getal der discipelen vermenigvuldigde te Jeruzalem zeer; en een grote schare der priesteren werd** Namelijk der gemene priesters, die zeer velen onder de Joden waren, Ezra 2:36, waarvan een goed deel bekeerd werden; want meestal waren en bleven de overpriesters de heftigste vijanden der leer van het Evangelie. **den gelove gehoorzaam.** Dat is, de leer des geloofs; Gal. 1:23.
8. **En Stefanus, vol van geloof en** Hier wordt het woord geloof anders genomen dan in Hand. 6:7; namelijk zo voor kennis en toestemming der leer, als voor een vast betrouwen op de Evangelische beloften. **kracht, deed** Dat is, der uitnemende gaven des Heiligen Geestes, waardoor Hij krachtig onder de mensen werkt. **wonderen en grote tekenen onder het volk.**
9. **En er stonden op sommigen, die waren van de synagoge, genaamd** Binnen de grote stad Jeruzalem waren vele synagogen en scholen, die alle met haar bijzondere namen onderscheiden werden, gelijk hedendaags bij ons de collegiën in Universiteiten. **der Libertijnen,** Dit is geweest, zo het schijnt, een synagoge van Italiaanse Joden. Want de Italianen en Latijnen noemen Liberijnen degenen, die slaven geweest zijnde, in vrijheid zijn gesteld. *Pompejus*, de stad Jeruzalem vermeesterd hebbende, had vele Joden tot slaven weggevoerd naar Rome, welker nakomelingen, gelijk *Philo* getuigt, door den

keizer *Tiberius* meest allen in vrijheid gesteld zijn, en is hun toegelaten een deel van de stad Rome over den Tiber te bewonen en daar synagogen te bouwen. Zodat deze Joden, zijnde Libertijnen, schijnen te Jeruzalem mede ene synagoge gehad te hebben, naar hunne gelegenheid genoemd. **en der Cyreneers, en** Dat is, Joden, die in Afrika woonden in de stad Cyrene, gelegen in Lybië. **der Alexandrijnen,** Dat is, Joden, die te Alexandrië in Egypte woonden, en die te Jeruzalem waren. **en dergenen, die van Cilicie en Azie waren, en twistten met** Dat is, disputeerden met Stefanus over het stuk van den godsdienst. **Stefanus.**

10. **En zij konden niet wederstaan de** Dat is, niet overwinnen. Zie Matth. 10:19; Luk. 21:15. **wijsheid en den Geest, door Welken hij sprak.**
11. **Toen maakten zij** Grieks *wierpen zij daaronder.* Als zij met waarheid niet vermochten, keerden zij zich tot de valsheid. Zie dergelijke Matth. 26:59. **mannen uit, die zeiden: Wij hebben hem horen spreken lasterlijke woorden tegen Mozes en God.**
12. **En zij beroerden het volk, en de ouderlingen en de Schriftgeleerden; en hem aanvallende grepen zij hem, en leidden hem voor den raad;**
13. **En stelden valse** Namelijk tegen hem in den Raad. **getuigen, die zeiden: Deze mens houdt niet op lasterlijke woorden te spreken tegen deze heilige** Namelijk Jeruzalem, of den tempel of beide. **plaats en de wet.**
14. **Want wij hebben hem horen zeggen, dat deze Jezus, de Stefanus had niet gezegd dat Jezus zelf dat doen zou, maar dat door zijn oordeel en besturing dit van de heidenen zou gedaan worden; Luk. 19:43. Nazarener, deze plaats zal verbreken, en** Dit is ook alzo geschied omtrent veertig jaren daarna door de Romeinen. Zo had hij dan anders niet dan de waarheid gezegd. **dat Hij de zeden** Dat is, de wet der ceremoniën, en die eigenlijk den

staat der Joden aanging, hetwelk ook de waarheid was. veranderen zal, die ons Mozes overgeleverd heeft.

15. En allen, die in den raad zaten, de ogen op hem houdende, zagen zijn aangezicht als het aangezicht Dat is, blinkende, of stralen van zich gevende. Want met zodanige aangezichten plachten de engelen te verschijnen; Matth. 28:3. eens engels.

Handelingen 7

1. En de hogepriester zeide: Zijn dan deze dingen alzo? Namelijk waarvan gij beschuldigd wordt.

2. En hij zeide: Gij mannen broeders en vaders, Zo noemt hij hen omdat zij van één geslacht waren; die van gelijken ouderdom onder hen waren, noemende *broeders*, en die ouder of in enig ambt waren, *vaders*. hoort toe: de God der heerlijkheid verscheen onzen vader Abraham, Dat is, van welken wij Joden afkomstig zijn, en waarover wij altijd roemen; Joh. 8:39. *nog zijnde in Mesopotamie*, Zo wordt in het Grieks genaamd het land, dat midden ligt tussen de rivieren *Tigris* en *Eufraat*, in het Hebreeuws genaamd *Aram Naharaim*; dat is, Syrië tussen de rivieren, Gen. 24:10, tot hetwelk ook gerekend werd het land van Babylonië, waar Chaldea een deel van was; Gen. 11:31. Zie ook *Plinius lib. 6, en cap. 9:16*. eer hij woonde Namelijk als hij nog woonde in Ur, ene stad van Chaldea; Gen. 11:31, en Gen. 15:7. in Charran; Dit was ene stad van Mesopotamië, over de rivier Eufraat, Gen. 11:31, en Gen. 28:10, en Gen. 29:4; Joz. 24:2, anders genaamd *Charrhae*, waar eertijds de Romeinse veldoverste *M. Crassus* van de Parthen is verslagen.

3. En zeide tot hem: Ga uit uw land en uit uw maagschap, en kom in een land, Dit was het land Kanaän, hetwelk God hem in het eerst niet noemde, om zijn geloof en gehoorzaamheid te beter te beproeven en tevoorschijn te brengen; Gen. 12:1. dat Ik u wijzen zal.

4. Toen ging hij uit het land der Chaldeen, en woonde in Charran. En van daar, nadat zijn vader gestorven was, bracht Hij hem over in dit land, daar gij nu in woont.

5. En Hij gaf hem geen erfdeel in hetzelfde, ook niet een voetstap; Dat is, niet zoveel eigendom, dat hij zijn voet daarop kon stellen. Zie Deut. 2:5. Daarna heeft hij daarin een akker met ene spelonk gekocht, en dat niet om daar te wonen, maar om zijne doden daarin te begraven; Gen. 23:9. en beloofde, dat Dat is, hoewel Hij het beloofd had. Of, *maar Hij beloofde*. Hij hem het zelve tot een bezitting geven zou, en zijn zade na hem, Dat is, nakomelingen. als hij *nog* geen kind had.

6. En God sprak alzo, dat zijn zaad vreemdeling Grieks *Paroikos*; dat is een inwoner of bijwoner, die niet in zijn eigen, maar in eens anders huis of land woont. zijn zoude in een vreemd Namelijk het land van Egypte. land, en *dat* zij het zouden Namelijk de Egyptenaren. dienstbaar maken, Door deze dienstbaarheid wordt ook verstaan al hunne ballingschap en vreemdelingschap, en niet alleen die harde dienstbaarheid, die de Israëlieten in Egypte eerst onderworpen zijn geweest na den dood van Jozef, Exod. 1:6,10,11, want die heeft geen vierhonderd jaren geduurd. en kwalijk handelen, vierhonderd jaren. Die gerekend moeten worden van den tijd, dat Abraham na deze belofte zaad heeft gekregen, en Izak hem geboren is, of als Izak gespeend werd, Gen. 21:2,8; doch wat aangaat de vierhonderd en dertig jaren, waarvan gesproken wordt Exod. 12:40, en Gal. 3:17, zie de aantekeningen daarvan op dezelfde plaatsen, Gen. 12:1, tussen welken tijd en het spenen van Izak dertig jaren zijn. Zie Gen. 15:13, op welke plaats Stefanus hier ziet.

7. En het volk, Of, *maar*. dat zij dienen zullen, zal Ik oordelen, sprak Dat is, straffen naar mijn rechtvaardig oordeel, 1 Cor. 11:31; Hebr. 13:4, hetwelk ook

voornamelijk geschied is als Farao met zijn ganse heir in de Rode zee verdrongen is. God; en daarna zullen zij uitgaan, en zij zullen Mij dienen in deze plaats.

8. En Hij gaf hem *Namelijk Abraham.* het verbond Dat is, de besnijdenis, die een teken en zegel des verbonds was. Zie Gen. 17:10; Rom. 4:11. der besnijdenis; en alzo gewon *Of, en deze.* hij Izak, en besneed hem *Namelijk Abraham.* op den achtsten dag; en Izak *gewon* Jakob, en Jakob de twaalf patriarchen.

9. En de patriarchen, nijdig zijnde, verkochten Jozef, *om* naar Egypte *gebracht te worden;* en God was met hem, *Namelijk met zijn bijzondere gunst, genade en zegening.*

10. En verloste hem uit al zijn verdrukkingen, en gaf hem genade en Dat is, aangenaamheid, dat hem Farao gunstig was. *wijsheid* voor Farao, den koning van Egypteland; en hij stelde hem tot een overste over *Grieks voorganger.* Egypte, en zijn gehele huis.

11. En er kwam een hongersnood over het gehele land van Egypte en Kanaan, en grote benauwdheid; en onze vaders vonden geen spijs. *Namelijk voor hen en voor hun vee. Of, niet om hen te verzadigen.*

12. Maar als Jakob hoorde, dat in Egypte koren was, zond hij onze vaders de *Dat is, zijne zonen, van wie wij afkomstig zijn.* eerste maal uit.

13. En in de tweede *reize* werd *Dat is, wederkomst* in Egypte. Jozef zijn broederen bekend; en het geslacht van Jozef werd aan Farao openbaar.

14. En Jozef zond heen, en ontbood zijn vader Jakob, en al zijn geslacht, *bestaande* *Of, maagschap.* in vijf en zeventig In den Hebreeuwsen tekst Gen. 46:27; Exod. 1:5 en Deut. 10:22, wordt maar van zeventig zielen vermeld; maar in de Griekse overzetting staat Gen. 46:27, en Exod.

1:5, van vijf en zeventig, welke overzetting sommigen menen, dat Lukas hier heeft gevolgd. Zie dergelijke Luk. 3:36. Anderen menen dat Stefanus boven de zeventig nog zou gerekend hebben de vier huisvrouwen van Jakob, en de twee zonen van Juda in Kanaän gestorven, zonder Jakob zelf mede te rekenen. **zielen.**

15. En Jakob kwam af in Egypte, en stierf, **hijzelf en onze vaders.**

16. En zij werden *Dat is, hun gebeente.* overgebracht naar Sichem, Dit was ene stad in het land van Samaria, Gen. 33:19, anders ook Sichar genaamd, Joh. 4:5, bij welke de beenderen van Jozef begraven zijn, in dat stuk velds, hetwelk Jakob kocht van de kinderen van Hemor, den vader van Sichem, Joz. 24:32, en het is gelofelijk dat van enigen de beenderen der andere voorvaders ook daar gebracht zijn. **en gelegd in het graf, hetwelk Abraham gekocht** Gen. 33:19, en Joz. 24:32 wordt uitdrukkelijk gezegd dat Jakob van de kinderen van Emmor, den vader van Sichem, een stuk lands gekocht heeft; waarom sommigen menen dat het woord *Jakob* uit Hand. 7:15 moet herhaald worden, en dat het woord *Abraham* eertijds in den tekst niet heeft gestaan. Doch anderen menen dat het woord *Abraham* in den tekst wel mag behouden worden, alzo ook Abraham te Hebron ene spelonk gekocht heeft van Efron den zoon Zoar, tot begraving zijner doden, Gen. 23:16, in welke ook Jakob heeft willen begraven zijn, Gen. 49:29,30, en waarheen ook schijnt dat de gebeenten van enige andere voorvaders uit Sichem overgebracht zijn. En dezen zetten den tekst hier aldus over: *benevens hetgeen;* dat is, *benevens het graf, dat van deze zonen van Emmor, den vader van Sichem;* namelijk door Jakob gekocht was; Gen. 33:19. **had voor een som gelds, van de zonen van Emmor, den vader van Sichem.**

17. Maar als nu de tijd der *Namelijk aan Abraham* gedaan, dat zijne nakomelingen uit het vreemde land en de dienstbaarheid verlost zouden worden, Hand. 7:7; of van de vermenigvuldiging zijns zaads; Gen. 22:16,17. **belofte, die God aan Abraham**

- gezworen had, genaakte, wies het volk en vermenigvuldigde in Egypte;
18. Totdat een ander koning opstond, die Jozef niet Namelijk hoeveel goeds hij aan Egypte gedaan had; en daarom den Hebreën niet gunstig was. gekend had.
19. Deze gebruikte listigheid Dat is, onderdrukte hen met listen. Door den zwaren arbeid hen tenonder houdende en zijn voordeel doende; en hun mannelijke kinderen dodende, opdat zij niet meer zouden vermenigvuldigen. Zie Exod. 1:10. tegen ons geslacht, en handelde kwalijk met onze vaders, zodat zij hun jonge kinderen moesten wegwerpen, opdat zij niet zouden voorttellen. *Of, in het leven blijven.*
20. In welken tijd Mozes werd geboren, en was uitnemend schoon; Grieks *Gode schoon*; dat is, goddelijk of uitnemend, Exod. 2:2; also wordt Nineve genaamd ene stad Gode groot, dat is uitnemend groot. God had hem die grote schoonheid gegeven om daardoor de dochter van Farao te bewegen, hem bij het leven te behouden en voor haren zoon aan te nemen; Exod. 2:10. welke drie maanden opgevoed werd in het huis zijns vaders.
21. En als hij weggeworpen was, nam hem de dochter van Farao op, en voedde hem voor zichzelf op tot een zoon. Dat is, hem tot een zoon aangenomen of geadopteerd hebbende; Hebr. 11:24.
22. En Mozes werd onderwezen in alle wijsheid der Egyptenaren; en was machtig in woorden en in werken.
23. Als hem nu de tijd van veertig jaren Namelijk die hij in het hof van Farao geleefd had. vervuld was, kwam *hem* in zijn hart, zijn broeders, Dat is, die van zijn volk en geslacht waren. de kinderen Israels, te bezoeken.
24. En ziende een, die onrecht Namelijk Israëliet. leed, beschermde hij *hem*, en wreekte dengene, dien overlast geschiedde, en versloeg den Egyptenaar.
25. En hij meende, dat zijn broeders zouden verstaan, dat Namelijk uit deze zijne daad. God door zijn hand Dat is, door zijn dienst. Hebreën. hun verlossing geven Grieks *behoudenis*; namelijk uit de slavernij van Egypte. zou; maar zij hebben het niet verstaan. Namelijk uit onachtzaamheid of halsstarrigheid, welk gebrek altijd bij dit volk geweest is. Zie Hand. 7:35.
26. En den volgenden dag werd hij van hen gezien, daar zij vochten; en hij drong ze tot Namelijk met ernstige vermaningen. vrede, zeggende: Mannen, gij zijt broeders; waarom doet gij elkander ongelijk?
27. En die zijn naaste ongelijk deed, verstiet hem, zeggende: Wie heeft u tot een overste en rechter over ons gesteld?
28. Wilt gij mij *ook* ombrengen, gelijkerwijs gij gisteren den Egyptenaar omgebracht hebt?
29. En Mozes vluchtte op dat woord Grieks *in dat woord*; dat is, zo haast dat gesproken was; omdat hij daaruit verstond dat zijne daad niet verborgen was, gelijk hij gemeend had. en werd een vreemdeling in het land Madiam, waar hij twee zonen gewon.
30. En als veertig jaren Namelijk die hij na de vlucht uit Egypte in Midian doorgebracht had; zodat hij nu tachtig jaren oud was; zie Hand. 7:33. vervuld waren, verscheen hem de Engel des Namelijk de eeuwige Zoon Gods, de Heere zelf, gelijk men ziet in Hand. 7:31,32 en Exod. 3:4,5, en Exod. 23:21; 1 Cor. 10:9. Heeren, in de woestijn van den berg Sinai, in een vlamig Grieks *in een vlam vuurs*. vuur van het doornenbos.
31. Mozes nu, *dat* ziende, verwonderde zich over het gezicht;

- en als hij derwaarts ging, om *dat* te bezien, zo *Of, te bemerken.* geschiedde een stem des Heeren tot hem,
32. *Zeggende:* Ik ben de God uwer vaders, de God Abrahams, en de God Izaks, en de God Jakobs. En Mozes werd zeer bevende, en durfde *het* niet *Of, hem;* namelijk den engel. *bezien. Of, bemerken.*
33. En de Heere zeide tot hem: Ontbind de schoenen van *Het Griekse woord betekent zolen, die onder aan de voeten met banden aangebonden werden.* uw voeten; want de plaats in welke gij staat, is heilig land. *Namelijk om de goddelijke verschijning, die daar geschiedde.*
34. Ik heb merkelijk gezien *Grieks ziende gezien.* Hebreën, dat is, wel terdege gezien, en ernstig daarop gelet, hoe mijn volk in Egypte mishandeld wordt. *de mishandeling Mijns volks, dat in Egypte is, en Ik heb hun zuchten gehoord en ben nedergekomen, Namelijk van den hemel; hetwelk verstaan moet worden menselijkerwijze gesproken, dat God nu bereid was om zijn volk te verlossen en hunne vijanden te straffen. Want anderszins vervult God hemel en aarde; Jer. 23:24. om hen daaruit te verlossen; en nu, kom herwaarts, Ik zal u naar Egypte zenden.*
35. Dezen Mozes, welken zij verloochend hadden, zeggende: Wie heeft u tot een overste en rechter gesteld? *dezen, zeg ik,* heeft God tot een overste en verlosser gezonden, door de hand *Dat is, door de besturing.* Hebreën. *des Engels, Die hem verschenen was in het doornenbos.*
36. Deze heeft hen uitgeleid, doende wonderen en tekenen in het land van Egypte, en in de Rode zee, en in de woestijn, veertig jaren.
37. Deze is de Mozes, die tot de kinderen Israels gezegd heeft: De Heere, uw God, zal u een Profeet
- Namelijk den *Christus* of *Messias*. Hier toont Stefanus dat hij tegen Mozes niet leert als hij *Jezus Christus* predikt, dewijl Mozes zelf van Hem geprofeteerd heeft. *verwekken uit uw broederen, gelijk mij; Dien zult gij horen.*
38. Deze is het, die in de vergadering *des Of, gemeente. Dit is de vergadering des volks geweest, die beschreven wordt Exod. 19, en in enige volgende hoofdstukken.* *volks* in de woestijn was met den Engel, *Namelijk de Zoon Gods, Hand. 7:30.* Die tot hem sprak op den berg Sinai, en *met onze vaders; welke de levende Dat is, den weg ten leven aanwijzende.* *woorden ontving, Dat is, uitspraken of aanspraken Gods, waarmede Hij zijnen wil verklaarde. om ons die te geven.*
39. Denwelken onze vaders niet wilden gehoorzaam zijn, maar verwierpen *Namelijk Mozes en God door Mozes hun zijn levende woorden voorhoudende. hem,* en keerden met hun harten *weder* naar Egypte; *Namelijk verlangende weder naar dat land, of naar de bijgelovigheden van Egypte.*
40. Zeggende tot Aaron: Maak ons goden, die voor ons heengaan; want *wat* dezen Mozes *aangaat,* die ons uit het land van Egypte geleid heeft, wij weten niet, wat hem geschied is.
41. En zij maakten een kalf in die dagen, en brachten offerande tot den afgod, *Of, tot het beeld, waar zij afgoderij mede bedreven;* namelijk tot het kalf. en verheugden zich *Namelijk met eten, drinken en spelen; Exod. 32:6; 1 Cor. 10:7. in de werken hunner handen.* *Dat is, in het gouden kalf, dat zij zelf met hun eigen handen gemaakt hadden. Zo worden de afgoden dikwijls genaamd om hunne nietigheid en der afgodendienaars dwaasheid aan te wijzen; Ps. 115:4.*
42. En God keerde *Zich,* *Dat is, werd toornig over hen, daar Hij tevoren hun gunstig was geweest en weldeed. Of, keerde zich van hen af.* en gaf hen over, *Namelijk als een*

rechtvaardig Rechter aan hunne
begeerlijkheden en in een verkeerden in;
Rom. 1:24,28. **dat zij het heir des** Dat is,
de zon, maan en andere gesternten. Zie Deut.
17:3; 2 Kon. 17:16; Jes. 40:26; Jer. 19:13.
hemels dienden, gelijk geschreven is
in het boek Namelijk der kleine profeten,
die in een boek tezamen bijeengesteld waren.
Dit staat bij den profeet Amos, Amos 5:25.
der profeten: Hebt gij ook Met dit
vragen wil Hij zeggen dat zij hem niet hebben
geofferd naar behoren, noch met een oprecht
hart; Amos 5:21. **slachtofferen en**
offeranden Mij opgeofferd, veertig
jaren in de woestijn, gij huis Israels?
43. **Ja, gij hebt opgenomen den**
Namelijk op uwe schouders, om die om te
dragen. **tabernakel van Moloch, en**
Deze Moloch was een afgod der Ammonieten,
Lev. 18:21; 1 Kon. 11:7; Jer. 32:35, en komt
deze naam van het Hebreeuwse woord
Mesech, dat is koning, gelijk ook *Milkom*; 1
Kon. 11:5. **het gesternte** Zie hiervan Amos
5:26, en dergelijke ook Jer. 7:18, en Jer. 44:25.
van uw god Remfan, de In den
Hebreeuwsen tekst staat *Chijun*, waardoor
sommigen verstaan den afgod *Hercules*,
omdat de Egyptenaren, welker afgoderij de
Israëlieten veel volgden, dien *Chon* noemden;
anderen den afgod *Saturnus*, die van de
Egyptenaren ook *Refan* genoemd werd, welk
woord, doch veranderd in *Raiphon*, in de
Griekse overzetting door *Chijun* gesteld is, die
hier van Lukas gevolgd wordt, alzo dezelve in
den grond met den Hebreeuwsen tekst
overeenkomt. Maar in de Griekse overzetting,
die Stefanus volgt, staat *Raifan*, hetwelk
daarin in *Remfan* veranderd is. De Hebreëen
noemen een reus *Refa*, waarvan sommigen
menen dit woord gekomen te zijn, en dat de
afgod *Hercules*, die in eens reuzen gedaante
geëerd placht te worden, daarmede betekend
wordt. **afbeeldingen, Grieks uitdrukselen.**
die gij gemaakt hebt, om die te
aanbidden; en Ik zal u overvoeren op
gene zijde van Babylon. In het
Hebreeuws staat *Damaskus*, gelijk ook in de
Griekse overzetting. Doch Stefanus heeft
meer op den zin dan op de woorden gezien,

alzo de geschiedenis leert dat zij overgevoerd
zijn, niet alleen aan gene zijde van Damaskus,
maar ook verder aan gene zijde van
Babylonië, in Perzië en Medenland. Zie 2 Kon.
17:6, en *Josef. Antiq. lib. 9, cap. 14.*

44. **De tabernakel der getuigenis** Alzo
genaamd omdat de tafelen der wet, die de
getuigenis des Heeren genaamd wordt, daarin
bewaard werden, en God daaruit getuigenis
en antwoord gaf van Zijnen wil, Exod. 25:22; 2
Kon. 11:12; 2 Kron. 23:11, en was anders
genaamd *des bescheids*, of *der samenkomst*,
omdat het volk, als zij vergaderen zouden,
daar bescheiden werd om bijeen te komen.
Zie Exod. 40:2, vergelijk met Exod. 33:7. **was**
onder onze vaders in de woestijn,
gelijk geordineerd had Hij, Die tot
Mozes zeide, dat hij denzelven
maken zou naar de afbeelding, die
hij gezien had;
45. **Welken ook onze vaders**
ontvangen hebbende, Namelijk als van
hand tot hand van hunne voorouders. met
Jozua gebracht Dat is, Jozua den zoon van
Nun. Waaruit men ziet dat de namen *Jozua* en
Jezus enerlei namen zijn. Zie ook Hebr. 4:8.
hebben in het land, Grieks in de bezitting
der heidenen, of als zij het bezit der heidenen
innamen. dat de heidenen bezaten,
die God verdreven heeft van het
aangezicht Dat is, voor hen heen; of alzo
dat zij het aangezicht onzer vaders niet
konden verdragen; Exod. 23:28; Joz. 24:12;
Ps. 44:4. **onzer vaders, tot de dagen**
van David toe;
46. **Dewelke voor God genade**
gevonden Zie Luk. 1:30. **heeft, en**
begeerd heeft te vinden een Dat is, te
verkrijgen of te bouwen. **woonstede voor**
den God Jakobs.
47. **En Salomo bouwde Hem een huis.**
Dat is, een vast en staand gebouw, een
tempel, om niet langer in een hut of
tabernakel, maar in een vast huis te wonen;
Ps. 132:3,4,5.
48. **Maar de Allerhoogste woont niet**
in Namelijk alsof Hij daarin gesloten, of
daaraan gebonden is, gelijk de Joden zich

- inbeelden; Jer. 7:4. tempelen met handen gemaakt; gelijk de profeet zegt:
49. De hemel is Mij een troon, en de aarde een voetbank Mijner voeten. Hoedanig huis zult gij Mij bouwen, zegt de Heere, of welke is de plaats Mijner ruste?
50. Heeft niet Mijn hand al deze dingen gemaakt?
51. Gij hardnekkigen en onbesnedenen Dat is, hoewel gij uiterlijk besneden zijt naar het vlees, zo hebt gij nochtans niet de inwendige besnijdenis des harten, die zonder handen geschiedt, Deut. 10:16, en Deut. 30:6; Jer. 4:4, zonder welke de uiterlijke niet nut is; Rom. 2:28. van hart en oren, gij wederstaat altijd Grieks *altijd valt gij tegen den Heiligen Geest*; namelijk die u door zijn woord overtuigt dat de leer van *Christus* de rechte zaligmakende leer is, en evenwel staat gij dezelve altijd tegen. den Heiligen Geest; gelijk uw vaders, Zie Ps. 78:8. *alzo* ook gij.
52. Wien van de profeten hebben uw vaders niet vervolgd? En zij hebben gedood degenen, die te voren verkondigd hebben de komst des Rechtvaardigen, Namelijk *Jezus Christus*. Zie Jes. 53:11; Hand. 3:14; 1 Joh. 2:1. van Welken gijlieden nu verraders en Namelijk door Judas. moordenaars Namelijk door de Romeinse soldaten, hem, daar hij onschuldig was, ter dood veroordeeld hebbende. geworden zijt.
53. Gij, die de wet ontvangen hebt door bestellingen Of, *ordinantiën*, dat is, beschikkingen en dienst. Zie Gal. 3:19. der engelen, en hebt ze niet gehouden! Grieks *bewaard*.
54. Als zij nu dit hoorden, berstten hun harten, Grieks *werden doorzaagd in hunne harten*; namelijk van spijt en toorn. Zie Hand. 5:33. en zij knersten de tanden tegen hem.
55. Maar hij, vol zijnde des Heiligen Geestes, en de ogen houdende naar den hemel, zag de heerlijkheid Dat is, den heerlijken God; of een goddelijke heerlijkheid, Luk. 2:9; namelijk zover dezelve met mensenogen kan gezien worden. Gods, en Jezus, staande ter Dat is, zijnde, 1 Petr. 3:22; anders wordt Hij ook gezegd te zitten ter rechterhand Gods; Mark. 16:19. rechter *hand* Gods.
56. En hij zeide: Ziet, ik zie de hemelen geopend, Zie dergelijke Matth. 3:16. en den Zoon des mensen, Dat is, *Jezus Christus*. staande ter rechter *hand* Gods.
57. Maar zij, roepende met grote stemme, stopten hun oren, en vielen eendrachtelijk op hem aan;
58. En wierpen hem Willende daarin de wet volgen; Lev. 24:14. ter stad uit, en stenigden *hem*; en de getuigen legden Die naar de wet het stenigen moesten beginnen; Deut. 17:7. hun klederen af Namelijk hunne opperklederen of mantels, opdat zij te beter met stenen zouden kunnen werpen. aan de voeten eens jongelings, genaamd Saulus. Wiens bekering beschreven wordt in Hand. 9.
59. En zij stenigden Stefanus, aanroepende en zeggende: Heere Jezus, ontvang mijn geest. Dat is, ziel. Zie dergelijke Luk. 23:46.
60. En vallende op de knieën, riep hij met grote stem: Zie dergelijke Matth. 27:50. Heere, reken hun deze Grieks *stel hun deze zonde niet*; dat is, wil die niet staande of blijvende houden, om hen daarover te straffen naar verdienste. Zie dergelijke Luk. 23:34. zonde niet toe! En als hij dat gezegd had, ontsliep hij. Dat is, is gestorven; want de dood der gelovigen wordt een slaap genaamd om de zalige opstanding uit de doden, waardoor zij als uit een slaap wederom zullen opgewekt worden ten eeuwigen leven. Zie Matth. 9:24; Joh. 11:11; 1 Cor. 15:6,18,20; 1 Thess. 4:13.

Handelingen 8

1. En Saulus had mede een welbehagen aan Namelijk uit onwetenschap en een verkeerden ijver, menende daarmede Gode dienst te doen; Joh. 16:2; 1 Tim. 1:13. zijn dood. En er Of, ombrengen. werd te dien dage een grote vervolging tegen de Gemeente, die te Jeruzalem was; en zij werden allen verstrooid door Dit wordt voornamelijk verstaan van de leraars, die te Jeruzalem benevens de apostelen waren, gelijk zulks afgenomen kan worden uit het einde van Hand. 8:1, en Hand. 8:4,5. de landen van Judea en Samaria, behalve de apostelen. Namelijk als die bijzonderen last ontvangen hadden om te Jeruzalem te blijven; Hand. 1:4,8, totdat de leer des Evangelies daar genoegzaam bevestigd en verbreid zou zijn; Jes. 2:3.
2. En enige godvruchtige mannen droegen Stefanus Namelijk uit de plaats waar Stefanus was gestenigd, geen gevaar ontziende, dat hun daarover zou mogen overkomen. te zamen *ten grave* en maakten groten rouw Namelijk naar de wijze der Joden, omtrent de begrafenissen van aanzienlijke personen, Gen. 50:10; Joh. 11:31, temeer omdat zij van harte bedroefd waren over het verlies van zulk een treffelijken man. over hem.
3. En Saulus verwoestte de Gemeente, gaande in de huizen; en trekkende mannen en vrouwen, leverde hen over Namelijk aan de oversten om door hen in de gevangenis geworpen te worden. in de gevangenis.
4. Zij dan nu, die verstrooid waren, gingen *het land* door, en verkondigden het Grieks *Evangeliseerden*. Woord.
5. En Filippus kwam Welke een was van de zeven diakenen, die te Jeruzalem tot verzorging der armen verkoren waren; Hand. 6:5; dan is na deze verstrooiing van God geroepen tot evangelist, om het Evangelie te Samaria en elders te prediken en de

- sacramenten te bedienen, en met wonderen het te bevestigen; Hand. 21:8; Ef. 4:11. af in de stad Deze was de hoofdstad geweest van de tien stammen Israëls, gesticht door Amri of Omri, den zesden koning van Israël, 1 Kon. 16; daarna ingenomen van Salmanasser den koning van Assyrië, en met heidense inwoners bezet, 2 Kon. 17; en ten laatste van Hiran verwoest, en van Herodes wederom gebouwd, en *Sebaste* genaamd, ter ere van den keizer *Augustus*; *Jozef. Antiq. lib. 13, cap. 18, en de bello, lib. 1, cap. 16. Of, in ene stad van Samaria.* van Samaria, en predikte hun Christus.
6. En de scharen hielden zich eendrachtelijk aan hetgeen van Filippus gezegd werd, dewijl zij hoorden en zagen de tekenen, die hij deed.
  7. Want van velen, die onreine geesten hadden, gingen *dezelve* uit, roepende met grote stem; en vele geraakten en kreupelen werden genezen.
  8. En er werd grote blijdschap in die stad.
  9. En een zeker man, met name Simon, was Van dezen *Simon* leest men veel in de oude kerkelijke geschiedenissen, en inzonderheid dat hij de eerste sekte, namelijk de gruwelijke sekte der Simonianen, opgericht heeft onder de Christenen. Zie *Euseb. Hist. Eccl. lib. 2, cap. 12, en lib. 4, cap. 21.* te voren in de stad plegende toverij, en verrukkende de Namelijk door de valse tekenen, die hij onder hen deed, gelijk de tovenaars in Egypte; Exod. 7:11. Zie Matth. 24:24, en 2 Thess. 2:9. zinnen des volks van Samaria, zeggende van zichzelf, dat hij wat groots was.
  10. Welken zij allen aanhingen, van den kleine tot den grote, zeggende: Deze is de grote kracht Gods.
  11. En zij hingen hem aan, omdat hij een langen tijd met toverijen hun zinnen verrukt had.

12. Maar toen zij Filippus geloofden, die het Evangelie van het Koninkrijk Gods, en *van den Naam van Jezus Christus* verkondigde, werden zij gedoopt, beiden, mannen en vrouwen.
13. En Simon geloofde ook Dat is, overtuigd zijnde door hetgeen hij hoorde en zag, bekende hij de waarheid des Evangelies, en voegde zich bij de gemeente; hoewel zijn geloof nochtans niet oprecht was, gelijk blijkt Hand. 8:21. zelf, en gedoopt zijnde, bleef gedurig bij Filippus; en ziende de tekenen en grote krachten, Namelijk de tekenen door hem gedaan en alle geschapen macht ver te boven gaande; gelijk de tovenaars in Egypte ook eindelijk van Mozes bekenden; Exod. 8:19. die er geschieden, ontzette hij zich.
14. Als nu de apostelen, die te Jeruzalem waren, hoorden, dat Samaria het Woord Gods aangenomen had, zonden zij tot Namelijk om deze tedere gemeente door deze apostelen in het geloof te versterken, en alle behoorlijke orde onder hen te stellen. hen Petrus en Johannes;
15. Dewelken, afgekomen zijnde, baden voor hen, dat zij den Heiligen Namelijk zichtbaarder en op wonderbare wijze, gelijk in de eerste kerk dikmaals geschiedde; Hand. 10:45, en Hand. 19:6; 1 Cor. 14:27; want anderszins hadden zij alrede den Heiligen Geest ontvangen, alzo niemand in *Christus* geloven kan zonder den Heiligen Geest; Rom. 8:9; 1 Cor. 12:3. Geest ontvangen mochten.
16. (Want Hij was nog op niemand van hen gevallen, maar zij waren alleenlijk gedoopt in den Naam van Door deze woorden wordt niet uitgedrukt de vorm van den doop, waarvan *Christus* spreekt Matth. 28:19, maar het einde waartoe de doop diende, namelijk om hun te betekenen dat zij door den doop *Christus* en Zijne gemeente werden ingelijfd; Rom. 6:3; Gal. 3:27. den Heere Jezus.)
17. Toen legden zij de handen op hen, en zij ontvingen den Heiligen Geest.
18. En als Simon zag, dat, door de oplegging van Deze oplegging der handen was een buitengewoon teken, waardoor de gave des Heiligen Geestes om wonderwerken te doen, te profeteren en met velerlei talen te spreken door de apostelen gegeven werd. Zie Hand. 6:6, en Hand. 19:6. de handen der apostelen de Heilige Geest gegeven werd, zo bood hij hun geld aan,
19. Zeggende: Geeft ook mij deze macht, opdat, zo wien ik de handen opleg, hij den Heiligen Dat is, zodanige wonderbaarlijke gaven des Heiligen Geestes; 1 Cor. 12:4, enz. Geest ontvang.
20. Maar Petrus zeide tot hem: Uw geld zij met u Dat is, verderve met u. Hetwelk een heilig dreigement is, waarmede hij te kennen geeft hoe zware zonde dit was, en welke straf te verwachten stond voor hem en dergelijken, die de geestelijke gaven of ambten met geld of giften zoeken te kopen, welke zonde, om de daad van dezen Simon, placht Simonie genaamd te worden. ten verderve, omdat gij gemeend hebt, dat de gave *Of, de gave Gods met geld te verkrijgen.* Gods door geld verkregen wordt!
21. Gij hebt geen deel noch lot in dit woord: *Of, in, of aan deze zaak.* Hebreën, namelijk der belofte van uitstorting des Heiligen Geestes, die den gelovigen van God gedaan was, Joël. 2 en elders. want uw hart is niet recht voor God. Dat is, oprecht, maar verkeerd en geveinsd.
22. Bekeer u dan van deze uw boosheid, en bid God, of misschien u Dit zegt Petrus niet, omdat hij twijfelde of God hem zijne zonde zou vergeven, indien hij zich recht bekeerde, maar omdat hij twijfelde of hij zich oprecht bekeren zou, gelijk uit de volgende woorden blijkt. deze overlegging uws harten vergeven wierd.

23. Want ik zie, dat gij zijt in een gans bittere gal Grieks *gal der bitterheid*; dat is, dat een zeer bitter en boos hart in u is, vol van ongerechtigheid; Deut. 29:18. en samenknoping der ongerechtigheid.

24. Doch Simon, antwoordende, zeide: Bidt gijlieden Hij veinst zich alsof hij zich wilde bekeren, uit vrees van het verderf, dat hem Petrus bedreigd had, Hand. 8:20. voor mij tot den Heere, opdat niets over mij kome van hetgeen gij gezegd hebt.

25. Zij dan nu, als zij het Woord des Heeren betuigd en gesproken hadden, keerden wederom naar Jeruzalem, en verkondigden het Evangelie *in* vele vlekken der Samaritanen.

26. En een engel des Heeren sprak tot Filippus, zeggende: Sta op, en ga heen tegen het zuiden, op den weg, die van Jeruzalem afdaalt naar Gaza, welke woest is. Grieks *deze is woest*. Alzo er twee wegen waren om van Jeruzalem naar Gaza te reizen, zo vermaant hem de engel, dat hij niet den meest gebaanden, maar den anderen, die woest was, door de gebergten zou heen reizen.

27. En hij stond op en ging heen; en ziet, een Moorman, een kamerling, Grieks *Eunuchus*; dat is, gesnedene, gelijk zodanige meest voor kamerlingen bij grote vorstinnen gebruikt werden. Hoewel dit woord ook mede genomen wordt voor allerlei grote heren, die in der koningen hoven dienen; Gen. 37:36; Esth. 1:10. *en* een machtig heer van Candace, Gelijk alle koningen in Egypte *Farao* genaamd werden, zo werden ook alle koningen van Ethiopië of Morenland, hetwelk meest door vrouwen geregeerd werd, *Candacé* genaamd. Zie *Plinius lib. 6, cap. 29.* de koningin der Moren, die over al haar schat was, welke was gekomen om aan te bidden Dat is, den godsdienst te plegen, die door God te Jeruzalem was opgericht,

waarvan het aanbidden een der voornaamste delen was. Zie 1 Kon. 8:41. te Jeruzalem;

28. En hij keerde wederom, en zat op zijn wagen, en las den profeet Jesaja.

29. En de Geest zeide tot Filippus: Ga toe, en voeg u bij dezen wagen.

30. En Filippus liep toe, en hoorde hem den profeet Jesaja lezen, en zeide: Verstaat gij ook, hetgeen gij leest?

31. En hij zeide: Hoe zou ik Namelijk alles verstaan wat ik lees. Want hoewel het Woord Gods in zichzelf klaar genoeg is, zoveel ter zaligheid nodig is, om van een ieder door de genade des Heiligen Geestes verstaan te worden, zo zijn er nochtans enige plaatsen zwaar om te verstaan, waartoe verklaring en uitlegging van node is. Waarom God benevens het lezen des Woords ook de predikatie en uitlegging daarvan heeft ingesteld; Hand. 17:11; Rom. 10:14; Ef. 4:11. toch kunnen, zo mij niet iemand onderricht? En Grieks *op den weg leidt*. hij bad Filippus, dat hij zou opkomen, en bij hem zitten.

32. En de plaats der Schriftuur, die hij las, was deze: Hij is gelijk een schaap ter slachting geleid; en gelijk een lam stemmeloos is voor dien, die het scheert, alzo doet Hij Zijn mond niet open.

33. In Zijn vernedering Hoe deze plaats op *Christus* past en met den Hebreeuwsen tekst overeenkomt, zie de verklaring Jes. 53:7. is Zijn oordeel weggenomen; en wie zal Zijn geslacht verhalen? Of, *afkomst*, of *Zijns levens tijd*. Sommigen verstaan dit van Zijn eeuwige geboorte uit den Vader; anderen van de menigte der gelovigen, die Hij door Zijn dood tot zich zou trekken; Joh. 12:32. Sommigen van de eeuwige kracht en gedurigheid Zijns levens, na Zijne opstanding en hemelvaart, Rom. 6:9; Hebr. 7:24, hetwelk met de volgende woorden, Jes. 53:10, best schijnt overeen te komen. Want Zijn leven wordt van de aarde weggenomen.

34. En de kamerling antwoordde Filippus en zeide: Ik bid u, van Wien zegt de profeet dit, van zichzelf, of van iemand anders?
35. En Filippus deed zijn mond Van deze wijze van spreken zie Matth. 5:2. open en beginnende van diezelfde Schrift, verkondigde hem Jezus.
36. En alzo zij over weg reisden, kwamen zij aan een zeker water; en de kamerling zeide: Ziedaar water; wat verhindert mij gedoopt te worden?
37. En Filippus zeide: Indien gij van ganser harte gelooft, zo is het geoorloofd. En hij, antwoordende, zeide: Ik geloof, dat Jezus Christus de Zoon van En derhalve de ware Zaligmaker, die ons door Zijn lijden en sterven van zonde en dood verlost heeft, volgens de vorige profetie. Zie dergelijke korte belijdenis Matth. 16:16. God is.
38. En hij gebod den wagen stil te houden; en zij daalden beiden af in het water, zo Filippus als de kamerling, en hij doopte hem.
39. En toen zij uit het water waren opgekomen, nam de Geest des Heeren Filippus weg, en de kamerling zag hem niet meer; want hij reisde zijn weg met blijdschap. Grieks *zich verblijdende*; namelijk uit een gevoel van de vergeving zijner zonden en van de werking des Heiligen Geestes in zijn gemoed; Rom. 5:1, enz.
40. Maar Filippus werd gevonden, Dat is, bevond zichzelf nedergezet. te Azote; Dit was ene stad in Palestina, van de Hebreën Asdod genaamd; waarvan zie Joz. 11:22. en *het land* doorgaande, verkondigde hij het Evangelie *in* alle steden, totdat hij te Cesarea kwam. Dit was ook ene stad in Palestina, tegen de zee gelegen, eertijds genaamd *Turris Stratonis*, van *Herodes* opgebouwd, en Cesarea genaamd, ter ere van den keizer *Augustus*. Zie breder de aantekeningen Hand. 10:1.

Handelingen 9

1. En Saulus, blazende nog Namelijk na den dood van Stefanus; ene gelijkenis genomen van de leeuwen of beren, een prooi najagende; of gelijk de bittere vijanden zich tegen anderen plegen aan te stellen. dreiging en moord tegen de discipelen Dat is, degenen, die *Christus* aanhingen, en daarna te Antiochië eerst Christenen genaamd werden; Hand. 11:26. des Heeren, ging tot de hogepriester, Namelijk en den oppersten Raad der Joden, waarvan hij het hoofd was; Hand. 22:5, bij welken Raad de kennis en het opperste oordeel toen stond van de zaken der Joodse religie, ook in de synagogen buiten het Joodse land. Zie 2 Kron. 19:10; Hand. 18:15.
2. En begeerde brieven van hem naar Damaskus, Dit was de hoofdstad van Syrië, gelegen aan de ene zijde van den berg Libanon, omtrent vijf of zes dagen reizens van Jeruzalem; een heidense stad, maar waar velen van de verstrooide Joden woonden en synagogen hadden. Zie Hand. 9:22; Hand. 26:12; 2 Cor. 11:32. aan de synagogen, opdat, zo hij enigen, die van dien weg waren, Dat is, die leer. Hebreën. Zie Hand. 24:14. vond, hij *dezelve*, beiden mannen en vrouwen, zou gebonden brengen naar Jeruzalem.
3. En als hij reisde, is het geschied, dat hij nabij Damaskus kwam, en hem omscheen snellijk Grieks *ombliksemde*, of *omstraalde*. een licht van den hemel;
4. En ter aarde gevallen zijnde, Namelijk uit schrik, verbaasdheid en vrees. hoorde hij een stem, die tot hem zeide: Saul, Namelijk in de Hebreeuwse taal; Hand. 26:14. Saul! wat vervolgt gij Mij? Namelijk in mijne leden, dat is mijne gemeente, die mijn lichaam is; 1 Cor. 12:12; Ef. 5:23.
5. En hij zeide: Wie zijt Gij, Heere? En de Heere zeide: Ik ben Jezus, Dien gij vervolgt. Het is u hard, de verzenen Namelijk gelijk de ossen en andere lastbeesten achteruit slaan, wanneer zij met prikkels worden voortgestuwd, en alzo niet de

- prikkels maar zichzelf kwetsen. tegen de prikkels te slaan.
6. En hij, bevende en verbaasd zijnde, zeide: Heere, wat wilt Gij, dat ik doen zal? En de Heere *zeide* tot hem: Sta op, en ga in de stad, en u zal *aldaar* gezegd worden, wat gij doen moet. Namelijk om uw gezicht wederom te krijgen en voor een discipel gehouden te worden, gelijk Hand. 9:17 verklaard wordt. Want anderszins, wat zijn leer en apostelschap aangaat, die heeft hij noch van mensen, noch door mensen; Gal. 1:1,12.
  7. En de mannen, Dezen schijnen geweest te zijn die Paulus van de overpriesters medegegeven waren om de gevangen Christenen in bewaring naar Jeruzalem te brengen, gelijk gezegd is Hand. 9:2. die met hem over weg reisden, stonden verbaasd, Of, *verstomd*; namelijk nadat zij weder opgestaan waren; want zij zijn ook met Paulus ter aarde nedergeslagen geweest; Hand. 26:14. horende wel Sommigen nemen dit voor de stem van Paulus, waar hij *Christus* mede antwoordde, omdat Hand. 22:9 gezegd wordt dat degenen, die in het gezelschap van Paulus waren, de stem desgenen, die met hem sprak, niet hoorden. Anderen verenigen dit alzo, dat hier ook wel van de stem van *Christus* gesproken wordt, doch alleen van een gehoor des geluids, zonder verstand van de woorden; maar Hand. 22:9 van een bescheidenlijk gehoor en verstand der woorden; dergelijk voorbeeld is Joh. 12:29, in de stem, die uit den hemel tot *Christus* sprak, daar sommige deze gehoord hebben met verstand der woorden, sommigen het geluid alleen, zonder verstand der woorden. de stem, maar niemand ziende.
  8. En Saulus stond op van de aarde; en als hij zijn ogen opendeed, zag hij niemand. Namelijk omdat er schellen over zijne ogen gekomen waren, Hand. 9:18. En zij, hem bij de hand leidende, brachten hem te Damaskus.
  9. En hij was drie dagen, dat hij niet zag, en at niet, en Namelijk òf door de grote verslagenheid, die hem allen lust van eten en drinken benomen had; òf om den gehelen tijd met bidden en boetvaardigheid door te brengen, gelijk Hand. 9:11 uitgedrukt wordt. Want in die landen konden de mensen het lange vasten beter verdragen dan in deze onze landen. Zie Matth. 15:32; Mark. 8:2. dronk niet.
  10. En er was een zeker discipel te Damaskus, met name Ananias; Deze was een voornaam discipel, gelijk hij nader beschreven wordt Hand. 22:12. Sommige oude leraars menen dat hij een geweest is van de zeventig discipelen van *Christus*, tevoren verkoren. en de Heere zeide tot hem in een gezicht: Namelijk in een goddelijk gezicht door ene vertrekking van zinnen, waarin hem de Heere verschenen is, gelijk in Hand. 9:12, Paulus, die toen nog blind was, ook geschied is. Ananias! En hij zeide: Zie, *hier ben* ik, Heere!
  11. En de Heere *zeide* tot hem: Sta op, en ga in de straat, genaamd de Rechte, en vraag in het huis van Judas naar *een*, met name Saulus, van Tarsen; want Dit was ene stad in Cilicië, welke grote weldaden van de Romeinse keizers ontvangen had, en onder anderen ook het burgerrecht van Rome, waarop zich Paulus hierna somwijlen beroept. Zie Hand. 16:37, en Hand. 22:25. Zie de aantekeningen Hand. 22:28. zie, hij bidt.
  12. En hij heeft in een gezicht gezien, dat een man, met name Ananias, inkwam, en hem de hand oplegde, opdat hij wederom ziende werd.
  13. En Ananias antwoordde: Heere! ik heb uit velen gehoord van dezen man, hoeveel kwaad hij Uw heiligen in Jeruzalem gedaan heeft;
  14. En heeft hier macht van de overpriesters, om te binden allen, die Namelijk te Damaskus zelf. Uw Naam aanroepen. Dat is, U aanbidden, en vervolgens in U geloven; Rom. 10:14.

15. Maar de Heere zeide tot hem: Ga heen; want deze is Mij een uitverkoren vat, om Mijn Dat is instrument, of dienaar en gezant; 2 Cor. 5:20. Grieks *een vat der verkiezing*; Gal. 1:15,16. Naam te dragen voor Dat is, voor te dragen, of verkondigen. de heidenen, en de koningen, en de kinderen Israels.
16. Want Ik zal hem tonen, hoeveel Dat is, niet alleen hem daarvan tevoren onderrichten, maar ook door mijnen Geest daartoe moed en sterkte geven, gelijk Hij zijnen anderen discipelen belooft; Joh. 16:33. hij lijden moet om Mijn Naam.
17. En Ananias ging heen en kwam in het huis; en de handen op Namelijk tot een teken dat de Heere hem in zijn goddelijk beroep door den Heiligen Geest buitengewoon zou versterken en hem van zijn blindheid genezen; Mark. 16:18. Zie Hand. 6:6. hem leggende, zeide hij: Saul, broeder! de Heere heeft mij gezonden, *namelijk* Jezus, Die u verschenen is Of, *van u gezien is*. Want dat *Christus* ook in deze openbaring van Paulus gezien is, blijk Hand. 9:27, en Hand. 22:14; of nu dit geschied is door een gezicht des geestes alleen, gelijk Hand. 22:17, of met de ogen des lichaams, eer hij van dit licht verblind werd, wordt niet gezegd. Doch al ware het dat hij hem gezien had met de ogen des lichaams, zo volgt daar niet uit dat het lichaam van *Christus* op de aarde zou nedergedaald zijn; want dat strijdt tegen Hand. 3:21, en God kon het gezicht van Paulus alzo wel versterken, dat hij *Christus* in den geopenden hemel kon zien, gelijk hij gedaan heeft het gezicht van Stefanus, Hand. 7:56. op den weg, dien gij kwaamt, opdat gij weder ziende en met den Heiligen Geest vervuld zoudt worden.
18. En terstond vielen af van zijn ogen gelijk als schellen, en hij werd terstond wederom ziende; en stond op, en werd gedoopt.
19. En als hij spijs genomen Grieks *voedsel*. had, werd hij versterkt. En Saulus was sommige dagen bij de discipelen, die te Damaskus waren.
20. En hij predikte terstond Christus in de synagogen, dat Hij de Zoon En dienvolgens de ware *Messias*. Zie Hand. 9:22; Hand. 8:37. van God is.
21. En zij ontzetten zich allen, die het hoorden, en zeiden: Is deze niet degene, die te Jeruzalem verstoorde, wie dezen Naam aanriepen, en die daarom hier gekomen is, opdat hij dezelve gebonden zou brengen tot de overpriesters?
22. Doch Saulus werd meer en meer bekrachtigd, en overtuigde de Grieks *maakte de Joden confuus, of beschaamd, of verwarde de Joden*. Joden, die te Damaskus woonden, bewijzende, dat deze de Christus is. Het Griekse woord betekent een bewijs, dat geschiedt door samenvoeging of vergelijking, namelijk van de voorzeggingen der profeten met de vervulling derzelve in den persoon van *Christus*.
23. En als vele dagen Namelijk drie gehele jaren, welken gehelen tijd hij in Arabië en te Damaskus geleerd heeft, eer hij naar Jeruzalem trok. Zie Gal. 1:17. verlopen waren, Grieks *vervuld*. zo hielden de Joden te zamen raad, om hem te doden.
24. Maar hun lage werd Saulus bekend; en zij bewaarden Namelijk de Joden, gesterkt met de macht van den stadhouder van den koning Areta; 2 Cor. 11:32. de poorten, beide des daags en des nachts, opdat zij hem doden mochten.
25. Doch de discipelen namen hem des nachts, en lieten *hem* neder door den muur, *hem* aflatende in een mand.
26. Saulus nu, te Jeruzalem gekomen zijnde, poogde zich bij de discipelen te voegen; maar zij vreesden hem allen, niet gelovende, Namelijk dewijl de bekering van Paulus nog in de gemeente niet

genoeg bekend was, omdat hij den meesten tijd daarna in Arabië, ver van Jeruzalem, was geweest. dat hij een discipel was.

27. Maar Barnabas, hem tot zich nemende, leidde *hem* tot de apostelen, Namelijk Petrus en Jakobus, gelijk uitgedrukt staat Gal. 1:18,19, want het schijnt dat de ander apostelen voor een tijd van Jeruzalem alstoen vertrokken waren om elders het Evangelie te prediken, die daarna wederom te Jeruzalem in meerder getal bijeen zijn geweest; Hand. 15:6; Gal. 2:9. en verhaalde hun, hoe hij op den weg den Heere gezien had, en dat Hij tot hem gesproken had; en hoe hij te Damaskus vrijmoediglijk gesproken had in den Naam van Jezus.

28. En hij was met hen ingaande en Dat is gemeenzaam en dagelijks met hen verkeerde. uitgaande te Jeruzalem;

29. En vrijmoediglijk sprekende in den Naam van den Heere Jezus, sprak hij ook, en handelde tegen de *Griekse Joden*; Dat is die de Griekse taal en overzetting des Bijbels gebruikten. Zie Hand. 6:1,9. maar deze trachtten hem te doden.

30. Doch de broeders, Zo worden de gelovigen genaamd, omdat zij als broeders in liefde met elkander leefden, hebbende éénen Vader in den hemel en één eerstgeboren broeder *Jezus Christus*, en verwachtende ééne erve door éénen Geest. *dit* verstaande geleidden hem tot Cesarea, en zonden hem af naar Tarsen.

31. De Gemeenten dan, door geheel Judea, en Galilea, en Samaria, hadden vrede, en werden gesticht; en wandelende in de vreze des Heeren, en de vertroosting des Heiligen Geestes, werden vermenigvuldigd.

32. En het geschiedde, als Petrus alom doortrok, *Grieks in alle*; namelijk plaatsen, dat is landen, in Hand. 9:31 genoemd, om de gemeenten te bezoeken, en

te sterken die uit de besnijdenis waren; Gal. 2:7,9. dat hij ook afkwam tot de heiligen, Dat is, de gelovige Christenen. die te Lydda woonden. Zie Hand. 9:35.

33. En aldaar vond hij een zeker mens, met name Eneas, die acht jaren te bed *Grieks krabbaton*; dat is op een beddeken. gelegen had, welke geraakt was. *Of, lam, beroerd*.

34. En Petrus zeide tot hem: Eneas! Jezus Christus maakt u gezond; sta op en spreid uzelf Dat is, schik het bed op, en maak het gereed, tot een teken van volkomen genezing. *het bed*. En hij stond terstond op.

35. En zij zagen hem allen, die te Lydda Lydda was ene stad in Palestina gelegen, in de landstreek Saron, of Saron, gelijk zij wordt genaamd Jes. 35:2, en Jes. 65:10, en 1 Kron. 27:29; een vet en welbewoond land, strekkende langs de Middellandse zee, van Cesarea tot Joppe toe. en Saron woonden, dewelke zich bekeerden tot den Heere.

36. En te Joppe was Dit was en is nog een vermaarde haven in Palestina aan de Middellandse zee, eertijds Jafo genaamd, waar Jona sloop als hij vluchtte van den Heere, Jona 1:3, waar degenen, die uit Europa naar Jeruzalem reizen, gemeenlijk aankomen, liggende omtrent ene dagreize vandaar aan klippen, van welke men Jeruzalem kan zien. een zekere discipelin, met name Tabitha, hetwelk overgezet Namelijk Tabitha, gelijk zij in het Grieks overgezet wordt. zijnde, is gezegd Dorkas. Dat is, ene hinde, ree of geit. Deze was vol van goede werken en aalmoezen, die zij deed.

37. En het geschiedde in die dagen, dat zij krank werd en stierf; en als zij haar gewassen hadden, Namelijk naar de wijze der ouden, die daarmede schijnen te kennen willen geven hunne hoop van de opstanding uit de doden. legden zij haar in de opperzaal.

Handelingen 10

38. En alzo Lydda nabij Joppe was, de discipelen, horende, dat Petrus aldaar was, zonden twee mannen Namelijk òf om de arme weduwen over dezen dood te beter te vertroosten, òf ook op hoop dat hij haar weder zou verwekken. tot hem, biddende, dat hij niet Grieks *vertragen*; dat is, dat hij het zich niet zou laten verdrieten. zou vertoeven tot hen over te komen.
39. En Petrus stond op, en ging met hen; welken zij, als hij daar gekomen was, in de opperzaal leidden. En al de weduwen stonden bij hem, wenende, en tonende de rokken en klederen, die Dorkas gemaakt had, als zij bij haar was.
40. Maar Petrus, hebbende hen *allen* Namelijk om te ernstiger te kunnen bidden, gelijk Elisa, 2 Kon. 4:33; welk gebed, daartoe diende, opdat hij bewees dat dit werk niet door zijne, maar door Gods macht moest geschieden; Hand. 3:12,13. uitgedreven, knielde neder en bad: en zich kerende tot het lichaam, zeide hij: Tabitha, sta op! En zij deed haar ogen open, en Petrus gezien hebbende, zat zij over einde.
41. En hij gaf haar de hand, en richtte haar op, en de heiligen Dat is, de discipelen, of gelovigen, die daaromtrent waren; die alzo genaamd worden omdat zij, door *Christus'* bloed en Geest geheiligd zijnde, doorgaans een geheiligd leven leiden. Zie Hand. 9:32. en de weduwen geroepen hebbende, stelde hij haar levend voor *hen*.
42. En *dit* werd bekend door geheel Joppe, en velen geloofden in den Heere.
43. En het geschiedde, dat hij vele dagen te Joppe bleef, bij een zekeren Simon, een lederbereider.

1. En er was een zeker man te Cesarea, Daar waren in dien tijd meer steden van dezen naam; maar hier wordt gesproken van *Caesarea Palestinoe*, tevoren de Toren *Stratonis* genaamd, en van *Herodes*, ter ere van den keizer *Augustus*, *Caesarea* genaamd, gelegen aan de Middellandse zee, omtrent een halven dag reizens van Joppe; zijnde een van de voornaamste en sterkste steden van Palestina, waar de Romeinen gewoonlijk garnizoen hielden. Zie *Josef. de bell. lib. 1, cap. 16, en lib. 3, cap. 14.* met name Cornelius, een hoofdman over honderd, uit de bende, genaamd de Italiaanse; Elk regiment had zijn naam, en dit werd het Italiaanse genaamd, omdat het bestond uit Italiaanse soldaten.
2. Godzalig en Zo was hij dan alrede gelovig en wedergeboren, hebbende rechte kennis van den waren God Israëls en van den *Messias*, dien de Joden verwachtten, zonder welke deze deugden in niemand kunnen zijn. Zie Hand. 10:15,22,43. vrezende God, met geheel zijn huis, en doende vele aalmoezen aan het volk, en God geduriglijk biddende.
3. *Deze* zag in een gezicht Dat is, in ene verschijning voor de ogen Zijns lichaams, gelijk blijkt uit het volgende en Hand. 10:31. Want de engelen zijn meermalen in aangenomen lichamen den mensen verschenen. klaarlijk, omtrent de negende ure Dat is, de derde na den middag, welken den Joden een gewone ure des gebeds was, Hand. 3:1, wanneer het avondoffer in den tempel te Jeruzalem dagelijks begon geofferd te worden; Exod. 29:39. des daags, een engel Gods tot hem inkomen, en tot hem zeggende: Cornelius!
4. En hij, de ogen op hem houdende, en zeer bevreesd geworden zijnde, zeide: Wat is het Namelijk dat gij van mij begeert. Heere? En hij zeide tot hem: Uw gebeden en uw aalmoezen zijn tot gedachtenis Of, *in gedachtenis*, òf tot

- ene gedachtenis.* Ene gelijkenis, genomen van de offeranden des Ouden Testaments, en inzonderheid van het reukoffer; waardoor de aangenaamheid zijner gebeden en aalmoezen te kennen gegeven wordt, alzo die vruchten zijn van het ware geloof, zonder hetwelk noch wij, noch onze werken Gode kunnen behagen; Rom. 10:14; Hebr. 11:6; 1 Petr. 2:5. opgekomen voor God.
5. En nu, zend mannen naar Joppe, en ontbied Simon, die toegenaamd wordt Petrus.
  6. Deze ligt te huis bij een Simon, lederbereider, die *zijn* huis heeft bij de zee; deze zal u zeggen, wat gij doen moet.
  7. En als de engel, die tot Cornelius sprak, weggegaan was, riep hij twee van zijn huisknechten, en een godzaligen krijgsknecht van degenen, die gedurig bij hem waren;
  8. En als hij hun alles verhaald had, zond hij hen naar Joppe.
  9. En des anderen daags, terwijl deze reisden, en nabij de stad kwamen, klom Petrus op het dak, *Namelijk van het huis, alzo de Joodse huizen boven plat waren; namelijk om alleen te zijn en des te vrijer te bidden.* om te bidden, omtrent de zesde ure. *Dat is, omtrent den middag, welke ook een gewone ure was van bidden bij de Joden. Zie Ps. 55:18; Dan. 6:11.*
  10. En hij werd hongerig, en begeerde te eten. En terwijl zij het bereidden, viel over hem een vertrekking *Grieks *ecstasis*; dat is, uitstand, wanneer de mens buiten zichzelf is; en was een gezicht des geestes, zonder middel van de uitwendige zinnen, die alsdan stilhouden en geen gebruik hadden. Zulke gezichten hebben de profeten dikwijls gehad. Zie Jes. 6:1; Ezech. 1:1, en doorgaans in de Openbaring van Johannes.* van zinnen.
  11. En hij zag den hemel geopend, en een zeker vat tot hem nederdalen, gelijk een groot linnen laken, aan de vier hoeken gebonden, *Grieks *beginselen.* en nedergelaten op de aarde;*
  12. In hetwelk waren al de viervoetige *Dat is allerlei, of van alle soorten.* *dieren* der aarde, en de wilde, en de kruipende *dieren*, en de vogelen des hemels.
  13. En er geschiedde een stem tot hem: Sta op, Petrus! slacht en eet.
  14. Maar Petrus zeide: Geenszins, Heere! want ik heb nooit gegeten iets, dat gemeen *Dat is, iets hetwelk God in het Oude Testament verboden had tot spijs te gebruiken. Zie Lev. 11:4; Deut. 14:7.* of onrein was.
  15. En een stem *geschiedde* wederom ten tweeden male tot hem: Hetgeen God gereinigd heeft, zult gij niet gemeen maken. *Dat is, achten, of noemen.*
  16. En dit geschiedde tot drie maal; en het vat werd wederom opgenomen in den hemel.
  17. En alzo Petrus in zichzelf twijfelde, wat toch het gezicht mocht zijn, dat hij gezien had, ziet, de mannen, die van Cornelius afgezonden waren, gevraagd hebbende naar het huis van Simon, stonden aan de poort.
  18. En *iemand* geroepen hebbende, vraagden zij, of Simon, toegenaamd Petrus, daar te huis lag.
  19. En als Petrus over dat gezicht dacht, zeide de Geest *Namelijk door een inwendige inspraak, gelijk het gezicht inwendig was geweest. Zie Hand. 11:12.* tot hem: Zie, drie mannen zoeken u;
  20. Daarom sta op, *Grieks *maar.** en ga af, en reis met hen, niet twijfelende; *Namelijk of gij zulks moogt doen of niet, dewijl zij heidenen zijn.* want ik heb hen gezonden.
  21. En Petrus ging af tot de mannen die van Cornelius tot hem gezonden waren, en zeide: Ziet, ik ben het,

- dien gij zoekt; wat is de oorzaak, waarom gij hier zijt?
22. En zij zeiden: Cornelius, een hoofdman over honderd, een rechtvaardig man, en vrezende God, en die *goede* getuigenis heeft van het ganse volk der Joden, Namelijk waarmede hij gemeenschap had en in welker wet hij onderwezen was, gelijk uit Hand. 10:43 blijkt dat hij de profeten geloofde. is door **Goddelijke openbaring** vermaand van een heiligen engel, dat hij u zou ontbieden te zijnen huize, en dat hij van u woorden der *Of, dingen, zaken*; namelijk die de zaligheid aangaan, gelijk door Petrus verklaard wordt; Hand. 11:14. zaligheid zou horen.
23. Als hij hen dan ingeroepen had, ontving hij ze *Of, herbergde hen, logeerde hen.* in huis. Doch des anderen daags ging Petrus met hen heen, en sommigen der *Namelijk zes in het getal, gelijk uitgedrukt staat Hand. 11:12.* broederen, die van Joppe waren, gingen met hem.
24. En des anderen daags kwamen zij te Cesarea. En Cornelius verwachtte hen, samengeroepen hebbende die van zijn maagschap en bijzonderste vrienden. *Grieks noodwendig.*
25. En als het geschiedde, dat Petrus inkwam, ging hem Cornelius tegemoet, en vallende aan *zijn* voeten, aanbad hij. Namelijk hem burgerlijke eerbieding bewijzende. Want alzo Cornelius den waren God Israëls kende en vreesde, zo is het niet gelooflijk dat hij Petrus als god zou geëerd hebben; maar omdat de eer, die hij hem bewees de maat tebutenging en enigen schijn had van goddelijke eer, zo heeft hem Petrus daarover met recht berispt, gelijk ook de engel Johannes in gelijk geval bestraft; Openb. 22:9.
26. Maar Petrus richtte hem op, zeggende: Sta op, ik ben ook zelf een mens.
27. En met hem sprekende, ging hij in, en vond er velen, die samengekomen waren.
28. En hij zeide tot hen: Gij weet, hoe het een Joodsen man ongeoorloofd is, Hoewel wij hiervan geen klaar verbod vinden in het Oude Testament, nochtans was dit een ordinantie en gebruik onder de Joden, op goede redenen gegrond dat zij, met de heidenen en andere onheilige mensen niet te nauwe gemeenschap mochten houden, om van hen niet verleid te worden tot afgoderij of andere van hunne zonden. Zie Exod. 23:32; Joz. 23:7,12; 2 Cor. 6:14; 2 Joh.:10; Openb. 18:4, enz. zich te voegen of te gaan tot een vreemde; doch Grieks *Allophylos*; dat is, die van een ander volk of geslacht is, namelijk vreemd van het geslacht der Joden, en dienvolgens van de beloften Gods; Ef. 2:12. God heeft mij getoond, dat ik geen mens zou gemeen of onrein heten. Grieks *zeggen*. Zie van deze zaak Hand. 10:34,35.
29. Daarom ben ik ook zonder tegenspreken gekomen, ontboden zijnde. *Grieks bezonden zijnde.* Zo vraag ik dan, om wat reden gijlieden mij hebt ontboden.
30. En Cornelius zeide: Over vier dagen was ik vastende tot deze ure *Namelijk van dien dag. Zie Hand. 10:3.* toe, en ter negende ure bad ik in mijn huis.
31. En ziet, een man stond *Dat is, een engel in mansgedaante, Hand. 10:3.* voor mij, in een blinkend kleet, en zeide: Cornelius! uw gebed is verhoord, en uw aalmoezen zijn voor God gedacht geworden. Zie de aantekeningen Hand. 10:4.
32. Zend dan naar Joppe, en ontbied Simon, die toegenaamd wordt Petrus; deze ligt te huis in het huis van Simon, den lederbereider, aan de zee, welke, hier gekomen zijnde, tot u spreken zal.

33. Zo heb ik dan van stonde aan tot u gezonden, en gij hebt welgedaan, dat gij hier gekomen zijt. Wij zijn dan allen nu *hier* tegenwoordig voor God, om te horen al hetgeen u van God bevolen is.

34. En Petrus, den mond Van deze manier van spreken zie de aantekeningen Matth. 5:2. opendoende, zeide: Ik verneem in Dat is, bevind, begrijp. der waarheid, dat God geen aannemer Dat God niet ziet op de uiterlijke gelegenheid der mensen, dat iemand hem zou aangenaam zijn omdat hij een Jood of Grieks is, arm of rijk, edel of onedel: Gal. 5:6, en Gal. 6:15; Col. 3:11. En hier wordt inzonderheid gezien op de tijden des Nieuwen Testaments, in hetwelk het onderscheid van de Joden en heidenen, en dienvolgens ook van de werking des Heiligen Geestes in het ene volk meer dan in het andere, door de komst van *Christus* is weggenomen, gelijk blijkt uit Hand. 10:35. des persoons is;

35. Maar in allen volke, die Hem vreest en gerechtigheid werkt, is Hem aangenaam.

36. *Dit is* het woord, dat Hij gezonden heeft den kinderen Israels, verkondigende Grieks *Evangeliserende*. vrede door Namelijk met God, en alle andere volken met elkander. Zie Ef. 2:13. Jezus Christus; deze is een Heere van allen.

37. Gijlieden weet de zaak, Namelijk door geruchten en getuigenissen dergenen, die het gehoord en gezien hebben; Matth. 4:24. die geschied is door geheel Judea, beginnende van Galilea, na den doop, welken Johannes gepredikt heeft;

38. *Belangende* Jezus van Nazareth, hoe Hem God gezalfd heeft Dit is, overvloedig begaafd; Joh. 3:34. met den Heiligen Geest en met kracht; Welke *het land* doorgegaan is, goeddoende, en genezende allen, die van den duivel overweldigd

waren; want God was met Hem. Namelijk de Vader was met *Christus*; niet alleen met Zijne gaven naar de menselijke natuur, maar ook met hetzelfde wezen en dezelfde goddelijke kracht, naar Zijn goddelijke natuur waardoor Hij al deze wonderen deed. Zie Joh. 10:30,38, en Joh. 14:9,10.

39. En wij zijn getuigen van al hetgeen Hij gedaan heeft, beide in het Joodse land en te Jeruzalem; Welken zij gedood hebben, *Hem* hangende aan het hout.

40. Dezen heeft God opgewekt ten derden dage, en gegeven, dat Hij openbaar zou worden;

41. Niet al den volke, maar den getuigen, die van God te voren verkoren Het Griekse woord *Cheirotonein* hetwelk hier gebruikt wordt, betekent eigenlijk door opsteking der handen verkiezen, of ordineren; en wordt hierna, Hand. 14:23, van het verkiezen der gewone dienaren met medestemming der gemeente gebruikt, tegen welke deze buitengewone verkiezing der apostelen hier wordt gesteld, als door opheffing of opsteking van Gods hand alleen gedaan. waren, ons *namelijk*, die met Hem gegeten en gedronken hebben, nadat Hij uit de doden opgestaan was.

42. En heeft ons geboden den volke te prediken, en te betuigen, dat Hij is Degene, Die van God verordend is tot een Rechter van levenden en doden. Dat is, dergenen, die ten uitersten dage nog leven zullen; 1 Cor. 15:51; 1 Thess. 4:15,17.

43. Dezen geven getuigenis al de profeten, dat een iegelijk, die in Hem gelooft, vergeving der zonden ontvangen zal door Zijn Naam. Dat is, door Hem, of om zijnentwil, als die ene offerande voor onze zonden is geworden, en daardoor een eeuwige verzoening voor allen die in Hem geloven heeft teweeggebracht; Hebr. 5:9, en Hebr. 9:12.

44. Als Petrus nog deze woorden sprak, viel de Heilige Dit is, kwam over hen, door zijn buitengewone gaven en werkingen; zie Hand. 10:46. Geest op allen, die het Woord hoorden.

45. En de gelovigen, die uit de Dat is, die uit de Joden waren; Rom. 4:12. besnijdenis waren, zovelen als met Petrus gekomen waren, ontzetten zich, Namelijk menende dat deze belofte alleen den huize Israëls toekwam, uit enige spreuken der profeten, die zij kwalijk verstonden, welke Paulus verklaart Rom. 9,10,11. dat de gave des Heiligen Geestes ook op de heidenen uitgestort werd.

46. Want zij hoorden hen spreken *met vreemde Grieks met tongen.* talen, en God groot maken. Toen antwoordde Petrus:

47. Kan ook iemand het water weren, dat dezen niet gedoopt zouden worden, welke den Heiligen Geest ontvangen hebben, gelijk als ook wij?

48. En hij beval, Namelijk òf dat alles zou gereed gemaakt worden, opdat Hij hen zelf zou dopen; òf Hij beval zulks anderen, die met Hem gekomen waren, en ook leraars waren, gelijk de apostelen meest altijd bij zich hadden, die dezen dienst deden. Zie 1 Cor. 1:17. dat zij zouden Namelijk tot verzegeling en versterking huns geloofs en der gaven, die zij alrede ontvangen hadden, gelijk Paulus spreekt van de besnijdenis aan Abraham geschied; Rom. 4:11. gedoopt worden in den Naam des Heeren. Toen baden zij hem, dat hij enige dagen bij *hen* wilde blijven.

Handelingen 11

1. De apostelen nu, en de broeders, die Onder deze broeders worden hier ook de ouderlingen begrepen, die van andere gewone broeders of gelovigen onderscheiden worden; Hand. 15:23. in Judea waren, hebben gehoord, dat ook de

heidenen het Woord Gods aangenomen hadden.

2. En toen Petrus opgegaan was naar Jeruzalem, twistten tegen hem degenen, die Namelijk enige gelovige Joden, anderen namelijk dan de apostelen. uit de besnijdenis waren,

3. Zeggende: Gij zijt ingegaan tot mannen, die de voorhuid Dat is, die onbesneden zijn en blijven; waaruit blijkt dat degenen, die vóórdezen uit de heidenen bekeerd zijn, Jodengenoten geweest zijn, of tenminste besneden waren, dewijl zich niemand daaraan gestoten heeft dat Petrus en Johannes tot hen zijn ingegaan. Zie Hand. 2:10, en Hand. 8:14, en Hand. 15:7,14. hebben, en hebt met hen gegeten.

4. Maar Petrus, Hetgeen in deze verantwoording van Petrus verklaring zou moge van node hebben tot Hand. 11:14 toe, is aangetekend op Hand. 10. beginnende, verhaalde het *Of, legde het hun na elkander uit.* hun vervolgens, zeggende:

5. Ik was in de stad Joppe, biddende en zag in een vertrekking van zinnen een gezicht, *namelijk* een zeker vat, gelijk een groot linnen laken, nederdalende, bij de vier hoeken nedergelaten uit den hemel, en het kwam tot bij mij;

6. Op welk *laken* als ik de ogen hield, zo merkte ik, en zag de viervoetige *dieren* der aarde, en de wilde, en de kruipende *dieren*, en de vogelen des hemels.

7. En ik hoorde een stem, die tot mij zeide: Sta op, Petrus, slacht en eet.

8. Maar ik zeide: Geenszins, Heere, want nooit is iets, dat gemeen of onrein was, in mijn mond ingegaan.

9. Doch de stem antwoordde mij ten tweeden male uit den hemel: Hetgeen God gereinigt heeft, zult gij niet gemeen maken.

10. En dit geschiedde tot driemaal; en alles werd wederom opgetrokken in den hemel.
11. En ziet, ter zelfder *ure* stonden er drie mannen voor het huis, daar ik in was, die van Cesarea tot mij afgezonden waren.
12. En de Geest zeide tot mij, dat ik met hen gaan zou, niet twijfelende. En met mij gingen ook deze zes broeders, en wij zijn in des man huis ingegaan.
13. En hij heeft ons verhaald, hoe hij een engel gezien had, die in zijn huis stond, en tot hem zeide: Zend mannen naar Joppe, en ontbied Simon, die toegenaamd is Petrus;
14. Die woorden tot *Of, zaken, dingen.* u zal spreken, door welke gij Grieks *in welke;* namelijk zo gij die met waar geloof aanneemt, gelijk uitgedrukt staat Hand. 10:43. Zie breder verklaring van Hand. 11:14 Luk. 19:9. zult zalig worden, en al uw huis.
15. En als ik begon te spreken, viel de Heilige Geest op hen, gelijk ook op ons in het begin. Namelijk na de hemelvaart van *Christus*, op den pinksterdag; Hand. 2:4, en Hand. 19:6.
16. En ik werd gedachtig aan het woord des Heeren, hoe Hij zeide: Johannes doopte wel met water, maar gijlieden zult gedoopt worden met den Heiligen Geest. Zie hiervan de verklaring Matth. 3:11, en Hand. 1:5.
17. Indien dan God hun evangelijske gave gegeven heeft, als ook ons, die in de Heere Jezus Christus geloofd hebben, wie was ik toch, die God konde weren? Grieks *machtig om God te weren;* dat is, dewijl God hen deelachtig had gemaakt der zaak, die door den doop betekend wordt, hoe zou ik hun kunnen onthouden of weigeren het uiterlijke teken? Dergelijke rede van Petrus, zie Hand. 2:38,39.
18. En als zij dit hoorden, waren zij tevreden, en verheerlijkten God, zeggende: Zo heeft dan God ook den heidenen de bekering gegeven ten leven! Dat is, door Zijn Heiligen Geest in hen gewrocht. Zie Filipp. 2:13; Hebr. 8:10.
19. Degenen nu, die verstrooid waren door de verdrukking, die over Stefanus *Of, in Stefanus,* om Stefanus' wil, ter oorzaak van Stefanus; dat is, uit haat van zijn ijver en vrijmoedigheid, die hij tegen de Joden en hunne oversten gebruikt had, Hand. 6,7. geschied was, gingen *het land* door tot Fenicie toe, Dit was een landschap in Syrië, grenzende aan het Joodse land, gelegen tegen de Middellandse zee, waarvan Tyrus de hoofdstad was. Zie Hand. 12:20. en Cyprus, en Dit is een eiland in de Middellandse zee, waar men van Tyrus en Sidon lichtelijk kon heenvaren. Zie Hand. 27:3,4. **Antiochie,** Dit was toen de hoofdstad van Syrië, mede omtrent de Middellandse zee op de rivier Orontes gelegen, de machtigste stad van geheel Azië, gelijk Alexandrië van Afrika, en Rome van Europa. **tot niemand het Woord** sprekende, dan alleen tot de Namelijk omdat zij de leer van de roeping der heidenen nog niet genoeg verstonden. **Joden.**
20. En er waren enige Cyprische en Cyreneische mannen uit hen, welken Namelijk Joden of Jodengenoten, in Cyprus en Cyrene geboren, die ook te Jeruzalem woonachtig zijnde, om de voorgaande vervolging hadden moeten vluchten, alzo zij den Christelijken godsdienst hadden aangenomen. **te Antiochie gekomen zijnde, spraken tot de Grieksen,** Dat is, tot de Joden, die de Griekse taal en overzetting in hunne synagogen gebruikten. Zie Hand. 6:1, en Hand. 9:29. **verkondigende Evangeliserende. den Heere Jezus.** Dat is, Zijn lijden, sterven, opstaan, hemelvaart, en voorts al hetgeen van Hem ter zaligheid geloofd moest worden. Zie 1 Cor. 2:2.
21. **En de hand des** Dat is, de bijstand en krachtige werking Gods, waardoor hunne

harten bewogen werden. Zie Hand. 16:14; 1 Cor. 3:6. Heeren was met hen; en een groot getal geloofde, en bekeerde zich tot den Heere.

22. En het gerucht *Grieks het woord.* van hen kwam tot de *Grieks werd gehoord in de oren.* oren der Gemeente, die te Jeruzalem was; en zij zonden Barnabas uit, Die een Leviet en ook zelf uit Cyprus was, om bij zijne landslieden en geburen te beter toegang en vrijheid te hebben. Daaruit schijnt dat deze mannen, waarvan Hand. 11:20 is gesproken, door een bijzonderen ijver gedreven, buitengewoon daar gepredikt hebben de leer van *Christus*, welke daarna door Barnabas en Paulus bevestigd en meer verbreid is, en die alles onder de gelovigen aldaar tot behoorlijke orde gebracht hebben. Zie ook de aantekeningen Hand. 8;1. dat hij *het land* doorging tot Antiochie toe.

23. Dewelke, daar gekomen zijnde, en de genade Gods *Namelijk over hen in het aannemen van de leer des Evangelies.* ziende, werd verblijd, en vermaande hen allen, dat zij met een voornemen *Dat is, met een oprecht en standvastig voornemen.* des harten bij den Heere zouden blijven.

24. Want hij was een goed man, en vol des Heiligen Geestes en des geloofs; en er werd een grote schare den Heere toegevoegd.

25. En Barnabas ging uit naar Tarsen, om *Dit was een voorname stad in Cilicië, het vaderland van Paulus, Hand. 9:11, waar hij heengezonden was; Hand. 9:27.* Saulus te zoeken; en als hij hem gevonden had, bracht hij hem te Antiochie.

26. En het is geschied, dat zij een geheel jaar *samen* vergaderden in de Gemeente, en een grote schare leerden; en dat de discipelen eerst te Antiochie Christenen genaamd *Grieks Christianoi;* dat is, discipelen van *Christus*, omdat zij Zijne leer aannamen en beleden, welke met dezen naam ook met

recht genoemd worden, omdat, als zij in Hem geloven, zij leden van Zijn lichaam en Zijner zalving deelachtig worden. Zie ook Hand. 26:28, en 1 Petr. 4:16. werden.

27. En in dezelfde dagen kwamen *enige* profeten af *Dat is, personen; begaafd met den geest van toekomstige dingen tevoren te zeggen.* van Jeruzalem te Antiochie.

28. En een uit hen, met name Agabus, stond op, en gaf te kennen door *Grieks betekende, of beduidde.* den Geest, dat er een grote hongersnood zou wezen over de gehele wereld; dewelke ook gekomen is onder den keizer *Van dezen hongersnood maken ook gewag de historieschrijvers Suetonius, in het leven van Claudius, en Josefus Antiq. lib. 20, cap. 2. Claudius.*

29. En naardat een iegelijk der discipelen *Dat is, gelovigen.* vermocht, besloot elk van hen *iets* te zenden ten dienste der *Grieks Diakonian,* dat is, bediening, der arme broeders in hunnen nood. broederen, die in Judea woonden.

30. Hetwelk zij ook deden, en zonden het tot de ouderlingen, door de hand van Barnabas en Saulus.

Handelingen 12

1. En omtrent denzelfden tijd sloeg de koning Herodes de *Namelijk Agrippa, een zoon van Aristobulus, die een zoon was van Herodes den Grote, en deze Herodes Agrippa was de vader van dien Agrippa, van wien hierna Hand. 25,26 meer gesproken wordt.* handen aan sommigen *Grieks om sommigen van die van de gemeente kwalijk te handelen.* van de Gemeente, om die kwalijk te handelen.

2. En hij doodde Jakobus, *Namelijk den zoon van Zebedeüs en den broeder van Johannes, gelijk hier in den tekst staat, en Matth. 10:2, een van de voornaamste apostelen van Christus, dien Christus met Petrus en Johannes bij Zich dikwijls nam.* De

andere Jakobus dan, van wien men leest Hand. 12:17; Hand. 15:13, en Gal. 2:9, en die den zendbrief van Jakobus nagelaten heeft, die ook een broeder van *Christus* genaamd wordt, Mark. 6:3, en Jakobus de kleine, Mark. 15:40, is geweest een andere apostel, de zoon van Alfeüs en van de zuster van Maria, en een broeder van Joses, gelijk blijkt uit vergelijking van Matth. 13:55, en Matth. 27:56, en Gal. 1:19. Zie ook Matth. 10:3; Mark. 3:18. # Ga 1.19 Mt 10.3 Mr 3.18 den broeder van Johannes, met het zwaard.

3. En toen hij zag, dat het den Joden behagelijk was, voer hij voort, om ook Petrus te vangen (en het waren de dagen der ongehevelde Dat is, de feestdagen van pasen, gelijk uit Hand. 12:4 te zien is. *broden*);
4. Denwelken ook gegrepen hebbende, hij in de gevangenis zette, en gaf hem over aan vier wachten, Grieks vier vieringen van krijgsknechten; dat is, zestien krijgsknechten; want elke sentinelle of wacht bij de Romeinen bestond uit vier soldaten van een vaandel, waarvan daar vier tot bewaring des apostels geordineerd zijn, om op de vier nachtwachten de wacht bij beurten te houden. *elk* van vier krijgsknechten, om hem te bewaren, willende na het paas *feest* hem voorbrengen voor het volk.
5. Petrus dan werd in de gevangenis bewaard; maar van de Gemeente werd een gedurig Of, *een ernstig, ijverig, vurig.* gebed tot God voor hem gedaan.
6. Toen hem nu Herodes zou voorbrengen, Namelijk om te laten openlijk dopen of executeren. sliep Petrus dienzelfden nacht tussen twee krijgsknechten, gebonden met Namelijk aan de handen, Hand. 12:7, waarvan de ene keten aan de rechterhand van Petrus vast was en aan de linkerhand van den enen soldaat, en de andere aan Petrus' linkerhand en aan de rechterhand van den anderen soldaat, waar hij tussen sliep; ene wijze van doen bij de Romeinen in strikte

gevangnissen gebruikelijk, gelijk ook Paulus alzo gevangen is geweest te Rome, hoewel alleen gebonden aan een soldaat, en in meerdere vrijheid. Zie Hand. 28:16, vergelijk met Ef. 6:20, en 2 Tim. 1:16, en *Senecam Epist. 5. twee ketenen; en de wachters voor de deur bewaarden den gevangenis.*

7. En ziet, een engel des Heeren stond daar, en een licht scheen Namelijk van de blinkende gestalte des engels, gelijk Matth. 28:3, en Luk. 2:9. in de woning, Of, *gevangenis, kerker.* Sommigen nemen dit voor het gehele huis der gevangenis, anderen alleen voor het binnenste deel, waar de gevangenen in gesloten lagen. en slaande de zijde van Petrus, wekte hij hem op, zeggende: Sta haastelijk op. En zijn ketenen vielen af van de handen.
8. En de engel zeide tot hem: Omgord u, Namelijk om te vaardiger voort te gaan; alzo de Joden lange klederen droegen, die zij in het gaan met gordels vastbonden en opschorten. Van de schoenzolen zie Mark. 6:9. en bind uw schoenzolen aan. En hij deed alzo. En hij zeide tot hem: Werp uw mantel om, en volg mij.
9. En uitgaande volgde hij hem, en wist niet, dat het waarachtig was, hetgeen door den engel geschiedde, maar hij meende, dat hij een gezicht zag. Dat is, dat hem dit in een gezicht alzo docht te geschieden, niet dat het inderdaad geschiedde.
10. En als zij door de eerste en tweede wacht gegaan waren, kwamen zij aan de ijzeren poort, Dit was de laatste poort van de gevangenis, door welke gegaan zijnde, men kwam in de straten van de stad. die naar de stad leidt; dewelke van zelve hun geopend werd. En uitgegaan zijnde, gingen zij een straat voort, en terstond scheidde de engel van hem.
11. En Petrus, tot zichzelf Dat is, nu verstaande dat het geen gezicht was, maar

een daadwerkelijke geschiedenis en verlossing. gekomen zijnde, zeide: Nu weet ik waarachtiglijk dat de Heere Zijn engel uitgezonden heeft, en mij verlost heeft uit de hand van Herodes, en *uit* al de verwachting van het volk der Joden.

12. En als hij *alles* overlegd had, ging hij naar het huis van Maria, de moeder van Johannes, die toegenamd was Markus, alwaar Deze is dezelfde, die met den apostel Paulus en Barnabas daarna vertrokken is, Hand. 12:25, en die het Evangelie geschreven heeft, zo sommigen menen. velen samenvergaderd en biddende waren.

13. En als Petrus aan de deur van de voorpoort *Of, van het voorhuis.* klopte, kwam een dienstmaagd Grieks *Paidiske*. Hetwelk ook een meisje of maagdje betekent, die geen dienstbode is. voor om te luisteren, Namelijk wie het was, die bij nacht klopte om degenen, die in het huis vergaderd waren, intijds te waarschuwen, zo er onraad geweest ware. met name Rhode.

14. En zij de stem van Petrus bekennde, deed van blijdschap de voorpoort niet open, maar liep naar binnen en boodschapte, dat Petrus voor *aan* de voorpoort stond.

15. En zij zeiden tot haar: Gij raast. *Of, gij zijt buiten zinnen, niet wetende wat gij zegt.* Doch zij bleef er *Of, zij bevestigde dat.* sterk bij, dat het alzo was. En zij zeiden: Het is zijn engel. *Of, het is zijn bode;* gelijk het woord *engel* somwijlen alzo genomen wordt. Zie Luk. 7:24. Doch alzo met dit woord merendeels de engelen des hemels betekend worden, zo wordt dit van velen verstaan van een engel, die Petrus van God tot een bewaarder was toegevoegd in deze zwaarigheid, gelijk ook Matth. 18:10 van de geringste gelovigen wordt gezegd dat hunne engelen altijd zien het aanschijn des Vaders in de hemelen; waaruit volgt dat God de

engelen wel zendt ten dienste en bescherming der gelovigen, Ps. 34:8, en Ps. 91:11; Hebr. 1:14; maar daaruit volgt nochtans niet dat elk mens juist een bijzonderen goeden en een kwaden engel altijd zou hebben tot gezelschap, gelijk sommigen menen.

16. Maar Petrus bleef kloppende: en als zij opengedaan hadden, zagen zij hem, en ontzetten zich. Namelijk over deze onverwachte tegenwoordigheid van Petrus, niet kunnende begrijpen hoe dit toeging.

17. En als hij hen met de hand gewenkt had, dat zij zwijgen zouden, verhaalde hij hun, hoe hem de Heere uit de gevangenis uitgeleid had, en zeide: Boodschapt dit aan Jakobus en Namelijk den kleine; want de andere was al omgebracht. Zie van hem in de aantekeningen Hand. 12:2. de broederen. En hij uitgegaan zijnde, reisde naar een andere Namelijk buiten Jeruzalem, om het Evangelie te verbreiden; niet willende zichzelf in hetzelfde gevaar zonder noodzaak begeven, waar hem de Heere uit verlost had; en dat naar de vermaning van *Christus*, Matth. 10:23. plaats.

18. En als het dag was geworden, was er geen kleine beroerte onder de krijgsknechten, wat toch aan Petrus mocht geschied zijn.

19. En als Herodes hem gezocht had, en niet vond, en de wachters rechtelijk Grieks *Anakrinias*; welk woord betekent iemand rechterlijk onderzoeken met pijnigen of anders. ondervraagd had, gebod hij, dat zij weggeleid zouden Namelijk òf in de gevangenis, òf om met den dood gestraft te worden, gelijk dit woord ook somtijds betekent. worden. En hij vertrok van Judea naar Cesarea, en hield zich *aldaar*. Namelijk een zekeren tijd, om aldaar ter ere van den keizer *Claudius* enige schouwspelen aan te stellen, tot welke een grote menigte van de voornaamste Joden bijeenkwam; *Josefus Antiq. lib. 19, cap. 7.* Van dit Cesarea zie Hand. 10:1.

20. En Herodes had in den zin Of, *was zeer vergramd tegen de Tyriërs en Sidoniërs.* tegen de Tyriërs en Sidoniërs te krijgen; maar zij kwamen eendrachtelijk tot hem, en Blastus, die des konings *Grieks die over des konings slaapkamer was.* kamerling was, overreed hebbende, begeerden vrede, omdat hun land gespijzigd werd Want hoewel Tyrus en Sidon machtige steden waren, nochtans omdat zij aan de zee gelegen waren, hadden zij weinig land, zo konden zij zichzelf van leeftocht niet voorzien. Zie van hare ligging Jes. 33. **van des konings land.**

21. En op een gezetten Dit was de tweede dag van de schouwspelen, gelijk *Josefus* getuigt, *Antiq. lib. 19, cap. 7*, die aldaar ook den ellendigen dood van dezen Herodes Agrippa verhaalt. **dag, Herodes, een koninklijk** *Blinkende van zilver, waar de zon op scheen, gelijk Josefus in de vorige plaats deze geschiedenis in het brede beschrijft.* kleed aangedaan hebbende, en op den rechterstoel *Of, troon.* gezeten zijnde, deed een rede tot hen.

22. En het volk riep *hem* toe: Een stem Gods, en niet eens mensen!

23. En van stonde aan sloeg hem een engel des Heeren, daarom dat hij **Gode** Dat is, dat hij zulke goddelijke eer aannam, zonder die van zich te keren tot God, die haar alleen toekwam; gelijk de apostelen in zulk geval gedaan hebben, Hand. 10:26, en Hand. 14:14, en de engel, Openb. 19:10, en Openb. 22:9. **de eer niet gaf; en hij werd van de wormen gegeten, en gaf den geest.**

24. En het Woord Gods wies, en **Namelijk** deze tiran en vervolger der gemeente nu door Gods oordeel weggenomen zijnde. **vermenigvuldigde.**

25. Barnabas nu en Saulus keerden wederom **Namelijk** naar Antiochië. **van Jeruzalem, als zij den dienst** **Namelijk** van de handreiking of aalmoezen der

gelovigen van Antiochië te brengen aan de armen te Jeruzalem, waartoe zij gezonden waren; Hand. 11:30. **volbracht hadden,** **Grieks** *vervuld.* **medegenomen hebbende ook Johannes, die toegenaamd werd Markus.** Zie van Hem tevoren Hand. 12:12.

Handelingen 13

1. En er waren te Antiochie, in de Gemeente, die daar was, enige profeten en Sommigen nemen deze twee woorden voor ééne zaak, anderen onderscheiden de alzo, dat profeten geweest zijn die door ingeven des Heiligen Geestes buitengewone gaven hadden, om toekomende dingen te voorzeggen en de Heilige Schrift te verklaren; maar leraars, die gewone beroeping en gaven hadden om de gemeente in den gehelen godsdienst te onderwijzen en regeren. Zie 1 Cor. 14:1; Ef. 4:11. **lerars, namelijk Barnabas, en Simeon, genaamd Niger, en Lucius van Cyrene, en Manahan, die met Herodes den** **Namelijk** Herodes Antipas, die Johannes de Doper heeft gedood, Matth. 14:1; Mark. 6:14; Luk. 3:19, en *Christus* bespot en weder tot Pilatus gezonden heeft; Luk. 23:11. Waaruit blijkt dat deze Manahan een man van aanzien, ook naar de wereld geweest is. **viervorst opgevoed was, en Saulus.**

2. En als zij den Heere dienden, en Het Griekse word *Leitourgein*, dat hier gebruikt wordt, betekent meest allerlei openbaren dienst doen, en wordt toegeschreven aan de overheden, Rom. 13:6, en de engelen, Hebr. 1:14, en wordt hier daaronder verstaan de publieke dienst van predikatie of profetering, met de publieke gebeden en de bediening der sacramenten, met hetgeen daaraan kleeft. **vastten, zeide de Heilige** **Namelijk** door de voorzegde profeten. **Geest: Zondert Mij** **Namelijk** van den dienst dezer gemeente, waar andere leraars genoeg zijn, om hen te zenden naar de heidenen, waartoe Ik hen van het begin verordineerd heb; Hand. 27:16, enz.

- af beiden Barnabas en Saulus tot het werk, waartoe Ik hen geroepen heb.
3. Toen vastten en baden zij, en hun de handen opgelegd hebbende, Niet om hen daarmede tot apostelen te verkiezen, waartoe zij al tevoren van God verkoren waren, Hand. 13:1, en Hand. 9:15, maar om hen in deze zending tot de heidenen met gebeden en oplegging der handen te versterken. lieten zij hen gaan.
  4. Dezen dan, uitgezonden zijnde van den Heiligen Geest, kwamen af tot Seleucie, Dit was ene stad van Syrië, nabij Antiochië, gebouwd door den koning Seleucus, vanwaar men lichtelijk naar Cyprus kon overvaren. en van daar scheepten zij af naar Cyprus.
  5. En gekomen zijnde te Salamis, Dit was ene stad van Cyprus, aan het oosten van het eiland tegenover Syrië, nu genoemd *Famagosta*. verkondigden zij het woord Gods in de synagogen der Joden; en zij hadden ook Johannes tot een dienaar.
  6. En als zij het eiland doorgegaan waren tot Pafos toe, Dit was mede ene stad van Cyprus aan het westen van hetzelfde eiland. vonden zij een zekeren tovenaer, een valse profeet, een Jood, wiens naam was Bar-Jezus;
  7. Welke was bij den stadhouder Sergius Grieks *Anthypatos*; dat is, die daar gesteld was om met burgemeesterlijkemacht het eiland vanwege het Romeinse rijk te regeren. Paulus, een verstandigen man. Deze, Barnabas en Saulus tot zich geroepen hebbende, zocht zeer het Woord Gods te horen.
  8. Maar Elymas, de tovenaer (want alzo wordt zijn naam overgezet), wederstond hen, zoekende den stadhouder van het geloof af te keren.
  9. Doch Saulus (die ook Paulus Tot nog toe is hij *Saulus* genaamd, en voortaan wordt hij, zo door Lukas, als door zichzelf in het opschrift zijner brieven *Paulus* genaamd.

- Degene nu, die bij de Hebreëen en Syriërs *Saulus* genaamd was, die werd van de Romeinen en Grieken *Paulus* genaamd; zodat hij *Saulus* is genaamd geweest zolang hij onder de Joden, Syriërs en Arabieren verkeerd heeft, maar daarna, als hij door Gods bijzondere roeping voornamelijk tot de heidenen, dat is, tot de Romeinen en Grieken, is gezonden, heeft hij van dien tijd aan altijd den naam *Paulus* behouden, om bij hen te aangenamer te zijn, die hem door het huisgezin van Sergius Paulus, gelijk bij hen gewoonlijk, eerst schijnt te zijn gegeven. *genaamd is*), vervuld met den Heiligen Geest, en de ogen op hem houdende, zeide:
10. O gij kind Grieks *zoon*; dat is, die den duivel, als een kind zijn vader, volgt en gehoorzaamt; Joh. 8:44. des duivels, vol van alle bedrog, en van alle arglistigheid, vijand van alle gerechtigheid, zult gij niet ophouden te verkeren Of, *om te keren*, en als op te graven, en te beletten dat men daarop niet kan gaan. Of, *te verdraaien, krom te maken*. de rechte wegen des Heeren?
  11. En nu zie, de hand des Heeren Dat is, bestraffende hand, of kracht des Heeren. *is* tegen u, en gij zult blind zijn, en de zon niet zien voor een tijd. En van stonde aan viel op hem donkerheid en Dat is, blindheid; want den blinde is alles donker en duister. *duisternis*: en rondom gaande, zocht hij, die *hem* met de hand mochten leiden.
  12. Als de stadhouder zag, hetgeen geschied was, toen geloofde hij, verslagen zijnde over de leer des Heeren.
  13. En Paulus, en Grieks *die omtrent Paulus waren*; door welke manier van spreken verstaan wordt, òf de persoon zelf, Joh. 11:19, òf die van zijn gezelschap, Luk. 22:49, òf beiden, Hand. 21:8; gelijk het hier ook genomen wordt, gelijk blijkt uit Hand. 13:16. die met hem waren, van Pafos afgevaren zijnde, kwamen te Perge,

- een stad* in Pamfylie. Dit was een landschap in het vasteland van Klein-Azië, grenzende aan Cilicië. Maar Johannes, van Toegenaamd Markus; Hand. 12:12,25. hen scheidende, keerde weder Dit schijnt van hem geschied te zijn uit menselijke zwakheid en verveling van reizen, of begeerte om zijne moeder en vrienden, Hand. 12:12, te Jeruzalem te bezoeken; hetwelk van Paulus evenwel kwalijk genomen is; Hand. 15:38. naar Jeruzalem.
14. En zij, van Perge *het land* doorgaande, kwamen te Antiochie, *een stad* in Pisidie; Dit was een deel van Pamfylie, waar dit Antiochië in lag, alzo toegenaamd, om het te onderscheiden van het andere Antiochië in Syrië, waarvan zij uitgevaren waren, Hand. 13:1,4. en gegaan zijnde in de synagoge op den dag des sabbats, zaten zij neder.
15. En na het lezen der Namelijk naar de loffelijke gewoonte der Joden in alle synagogen op alle sabbaten gebruikelijk. Zie Hand. 13:27, en Hand. 15:21. **wet en der profeten, zonden de oversten** Dezen waren enige priesters en ouderlingen des volks, die den kerkeraad uitmaakten in alle synagogen. Zie Mark. 5:22. **der synagogen tot hen, zeggende: Mannen broeders, indien er enig woord van vertroosting Of, vermaning. tot het volk in u is, zo spreekt.**
16. En Paulus stond op, en wenkte met de hand, en zeide: Gij Israelietische mannen, en gij, die God vreest, hoort toe.
17. De God van dit volk Israel heeft onze vaders uitverkoren, en het volk verhoogd, als Namelijk inzonderheid toen Hij al de wonderen deed in Egypte en al de plagen over Farao en zijn volk zond, om hen te verlossen. **zij vreemdelingen waren in het land Egypte, en heeft hen met een hogen** Dat is met uitnemende kracht; Exod. 13:16; Jes. 63:12. **arm daaruit geleid.**
18. En heeft omtrent den tijd van veertig jaren hun zeden Dat is, hunne wederspanning, verzoeken en murmuringen; Ps. 95:8,9; Hebr. 3:8,9. **verdragen in de woestijn.**
19. En zeven volken uitgeroeid hebbende in het land Kanaan, heeft Hij hun door het lot *Of, tot een erfdeel gegeven.* het land derzelve uitgedeeld.
20. En daarna omtrent vierhonderd Deze vier honderd en vijftig jaren tellen sommigen van de geboorte van Izak tot op de richters, tussen welken tijd vier honderd en zeven en veertig jaren verlopen zijn, en voegen het woord *daarna* met het begin van Hand. 13:17, alsof hij zeide: Na de verkiezing van onze vaders, enz. Anderen achten dat dit woord *daarna* moet gevoegd worden met het einde van Hand. 13:17, dat is, beginnende van den uitgang der kinderen Israëls uit Egypte tot den dood van Samuël, welke tijd bijna vier honderd en veertig jaren bevat, gelijk te zien is 1 Kon. 6:1, en dat Paulus, om een rond getal te noemen, daarom gezegd heeft *omtrent* vier honderd en vijftig jaren, gelijk dat in alle talen gebruikelijk is, wanneer het weinig min of meer is. **en vijftig jaren, gaf Hij hun richters, tot op Samuel, den profeet.**
21. En van toen aan begeerden zij een koning; en God gaf hun Saul, den zoon van Kis, een man uit den stam van Benjamin, veertig jaren. Namelijk hierin begrepen zijnde de jaren, die Samuël vóór en met Saul geregeerd had.
22. En dezen afgezet hebbende, verwekte Hij hun David tot een koning; denwelken Hij ook getuigenis gaf, en zeide: Ik heb gevonden David, den *zoon* van Jesse; een man naar Mijn hart, die al Mijn wil zal doen.
23. Van het zaad dezes heeft God Israel, naar de belofte, Namelijk aan David gedaan; 2 Sam. 7:12,13; Ps. 89:21, en Ps. 132:11; Jes. 11:1; Hand. 2:30; Rom. 1:3; 2

- Tim. 2:8. verwekt den Zaligmaker Jezus;
24. Als Johannes eerst al den volke Israels voor Zijn Grieks voor het aangezicht Zijner komst; dat is, voor het aanschijn van Jezus, die nu gekomen was. aankomst, gepredikt had den doop der bekering.
25. Doch als Johannes den loop vervulde, zeide Dat is, nog bezig was om Zijn loop te vervullen; Joh. 1:19. hij: Wien meent gijlieden, dat ik ben? Ik ben de Christus niet; maar ziet, Hij komt na mij, Wien ik niet waardig ben de schoenen Zijner voeten te ontbinden.
26. Mannen broeders, kinderen van Grieks zonen. het geslacht Abrahams, en die onder u God vrezen, tot u is Namelijk eerst en vooral, Hand. 13:46. het woord dezer zaligheid gezonden.
27. Want die te Jeruzalem wonen, en hun oversten, Dezen niet kennende, hebben ook de stemmen der Dat is, de voorzegging der profeten dat Hij lijden moest en alzo ingaan in Zijne heerlijkheid; Luk. 24:25,26. profeten, die op elken sabbat dag gelezen worden, Hem veroordelende, vervuld;
28. En geen oorzaak des Of, schuld des doods. doods vindende, hebben zij van Pilatus begeerd, dat Hij zou gedood worden.
29. En als zij alles volbracht hadden, wat van Hem geschreven was, namen zij Hem af van het hout, en Namelijk van het kruis; Hand. 5:30, en Hand. 10:39; 1 Petr. 2:24. legden Hem in het graf.
30. Maar God heeft Hem uit de doden opgewekt;
31. Welke gezien is geweest, vele dagen lang, Namelijk veertig dagen na Zijne verrijzenis tot Zijne hemelvaart toe. van degenen, die met Hem Namelijk van Zijne apostelen en andere discipelen tot vijf
- honderd toe; zie 1 Cor. 15:5,6. opgekomen waren van Galilea tot Jeruzalem, die Zijn getuigen zijn bij het volk.
32. En wij verkondigen u Grieks Evangeliseren. de belofte, die tot de vaderen geschied is, dat namelijk God dezelve vervuld heeft aan ons, hun kinderen, als Hij Jezus verwekt heeft. Dat is, in de wereld gezonden heeft om het werk der verlossing te volbrengen; Hand. 3:22.
33. Gelijk ook in den tweeden psalm geschreven staat: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik Dit wordt verstaan van de eeuwige geboorte des Zoons uit den Vader en van de openbaring deszelfs in de volheid des tijds. Waarvan zie nadere verklaring in de aantekeningen, Hebr. 1:5, en Hebr. 5:5. U gegeneerd.
34. En dat Hij Hem uit de doden heeft opgewekt, alzo dat Hij niet meer zal tot verderving Dat is, tot het graf, waar de lichamen plegen te verderven en te verrotten. keren, heeft Hij aldus gezegd: Ik zal ulieden de weldadigheden Davids geven, Dat is, die David beloofd zijn van het eeuwig koninkrijk, dat God door dezen Zijnen Zoon zou oprichten, waartoe Zijne opstanding uit de doden nodig was; Luk. 1:31,32. die getrouw zijn; Dat is, vast en onbeweeglijk.
35. Waarom hij ook in een anderen psalm zegt: Gij zult Uw Heilige niet Dat is, het lichaam uws Heiligen, dien Gij geheiligd hebt om te zijn een Verlosser uws volks. Zie Hand. 2:27. over geven, om verderving te zien.
36. Want David, als hij in zijn tijd den raad Gods Dat is, de voorzienigheid Gods in het regeren Zijns volks, als profeet en koning. gediend had, is ontslapen, en is bij zijn vaderen gelegd; en heeft wel verderving gezien;
37. Maar Hij, Dien God Namelijk de heilige, of geheiligde, van wien hij profeteert. opgewekt heeft, heeft geen verderving gezien.

38. Zo zij u dan bekend, mannen broeders, dat door Dezen u vergeving Namelijk *Jezus*, dien Hij verwekt heeft tot een Zaligmaker, en uit de doden heeft opgewekt. der zonden verkondigd wordt;
39. En *dat* van alles, waarvan gij niet kondet gerechtvaardigd worden door de wet Grieks *in*; gelijk ook in het volgende, dat is, noch door de wet der zeden, die wel de zonde en vervloeking aanwijst, maar niet hoe zij weggenomen worden, Rom. 8:3; noch door de wet der ceremoniën, die wel een schaduw voorstelde van de reiniging der zonden, doch de kracht zelve in zich niet had, maar alleen ons wees tot dien, die het lichaam was van al deze schaduwen, *Jezus Christus*. Zie Hebr. 10:1, enz. van Mozes, door Dezen een iegelijk, die gelooft, gerechtvaardigd wordt.
40. Ziet dan toe, dat over ulieden niet kome, hetgeen gezegd is in de profeten: Dat is, in het boek der kleine profeten, namelijk Hab. 1:5. Zie Hand. 7:42. Hoewel ook sommigen menen dat niet alleen deze plaats, maar ook Jes. 28:14, hier zouden tezamen aangehaald worden, waar het woord *verachters* uitgedrukt wordt.
41. Ziet, gij verachters, en verwondert u, en verdwijnt; want Ik werk een werk in uw dagen, een werk, hetwelk gij niet zult geloven, zo het u iemand verhaalt.
42. En als de Joden Of en als zij namelijk *Paulus en Barnabas* uitgegaan waren, uit de synagoge der Joden. uitgegaan waren uit de synagoge, baden de heidenen, Namelijk Jodengenoten, of andere godsdienstige heidenen, die daar in de synagoge waren om de wet te horen. Zie Hand. 13:43. dat tegen den naasten Of, op den tussen-sabbat; dat is, op de dagen tussen den sabbat; omdat het schijnt dat Paulus en Barnabas tussen beide ook met vele heidenen gehandeld hebben, waaruit tegen den naasten sabbat deze toeloop des volks is gerezen, Hand. 13:44. sabbat hun dezelfde woorden zouden gesproken worden.
43. En als de synagoge gescheiden was, volgden velen van de Joden en van de godsdienstige Jodengenoten Paulus en Barnabas; welke tot hen spraken, en hen vermaanden te blijven bij de genade Gods. Dat is, bij de leer der genade door *Jezus Christus* verworven, waarvan hij gesproken had Hand. 13:38,39, en dat tegen de leer der Farizese Joden, die de rechtvaardigheid uit de wet dreven.
44. En op den volgenden sabbat kwam bijna de gehele stad samen, om het Woord Gods te horen.
45. Doch de Joden, de scharen ziende, werden met nijdigheid vervuld, en wederspraken, hetgeen van Paulus gezegd werd, wedersprekende en lasterende.
46. Maar Paulus en Barnabas, vrijmoedigheid gebruikende, zeiden: Het was nodig, dat eerst tot u het Woord Gods gesproken zou worden; doch nademaal gij hetzelfde verstoot, en uzelfen des eeuwigen levens niet waardig oordeelt, Dat is, onwaardig en hardnekkig verklaart en betoont te zijn. ziet, wij keren ons tot de heidenen.
47. Want alzo heeft ons de Heere geboden, *zeggende*: Ik heb u gesteld tot een licht Deze woorden worden Jes. 49:6 van *Christus* gezegd, en worden door de apostelen zeer wel op hun dienst gepast; want overmits de Joden *Christus*, die hun van de apostelen verkondigd werd, verwierpen, zo volgde dan dat zij *Christus* voortaan den heidenen moesten voordragen, denwelken hij ook van den Vader tot een licht gesteld was. der heidenen, opdat gij zoudt zijn tot zaligheid, tot aan het uiterste der aarde.
48. Als nu de heidenen *dit* hoorden, verblijdden zij zich, en prezen het Woord des Heeren; en er geloofden zovelen, als er geordineerd Dat is, van

God verkoren en van Hem tot het eeuwige leven geschikt waren, gelijk dit woord alom in de Heilige Schrift betekent. En dit wordt hier niet alleen van deze ééne predikatie van Paulus, maar van den gedurigen voortgang en de gestadige vrucht des Evangelies gezegd, gelijk blijkt Hand. 13:49. Zie Rom. 8:29,30, en Rom. 9:23, en Rom. 11:5,6,7, en elders. waren tot het eeuwige leven.

49. En het Woord des Heeren werd door het gehele land uitgebreid.

50. Maar de Joden maakten op de godsdienstige Dat is, die van aanzien waren, en den Joden en hun godsdienst toegedaan; door welke zij de voornaamste regeerders van de stad tegen de apostelen door een verkeerde ijver opmaakten. en eerlijke vrouwen, en de voornaamsten van de stad, en verwekten vervolging tegen Paulus en Barnabas, en wierpen ze uit hun landpalen.

51. Doch zij schudden het stof Namelijk naar het bevel van *Christus*; Matth. 10:14; Mark. 6:11; Luk. 9:5; Hand. 18:6. van hun voeten af tegen dezelve, en kwamen te Ikonium. Dit was ene stad van Lycaonië, bij den berg Taurus, waarvan zie Hand. 14:6,11.

52. En de discipelen werden vervuld met blijdschap en met den Heiligen Geest.

Handelingen 14

1. En het geschiedde te Ikonium, dat zij Namelijk Paulus en Barnabas. te zamen gingen Of, *tegelijk*; of *op gelijke wijze*; gelijk tevoren; Hand. 13:14. in de synagoge der Joden, en alzo spraken, dat een grote menigte, beiden van Joden en Grieken, geloofde. Namelijk die God vreesden en de synagogen der Joden hanteerden; gelijk Hand. 13:42,43 te zien is.

2. Maar de Joden, die ongehoorzaam waren, Of, *ongelovig*. verwekten en verbitterden de Of, *maakten kwaadwillig*, of *kwalijk gezind* de harten en gemoederen.

zielen der heidenen tegen de broeders.

3. Zij verkeerden dan *aldaar* een langen tijd, Namelijk om de gemoederen der gelovige broeders tegen deze verbitterde Joden en heidenen te beter te sterken, en nog anderen voor *Christus* te winnen. vrijmoediglijk Dat is, vrijmoedig sprekende in de zaak des Heeren, of door de hulp des Heeren. sprekende in den Heere, Die getuigenis gaf aan het Woord Zijner Dat is, het Evangelie, in hetwelk de genade Gods wordt verkondigd en aangeboden. genade, en gaf, dat tekenen en wonderen geschiedden door hun handen. Dat is, door het middel en den dienst van hen.

4. En de menigte der stad werd verdeeld, en sommigen waren met de Joden, en sommigen met de apostelen. Namelijk Paulus en Barnabas, Hand. 14:14, die ook van *Christus* tot apostelen geroepen waren, gelijk de andere twaalf. Zie 1 Cor. 9:5,6.

5. En als er een oploop geschiedde, beiden van heidenen en van Joden, met hun oversten, om hun smaadheid aan te doen, en *hen* te stenigen,

6. Zijn zij, *alles overlegd* Of, *zulks ziende*, *gewaar wordende*. hebbende, gevlucht naar de steden van Dat is, naar de andere steden van Lycaonië, dieper in het land. Want ook Iconium was ene stad in Lycaonië. Lykaonie, Dit landschap was een deel van Klein-Azië, bij den berg Taurus gelegen, omtrent Frygië. *namelijk* Lystre en Derbe, en het omliggende land;

7. En verkondigden aldaar het Evangelie.

8. En een zeker man, te Lystre, zat onmachtig aan de voeten, kreupel zijnde van zijner moeders lijf, die nooit had gewandeld.

9. Deze hoorde Paulus spreken; welke de ogen op hem houdende, en ziende, dat hij Namelijk Paulus, dat hij,

namelijk de kreupele. geloof had om Hetwelk hij schijnt ontvangen te hebben uit de predikatie van Paulus, en de wonderbaarlijke genezingen van anderen. Paulus heeft in hem gezien, òf door goddelijke ingeving, òf door enige tekenen, die hij daarvan in hem bespeurde. gezond te worden, Of, behouden, verlost.

10. Zeide met grote stem: Sta recht op uw voeten! En hij sprong op en wandelde.

11. En de scharen, ziende, hetgeen Paulus gedaan had, verhieven hun stemmen, en zeiden in het Lycaonisch: De goden zijn den mensen gelijk Of, in gelijkenis van mensen; gelijk daarvan in de heidense geschiedenissen of fabelen, voorbeelden verhaald worden; welke mening gesproken schijnt te zijn uit sommige verschijningen der engelen aan de voorvaders geschied, die de heidenen in fabelen hebben veranderd. geworden, en tot ons nedergekomen.

12. En zij noemden Barnabas Jupiter, Dezen hielden de heidenen voor hun oppersten god, en voor het hoofd van al hunne goden; gelijk Mercurius voor den bode en taalman hunner goden. en Paulus Mercurius, omdat hij het woord voerde.

13. En de priester van Jupiter, die voor hun Dat is, wiens tempel, beeld, of altaar, buiten hunne stad of in de voorstad stond. stad was, als hij ossen en kransen Namelijk met welke de heidenen de beesten versierden, die zij hunnen afgoden offerden. aan de voorpoorten Of, portaal; namelijk van het huis waar Paulus en Barnabas in waren gelogeed, om die aldaar te offeren. gebracht had, wilde hij offeren met de scharen.

14. Maar de apostelen, Barnabas en Paulus, dat horende, scheurden hun Namelijk tot een teken van groot mishagen en afkeer, die zij hadden van zulke afgoderij. Zie Matth. 26:65. klederen, en sprongen onder de schare, roepende, Namelijk

die met den priester van Jupiter aldaar voor de deuren gekomen was.

15. En zeggende: Mannen, waarom doet gij deze dingen? Wij zijn ook mensen van gelijke bewegingen als gij, en verkondigen ulieden, dat gij u zoudt van deze ijdele dingen Dat is, afgoden, die niets zijn in zichzelf, 1 Cor. 8:4, en geen goden, hoewel zij hen daarvoor hielden. bekeren tot den levenden God, Die gemaakt heeft den hemel, en de aarde, en de zee, en al hetgeen in dezelve is;

16. Welke in de verledene tijden al de heidenen heeft laten wandelen in hun wegen; Dat is, in de wijze van doen, die zij zichzelf buiten en tegen het Woord Gods hebben verzonnen.

17. Hoewel Hij nochtans Zichzelf niet onbetuigd Namelijk ook zelfs bij de heidenen, wien Hij zijn woord niet heeft gegeven; Ps. 147:19,20. gelaten heeft, goed doende van den hemel, ons regen en vruchtbare tijden gevende, vervullende onze harten met spijs en vrolijkheid.

18. En dit zeggende, wederhielden Of, stilden. zij nauwelijks de scharen, dat zij hun niet offerden.

19. Maar daarover kwamen Joden van Antiochie en Namelijk in Pisidië gelegen, waarvan gesproken is Hand. 13:14. Ikonium, en overreedden de scharen, en stenigden Paulus, en sleepten hem buiten de stad, menende, dat hij dood was.

20. Doch als hem de discipelen omringd hadden, Namelijk òf om hem te begraven, òf om hem te verlossen van het verder geweld der vervolgers. stond hij op, en kwam in de stad; en des anderen daags ging hij met Barnabas uit naar Derbe.

21. En als zij derzelve stad het Evangelie verkondigd en vele discipelen Of, geleerd, of onderwezen

- hadden.* Zie ook Matth. 28:19. **gemaakt hadden, keerden zij weder naar Lystre, en Ikonium, en Antiochie;**
22. **Versterkende de zielen der** Namelijk die zij in hun voorgaande reis, in het doortrekken door de steden, voor *Christus* gewonnen hadden. **discipelen, en vermanende, dat zij zouden blijven in het geloof, en dat wij door vele verdrukkingen moeten ingaan in het Koninkrijk Gods.**
23. **En als zij in elke Gemeente, met opsteken** Grieks *Cheirotonesantes*; van welk woord zie Hand. 10:41. Gelijk bij de Grieken deze gewoonte was in het verkiezen der overheden, dat het volk door opsteking der handen hunne stemming te kennen gaf, zo schijnt dat daarvan deze gewoonte in de eerste gemeente ook gebruikt is geweest, dat de voorstelling der kerkedienaars, bij de apostelen, of die van hen daartoe gezonden waren, gedaan zijnde, van de gemeente met opsteking der handen werd goedgekeurd; welk gebruik lang in de gemeente geduurd heeft, gelijk de kerkelijke geschiedenissen getuigen. Anderen menen dat daardoor verstaan wordt de oplegging der handen, die met bewilliging der gemeente geschiedde, gelijk blijkt uit het vasten en bidden, hetwelk van de ganse gemeente gedaan werd en in deze verkiezing ook geschied is. Van de ouderlingen zie nader 1 Tim. 5:17. **der handen, ouderlingen verkoren hadden, gebeden hebbende met vasten, bevalen zij hen den Heere, in Welken zij geloofd hadden.**
24. **En Pisidie** Dit was een landschap, grenzende aan Cilicië. **doorgereisd hebbende, kwamen zij in Pamfylie.** Dit was een landschap, grenzende aan Isaurië, dat ook grensde aan Lycaonië, Hand. 14:6.
25. **En als zij te Perge het Woord** Dit was de hoofdstad van Pamfylië; Hand. 13:13. **gesproken hadden, kwamen zij af naar Attalie.** Dit was ene stad niet ver van Perge gelegen, aan de Middellandse zee.
26. **En van daar scheepten zij af naar Antiochie,** Namelijk dat in Syrië gelegen

was. Vanwaar zij uitgezonden waren en deze reis begonnen hadden; Hand. 13:4. **van waar zij der genade Gods** Namelijk door vasten, bidden en oplegging der handen; Hand. 13:2,3. **bevolen waren geweest tot het werk, dat zij volbracht hadden.**

27. **En daar gekomen zijnde, en de Gemeente vergaderd hebbende, verhaalden zij, wat grote dingen God met hen gedaan** Dat is, door hen, of door hun dienst. Zie Hand. 15:12. **had, en dat Hij den heidenen de deur des** Dat is, dat niet alleen het uiterlijk woord en de wondertekenen, maar dat ook de werking des Heiligen Geestes hun was medegedeeld, om tot het geloof in *Christus* gebracht te worden; 1 Cor. 16:9; 2 Cor. 2:12; Openb. 3:8. **geloofs geopend had.**
28. **En zij verkeerden aldaar geen kleinen tijd met de discipelen.**

Handelingen 15

1. **En sommigen, die** Namelijk die uit de Joden tot den Christelijken godsdienst zich begeven hadden, Hand. 15:5, onder welke de oude leraars meenden dat de ketter *Cerinthus* mede geweest is; *Epifanis Haeres.* **28. afgekomen waren van Judea, Namelijk tot Antiochië. leerden de broederen, zeggende:** Indien gij niet besneden Namelijk die uit de heidenen tot den Christelijken godsdienst bekeerd zijt, indien gij daarenboven u niet laat besnijden en de wet der ceremoniën niet onderhoudt. **wordt naar de wijze van Mozes, zo kunt gij niet zalig worden.**
2. **Als er dan geen kleine wederstand** Of, *als er dan een oproer geschiedde, en geen kleine twisting* Grieks *samenvraging*; dat is, *disputering*, Hand. 15:7. **bij, enz. en twisting** Grieks *samenvraging*; dat is, *disputering*, Hand. 15:7. **geschiedde bij Paulus en** Die zich tegen deze valse leer stelden. **Barnabas tegen hen, zo hebben zij geordineerd,** Namelijk de voorstanders der gemeente te Antiochië. **dat Paulus en**

Die zich tegen deze valse leer stelden. Barnabas, en enige anderen uit hen, zouden opgaan tot de apostelen Namelijk Petrus, Jakobus en Johannes; Gal. 2:9. en ouderlingen naar Jeruzalem, over deze vraag. Of, *kwestie, geschil*. Zie Hand. 18:15.

3. Zij dan, van de Gemeente Hetwelk de gemeente deed, om te tonen dat deze zaak niet alleen Paulus en Barnabas, maar de gehele gemeente aanging. uitgeleid zijnde, reisden door Fenicie en Samarie, verhalende de bekering Namelijk tot den Christelijken godsdienst. der heidenen; en deden al Grieks maakten. den broederen grote blijdschap aan.
4. En te Jeruzalem gekomen zijnde, werden zij ontvangen van de Gemeente, en de apostelen, en de ouderlingen; en zij verkondigden, wat grote dingen God met hen gedaan Dat is, door hen. Zie Hand. 14:27. had.
5. Maar, zeiden zij, er zijn sommigen opgestaan van die van de sekte der Grieks ketterij. Zie van dit woord de verklaring Hand. 5:17, en van de Farizeën Matth. 3:7. Farizeen, die gelovig Dat is, die den Christelijken godsdienst hadden aangenomen, doch, gelijk het blijkt, den ouden zuurdesem der Farizeën niet ten enenmale afgelegd hadden. zijn geworden, zeggende, dat men hen moet besnijden, Namelijk die zich uit het heidendom tot de Christelijke religie begeven; Hand. 14:27. en gebieden de wet van Namelijk der ceremoniën, Hand. 15:24. Hoewel het ook verstaan kan worden van de wet der zeden, om daardoor gerechtvaardigd te worden. Mozes te onderhouden.
6. En de apostelen en de ouderlingen vergaderden Dit is de eerste vergadering, consilie, of synode, die over kwestien van de religie in het Nieuwe Testament is gehouden. te zamen, om op deze zaak Grieks *om over dit woord te zien*. Hebreën. te letten.

7. En als *daarover* grote twisting geschiedde, Grieks *samenvraging*; dat is, disputering, namelijk tussen beide partijen, die beide moeten gehoord worden. stond Petrus op en zeide tot hen: Mannen broeders, gij weet, dat God van over langen tijd Grieks *van oude dagen*; welken tijd sommigen verstaan van het begin der predikatie van de apostelen na de hemelvaart van *Christus*; anderen van den tijd der bekering van Cornelius; Hand. 10. onder ons *mij* verkoren heeft, dat de heidenen door mijn mond het woord des Evangelies zouden horen, en geloven.
8. En God, de Kenner der harten, heeft hun getuigenis Namelijk dat zij hem ook aangenaam waren; Hand. 10:28. gegeven, hun gevende den Heiligen Dat is, de gaven des Heiligen Geestes, zo gewone als buitengewone. Geest, gelijk als ook ons;
9. En heeft geen onderscheid Namelijk aangaande de weldaden en gaven, die gemeen zijn dengenen, die in *Christus* geloven. gemaakt tussen ons en hen, gereinigd hebbende hun harten door het geloof.
10. Nu dan, wat verzoekt gij God, om een juk op Namelijk de wet der ceremoniën, Hand. 15:5. den hals der discipelen te leggen, hetwelk noch onze vaders, noch wij hebben kunnen dragen? Dat is, volkomen onderhouden, noch daardoor gerechtvaardigd worden. Zie de aantekeningen Hand. 13:39.
11. Maar wij geloven, door de genade van Dat is, door het lijden en de gerechtigheid van *Jezus Christus*, waarmede hij ons de genade Gods verdiend heeft, waarvan de ceremoniën der wet een voorbeeld waren; Joh. 1:17. den Heere Jezus Christus, zalig te worden, op zulke wijze als ook zij. Namelijk onze vaders zalig zijn geworden door dezelfde genade.

12. En al de menigte Namelijk niet der gemeente, maar der apostelen en ouderlingen. Zie Hand. 15:4. zweeg stil, Namelijk daarmede betonende hunne toestemming in hetgeen van Petrus gezegd was. en zij hoorden Barnabas en Paulus verhalen, wat grote tekenen en wonderen God door hen onder de heidenen gedaan had.
13. En nadat deze zwegen, Namelijk Paulus en Barnabas. antwoordde Dat is, begon te spreken, Hebreën. Jakobus, Namelijk Alfeus' zoon, Jakobus de kleine. Zie van hem Hand. 12:17. zeggende: Mannen broeders, hoort mij.
14. Simeon heeft Namelijk Petrus, die zichzelf ook zo noemt, 2 Petr. 1:1. Anders ook Simon; Matth. 10:2. verhaald hoe God eerst de heidenen Dat is, overlang, Hand. 15:7. heeft bezocht, om Of, aangezien. uit hen een volk aan te nemen door Zijn Naam. Dat is, voor zichzelf. Of, in zijnen naam. Of, dat zijn volk zou genoemd worden, Hand. 15:17.
15. En hiermede stemmen overeen de woorden der profeten, gelijk geschreven is:
16. Na dezen zal Ik wederkeren, en weder opbouwen de tabernakel Dat is, de gemeente in welke Christus de Zoon Davids woont. van David, die vervallen is, en hetgeen daarvan verbroken is, Grieks *ondergraven*; namelijk in de gelovige Joden, in welker plaats de heidenen als levende stenen gebouwd zijn. weder opbouwen, en Ik zal denzelven weder oprichten.
17. Opdat de overblijvende Dat is, niet alleen de Joden, maar ook de andere volken, welke Amos Edom noemt; zie Amos 9:11,12. mensen den Heere zoeken, en al de heidenen, over welken Mijn Naam aangeropen Grieks *over hen aangeropen*, of *genaamd is*; zie Hand. 11:26. is, spreekt de Heere, Die dit alles doet.
18. Gode zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend. Dat is, al wat God in den tijd doet, dat heeft Hij van eeuwigheid besloten alzo te doen.
19. Daarom oordeel ik, dat Dat is, dit is mijn gevoelen en mening in deze zaak. men degenen, die uit de heidenen zich tot God bekeren, niet beroere; Of, *ongerust te maken*, of *dat men hen niet ongerust moet maken*.
20. Maar hun zal aanschrijven, dat zij zich onthouden van de dingen, die door de afgoden Grieks *besmettingen der afgoden*; dat is, van spijs of drank den afgoden opgeofferd, en die daardoor besmet zijn, gelijk Hand. 15:29 verklaard wordt. besmet zijn, en van hoererij, en Dit verstaan sommigen van de lichamelijke hoererij, die wel in zichzelf niet middelmatig is, Exod. 20:14; maar van de heidenen voor gene zonde en voor middelmatig gehouden werd; 1 Cor. 6:13,14,15; anderen, van de geestelijke hoererij, dat is, afgoderij, die doorgaans van de profeten hoererij genaamd wordt, Exod. 34:16; Lev. 20:5; Richt. 2:17; Ps. 106:39; Jes. 23:17; Jer. 3:6,8; Ezech. 16:15,16; en namelijk van die soort van afgoderij, die sommigen uit de heidenen, bekeerd zijnde, bedreven, etende in de tempels der afgoden hetgeen dezen was opgeofferd; waarvan de apostel spreekt 1 Cor. 8:9,10, en 1 Cor. 10:14,21; hetwelk zij meenden, hun door de Christelijke vrijheid geoorloofd te zijn, en zij dikwijls deden met groten aanstoot der zwakken. # Isa 23.17 Jer 3.6,8 Eze 16.15,16 1Co 8.9,10 10.14,21 van het verstikte, en Dat is, van beesten, die gestorven waren zonder bloed te laten, dat den Joden een gruwel was. Zie Gen. 9:4; Lev. 3:17; Deut. 12:23. van bloed. Namelijk van het beest afgezonderd, hetzij geronnen gegeten, of ongeronnen gedronken, hetwelk God verboden had, om de mensen van alle wreedheid en bloedstorting af te schrikken; Gen. 9:4.
21. Want Mozes heeft er van oude tijden in elke Grieks *geslachten*. stad, die hem prediken, en hij wordt op Dat is, zijne schriften; Neh. 8:1; Luk. 16:29.

- elken sabbat in de synagogen gelezen.
22. Toen heeft het den apostelen en den ouderlingen, met de gehele Namelijk die het besluit der apostelen en ouderlingen voor goed gekend had. Gemeente, goed gedacht, *enige* mannen uit zich te verkiezen, en met Paulus en Barnabas te zenden naar Antiochie: *namelijk* Judas, die toegenaamd wordt Barsabas, en Silas, mannen, Deze is dezelfde, die Silvanus genaamd wordt 1 Thess. 1:1, en 2 Thess. 1:1. die voorgangers Dat is, die onder de voornaamsten waren van aanzien, kennis en beleid onder de kerkedienaren aldaar. waren onder de broeders.
23. En zij schreven door hen dit Grieks *door hunne hand*; dat is dienst, Hebreën, Hand. 7:25; namelijk om van hen gedragen te worden aan de gemeente te Antiochië. *navolgende*: De apostelen, en de ouderlingen, en de broeders *wensen* Namelijk de andere gemene broeders der gemeente van Jeruzalem, die hetzelfde ook hadden goedgevonden. den broederen uit de heidenen, die in Antiochie, en Syrie, en Cilicie zijn, zaligheid. Grieks *blijde te zijn*; hetwelk was een gemene wijze van groetenis, in het begin der brieven bij de Grieken gebruikelijk. Zie Hand. 23:26.
24. Nademaal wij gehoord hebben, dat sommigen, die van ons Zie Hand. 15:1, en 1 Joh. 2:19. uitgegaan zijn, u met woorden ontroerd hebben en uw zielen wankelende gemaakt, Dat is, de vastigheid uws geloofs en de gerustheid uws gemoeds gelijk als los en onvast makende. zeggende, dat gij moet besneden worden, en de wet onderhouden; Zie de aantekeningen Hand. 15:5. welken wij *dat* niet bevolen hadden; Dat is, geen last gegeven hebben zulks te leren, hoewel zij onzen naam misbruiken.
25. Zo heeft het ons eendrachtelijk te zamen zijnde, goed gedacht, *enige* mannen te verkiezen, en tot u te zenden, met onze geliefden, Barnabas en Paulus.
26. Mensen, die hun zielen overgegeven hebben Dat is, die met groot gevaar huns levens het Evangelie vrijmoedig gepredikt hebben. voor den Naam van onzen Heere Jezus Christus.
27. Wij hebben dan Judas en Silas gezonden, die ook met den mond Grieks *met, of door het woord*. hetzelfde zullen verkondigen.
28. Want het heeft den Heiligen Geest en ons goed gedacht, Dat is, ons door ingeven des Heiligen Geestes. *ulieden* geen meerderen Zie hiervan de verklaring Hand. 15:10. last op te leggen dan deze noodzakelijke dingen: Namelijk voor dezen tijd; welke hoewel zij niet eigenlijk ter zaligheid noodwendig zijn *uitgenomen het vlieden van hoererij en afgoderij*, zo zijn zij nochtans nodig onderhouden te worden tot noodzakelijken vrede en stichting der gemeente, om der zwakgelovige Joden wil.
29. *Namelijk*, dat gij u onthoudt van hetgeen den afgoden Zie hiervan 1 Cor. 8, door het gehele hoofdstuk. geofferd is, en van bloed, en van het verstikte, en van hoererij; van welke dingen, indien gij uzelfen wacht, zo zult gij weldoen. *Of, welvaren*. Vaart wel. Grieks *zij, of wordt gesterkt*. Een wijze van spreken bij de Grieken gebruikelijk in het sluiten van de brieven. Zie Hand. 23:30.
30. Dezen dan, hun afscheid ontvangen hebbende, kwamen te Antiochie; en de menigte Dat is, de ganse gemeente. vergaderd hebbende, gaven zij den brief over.
31. En zij, *dien* gelezen hebbende, verblijdden zich over de vertroosting. *Of, vermaning*.
32. Judas nu en Silas, die ook zelven profeten waren, Dat is, leraars des Woords, begaafd met de gave van de Heilige Schrift bekwamelijk uit te leggen, die

gezonden waren om hunne vermaningen daarbij te doen, Hand. 15:27. **vermaanden de Of, vertroostten.** broeders met vele woorden, en versterkten hen. Namelijk in het Christengeloof.

33. En als zij *daar* een tijd *lang* Dat is, een zekeren en geruimen tijd; Hand. 18:23. **vertoefd hadden,** Grieks *gemaakt hadden*; dat is, verbleven waren. Zie Jak. 4:13. lieten hen de broeders *wederom* gaan met vrede, Dat is, met verlot van de broeders, en met toewensing van allen zegen en geluk. Hebreën. **tot de apostelen.** Namelijk naar Jeruzalem, waar nog enige apostelen waren.

34. Maar het dacht Silas goed aldaar te blijven.

35. En Paulus en Barnabas onthielden zich Grieks *versleten daar*; namelijk den tijd. te Antiochie, lerende en verkondigende Grieks *Evangeliserende.* met nog vele anderen, het Woord des Heeren.

36. En na enige dagen zeide Paulus tot Barnabas: Laat ons nu wederkeren, en bezoeken onze broeders in elke stad, in welke wij het Woord des Heeren verkondigd hebben, hoe zij het hebben. Dat is, om te vernemen hoe het met hen staat, aangaande het geloof.

37. En Barnabas ried, dat zij *Of, wilde.* Johannes, die toegenaamd is Markus, zouden medenemen.

38. Maar Paulus achtte billijk, *Of, begeerde.* dat men dien niet zoude medenemen, die van Pamfylie af van hen was afgeweken, en Grieks *afgestaan.* Zie Hand. 13:13. met hen niet was gegaan tot het werk. Namelijk om den heidenen het Evangelie te prediken, waartoe de Heilige Geest hen geroepen had om dat te volbrengen; Hand. 13:2.

39. Er ontstond dan een verbittering, also *Of, hevigheid,* welke deze heilige mannen overkomen is door menselijke zwakheid, daarmede tonende waar te zijn,

hetgeen zij van zichzelf zeggen; Hand. 14:15. Doch God heeft dit ten beste gekeerd, also zij aldus van elkander gescheiden zijnde, het Evangelie van hen in meer plaatsen tevens is verkondigd geworden. **dat zij van elkander gescheiden zijn, en dat Barnabas Markus medenam, en naar Cyprus afscheepte;**

40. Maar Paulus verkoos Silas, *Of, nam tot zich.* en reisde heen, der genade Gods van de broederen bevolen zijnde. Grieks *overgegeven zijnde.*

41. En hij doorreisde Syrie en Cilicie, versterkende de Gemeenten. Namelijk, die in die landen vergaderd waren.

Handelingen 16

1. En hij kwam te Derbe en Van dezen steden zie Hand. 14:6. Lystre. En ziet, aldaar was een zeker discipel, met name Timotheus, zoon Van dezen Timotheus, zie breder Hand. 17:14, en Hand. 19:22, en Hand. 20:4; Rom. 16:21; 1 Cor. 4:17; Filipp. 2:19; 1 Thess. 3:2, en voornamelijk 1 Tim. 1:2. **van een gelovige Joodse** Dat is, die bekeerd was tot het Christengeloof. **vrouw, maar** Namelijk genaamd *Eunice.* Zie van haar, alsook van zijne grootmoeder *Loide,* 2 Tim. 1:5. **van een Grieksen vader;** Grieks *van een vader een Griek;* dat is van Griekse en heidense afkomst en religie; hetwelk de oorzaak was dat Timotheus niet was besneden.

2. Welken *goeden* getuigenis gegeven Namelijk van godzaligheid en ervarenheid in de Heilige Schrift; 2 Tim. 3:15. werd van de broederen te Lystre en Ikonium.

3. Deze wilde Paulus, dat met hem zou reizen; en hij Grieks *uitgaan.* nam en besneed hem, om der Joden wil, Namelijk opdat de zwakgelovige Joden zijn dienst niet zouden verwerpen omdat hij onbesneden was. Want zij verstonden nog niet dat de besnijdenis nu afgedaan was en haar einde genomen had. En also gebruikt Paulus de besnijdenis hier als een middelmatige zaak, hoedanige altijd tot

stichting der zwakken en zonder aanstoot moeten gebruikt worden; 1 Cor. 9:19. Doch als hij te doen gehad heeft niet met zwakken, maar met hardnekkige Joden, die de besnijdenis drongen als nog nodig ter zaligheid, zo heeft hij om hunnentwil Titus niet willen laten besnijden. Zie Gal. 2:3. die in die plaatsen waren; want zij kenden allen zijn vader, dat hij een Griek was. En dat overzulks Timotheus zijn zoon niet besneden was.

4. En alzo zij de steden doorreisden, gaven zij hun de verordeningen Grieks *dogmata*; dat is, meningen, goedachtingen; van welke zie Hand. 15:20. over, die van de apostelen en de ouderlingen te Jeruzalem goed gevonden Grieks *geoordeeld, of besloten*. waren, om *die* te onderhouden.

5. De Gemeenten dan werden bevestigd in het geloof, en Namelijk zo in het bijzonder van de Christelijke vrijheid en het gebruik derzelve, als in het algemeen van alle andere stukken des geloofs. werden dagelijks overvloediger in getal.

6. En als zij Frygie, en Een landschap in Klein-Azië, tussen Mysië, Galatië en Lycaonië. het land van Galatie doorgereisd Een landschap in Klein-Azië, waarvan zie #Gal. 1:2. hadden, werden zij van den Heiligen Dat is, door een innerlijke aanspraak Gods door zijnen Geest. Geest verhinderd het Namelijk voor dien tijd; want namaals heeft Paulus aldaar het woord des Evangelies omtrent twee jaren lang gepredikt; zie Hand. 19:10, alzo heeft de Heilige Geest den apostelen voorgeschreven, wat orde zij zouden houden in het reizen en het Woord te prediken, het ene volk voor en het andere na. Woord in Azie te spreken. Dit was het derde deel van de bewoonde en toen bekende wereld, waarvan *Europa* en *Afrika* de twee andere delen waren. Hoewel het hier schijnt genomen te worden voor Klein-Azië.

7. En aan Mysie gekomen Een landschap in Klein-Azië, tussen Troas en Frygië. zijnde, poogden zij naar Bithynie te Een landschap, gelegen dicht bij Troas tegenover

Thracië, strekkende aan *Pontus Euxinus*, of de Zwarte zee. reizen; en de Geest Namelijk *Jezus*, hetwelk in vele oude boeken daarbij staat. liet het hun Zie de aantekeningen op Hand. 16:6. niet toe.

8. En zij, Mysie voorbij gereisd zijnde, kwamen af tot Troas. Met dezen naam wordt genaamd een gehele landstreek, waar eertijds oud Troje gestaan heeft, anders genaamd Klein-Frygië, en ook ene stad in dezelfde landstreek, die ook *Antigonië* en *Alexandrië* genaamd is geweest, van welke hier gesproken wordt. Zie Hand. 20:6; 2 Cor. 2:12; 2 Tim. 4:13.

9. En van Paulus werd in den nacht een gezicht gezien: er was een Macedonisch man staande, die hem bad en zeide: Kom over in Macedonie, Dit was een groot landschap in Europa, tussen Epirus en Thracië, strekkende zich aan de ene zijde aan de *Egeïsche* zee, nu genaamd *Archipelago*. en help ons. Namelijk naar de ziel met de predikatie des Evangelies.

10. Als hij nu dit gezicht gezien had, zo zochten wij terstond naar Daaruit blijkt, dat Lukas toen in het gezelschap des apostels was. Zie ook Col. 4:14; Filem.:24. Macedonie te reizen, besluitende *daaruit*, Van de betekenissen van dit woord zie Hand. 9:22. dat ons de Heere geroepen had, om denzelven het Evangelie te verkondigen.

11. Van Troas dan afgevaren zijnde, liepen wij recht naar Samothrace, Een eiland in de *Egeïsche* zee, dicht bij het vaste land van Tracië, alzo genaamd omdat het bewoond werd, eensdeels door inwoners uit Thracië en eensdeels uit Samos gesproten. en den volgende *dag* naar Neapolis. Ene stad, gelegen op de grenzen van Thracië en Macedonië, niet ver van *Filippi*, tegenover het eiland *Thasus*.

12. En van daar naar Filippi, welke Deze stad was eertijds *Dathos* genaamd, en daarna *Filippi* vernaamd, van Filippus, koning van Macedonië, die dezelve, vervallen zijnde, wederom heeft opgebouwd. Zie Filipp. 1:1. is

de eerste stad Namelijk als men van Samothrace naar Macedonië overscheept. van dit deel van Macedonie, een kolonie. Zo werden in het Latijn genaamd de steden, die van de Romeinen òf gebouwd, òf met Romeinse inwoners beplant en bezet werden, om het land daaromtrent te bouwen, en de grenzen van het Romeinse rijk te verzekeren; waarvan de stad *Keulen* ook nog haren naam heeft. Zie Hand. 16:21. En wij onthielden ons in die stad ettelijke dagen.

13. En op den dag des sabbats gingen wij buiten de stad aan de rivier, waar het gebed placht Namelijk het algemeen gebed der Joden. Of *waar een bedehuis, of synagoge der Joden was;* en daaruit schijnt dat de heidenen aldaar den Joden in hunne stad zulks niet hebben willen toelaten. te geschieden; en nedergezeten zijnde, spraken wij tot de vrouwen, die Namelijk Joodse vrouwen, welker getal aldaar het meeste schijnt geweest te zijn. samengekomen waren.

14. En een zekere vrouw, met name Lydia, een purperverkoopster, van de stad Thyatira, Namelijk geboortig. Deze stad lag aan de grenzen van de landschappen van Lydië en Mysië. Zie van dezelve Openb. 2:18. die God diende, hoorde *ons;* welker hart de Namelijk door de kracht zijns Heiligen Geestes hun verstand verlichtende en hunnen wil neigende tot gehoorzaamheid des geloofs. Heere heeft geopend, dat zij acht nam op *Of, haar hield aan hetgeen,* enz. hetgeen van Paulus gesproken werd.

15. En als zij gedoopt was, en haar huis, bad Dat is, ganse huisgezin. *zij ons,* zeggende: Indien gij hebt geoordeeld, dat ik den Heere getrouw *Of, aan den Heere;* namelijk *Christus gelovig ben.* ben, zo komt in mijn huis, en blijft er. Dat is, logeer er, zolang gij hier zult zijn. En zij dwong ons. Namelijk met vriendelijk bidden en aanhouden.

16. En het geschiedde, als wij tot het gebed Dat is, tot de plaats, waar men het gebed deed; of tot het bedehuis. heengingen, dat een zekere dienstmaagd, Grieks *Paidiske;* hetwelk in het algemeen een meisje betekent, Hand. 12:13, maar hier ene dienstmaagd of slavin, want er wordt van hare heren gesproken, Hand. 16:19. hebbende een waarzeggenden Grieks *een geest van Python;* met welken naam de waarzeggende geest *Apollo,* bij de heidenen genaamd werd, van de stad *Pytho,* die daarna *Delfi* genaamd is, alwaar hij een tempel had en zijne waarzeggingen meest deed. En alzo werden ook genaamd allerlei waarzeggende boze geesten, die gemeenlijk den mensen, die hun raad vraagden, antwoord gaven; 1 Sam. 28:7. geest, ons ontmoette, welke haar heren groot gewin toebracht met waarzeggen.

17. Dezelve volgde Paulus en ons achterna, en riep, zeggende: Deze mensen zijn Hoewel deze onreine geest daaraan de waarheid zeide, zo heeft hij nochtans daarmede voorgehad de leer der apostelen verdacht te maken. Zie dergelijke Mark. 1:24; Luk. 4:41. dienstknechten Gods des Allerhoogsten, die ons den weg *Anders, ulieden.* der zaligheid verkondigen.

18. En dit deed zij vele dagen lang. Maar Paulus, *daarover* ontevreden zijnde, *Of, moeilijk zijnde;* zo over de ellende van dit meisje als over de bedriegerij des Satans, waardoor de arme mensen verleid werden. Zie Mark. 1:25. keerde zich om, en zeide tot den geest: Ik gebied u in den Naam van Jezus Christus, dat gij van haar uitgaat. Namelijk van deze dienstmaagd. En hij ging uit ter zelfder ure.

19. Als nu de heren van Wier slavin zij was. dezelve zagen, dat de hoop huns gewins weg was, grepen Grieks *uitgegaan was;* gelijk als met dezen onreinen geest. zij Paulus en Silas, en trokken

- hen naar de markt voor Of, *gerichtplaats*. de oversten. Deze werden in de koloniën van de Romeinen genaamd *Decuriones*.
20. En als zij hen tot de hoofdmannen Grieks *Strategoï*; die van de Romeinen *Duumviri* genoemd werden en in de koloniën het opperste gezag hadden. gebracht hadden, zeiden zij: Deze mensen beroeren onze stad, daar zij Joden zijn. De naam van Joden was zeer gehaat onder de heidenen.
21. En zij verkondigen zeden, die ons Dat is, wijzen om God te dienen, andere dan de Romeinen en heidenen hadden. niet geoorloofd zijn aan te nemen noch te doen, alzo wij Romeinen zijn.
22. En de schare stond gezamenlijk tegen hen op; en de hoofdmannen, hun de klederen Namelijk den apostel en Silas. afgescheurd hebbende, bevalen hen te geselen. Of, *met roeden slaan*.
23. En als zij hun vele slagen gegeven hadden, Grieks *opgelegd*. wierpen zij hen in de gevangenis, en geboden den stokbewaarder, Grieks *bewaarder der gevangenen*; cipier. dat hij hen zekerlijk bewaren Dat is, in goede verzekering, striktelijk. ZOU.
24. Dewelke, zulk een gebod ontvangen hebbende, wierp hen in den binnensten kerker, en verzekerde hun voeten in de stok. Grieks *in het hout*; namelijk een houten blok of instrument, waarin de voeten gesloten werden.
25. En omtrent den middernacht baden Paulus en Silas, en zongen Gode Namelijk verblijd zijnde dat zij om *Christus'* naam leden; Hand. 5:41. lofzangen en de gevangenen Namelijk de andere gevangenen. hoorden naar hen.
26. En er geschiedde snellijk een grote aardbeving, alzo dat de fundamenten des kerkers bewogen werden; Grieks *op en neder geschud werden*; tot een teken dat God het gebed zijner dienaren verhoord had; Hand. 4:31. en terstond werden al de deuren geopend, en de Namelijk vanzelf, door de kracht Gods. banden van allen werden los.
27. En de stokbewaarder, wakker geworden zijnde, en ziende de deuren der gevangenis geopend, trok een zwaard, en zou zichzelf omgebracht hebben, Namelijk om te ontgaan een wreder dood, dien hij vreesde hem te zullen aangedaan worden, zo de gevangenen ontkomen waren. menende, dat de gevangenen ontvloden waren.
28. Maar Paulus riep met grote stem, Dat is, luider. zeggende: Doe uzelf geen kwaad; want wij zijn allen hier.
29. En als hij licht geeist had, sprong hij in, en werd zeer bevende, en viel voor Paulus en Silas neder *aan de voeten*;
30. En hen buiten gebracht Namelijk uit den binnensten kerker in zijn huis. hebbende, zeide hij: *Lieve heren*, wat moet ik doen, opdat ik zalig worde?
31. En zij zeiden: Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden, gij en uw huis. Dat is, huisgezin, uwe vrouw en kinderen, als kinderen des verbonds. Zie Hand. 2:39.
32. En zij spraken tot hem het woord des Heeren, en tot allen, die in zijn huis waren.
33. En hij nam hen tot zich in dezelve ure des nachts, en wies *hen* Namelijk van het geronnen bloed door de geseling veroorzaakt, om de wonden te verzachten. van de striemen; en hij werd terstond gedoopt, en al de zijnen.
34. En hij bracht hen in zijn huis, en zette *hun* de tafel voor, Namelijk met spijs en drank. en verheugde zich, Zie

dergelijke Hand. 8:39. dat hij met al zijn huis aan God gelovig geworden was.

Grieks *geloofd had*.

35. En als het dag geworden was, zonden de hoofdmannen de stadsdienaars, Grieks *Roedendragers*; zo werden de dienaars of boden van de steden genaamd, omdat zij gingen met stokken, roeden, of gaarden. zeggende: Laat die mensen los.

36. En de stokbewaarder boodschapte deze woorden aan Paulus, zeggende: De hoofdmannen hebben gezonden, dat gij zoudt losgelaten worden; gaat dan nu uit, en reist heen in vrede.

37. Maar Paulus zeide tot hen: Zij Namelijk tot de stadsdienaars. hebben ons, die Romeinen zijn, Grieks *Romeinse mensen*; dat is, hebbende het recht van de burgers van Rome, die men niet mocht geselen; zie Hand. 22:25, en *Val.Max. lib. 4, cap. 1. onveroordeeld* Dat is, niet alleen zonder schuld, maar ook zonder enigen vorm van rechtvordering. in het openbaar gezeseld, en in de gevangenis geworpen, en werpen zij ons nu heimelijk daaruit? Niet alzo; Namelijk zal het toegaan. maar dat zij zelven komen, en ons uitleiden.

38. En de stadsdienaars boodschapten deze woorden wederom den hoofdmannen; en zij werden bevreesd, horende, dat Of, omdat zij hoorden. zij Romeinen waren. Namelijk die zij tegen het recht van de burgers van Rome hadden doen geselen, Hand. 16:37.

39. En zij, komende, baden hen, en als zij hen uitgeleid hadden, begeerden zij, dat zij uit de stad Namelijk opdat tegen hen geen nieuw oproer zou verwekt worden. gaan zouden.

40. En uitgegaan zijnde uit de gevangenis, gingen zij in tot Lydia; en Of, ten huize van Lydia, Hand. 16:14,15.

de broeders gezien hebbende, vertroostten Namelijk tegen de ergernis van deze smaadheid hun aangedaan. zij dezelve, Namelijk Paulus en Silas. en gingen uit *de stad*.

Handelingen 17

1. En door Amfipolis en Ene stad van Macedonië, niet ver van Filippi, alzo genaamd omdat zij van beide zijden met de zee omringd was. Apollonia Ene stad mede in Macedonië, bij Thessalonika. *hun* weg genomen hebbende, kwamen zij te Thessalonika, Een van de voornaamste steden van Macedonië, aan een langen inham van de Egeïsche zee gelegen, alzo genaamd omdat de koning Filippus aldaar de Thessaliërs had overwonnen. alwaar een synagoge der Joden was.

2. En Paulus, gelijk hij gewoon was, ging tot hen in, en drie sabbatten lang handelde hij met hen uit de Schriften, Grieks *van de Schriften*.

3. *Dezelve* openende, en Dat is, met klare getuigenissen uit dezelve zekerlijk bewijzende. Zie Ps. 119:130; Luk. 24:32. voor *ogen* stellende, dat de Christus moest lijden en opstaan uit de doden, en dat deze Jezus is de Christus, De ware beloofde *Messias*; Joh. 1:42. Dien ik, zeide hij, ulieden verkondige.

4. En sommigen uit hen geloofden, en Grieks *lieten zich gezeggen, of overreden*. werden Paulus en Silas toegevoegd, en Grieks *toegeloot*; Hand. 13:48. van de godsdienstige Grieken Dat is, Jodengenoten, gelijk uitgedrukt wordt Hand. 13:43; of, *anderen die den Jooden godsdienst waren toegedaan*. een grote menigte, en van de voornaamste vrouwen niet weinige. Dat is, zeer vele.

5. Maar de Joden, die ongehoorzaam Grieks *die zich niet wilden laten gezeggen, of overreden*; dat is, die ongelovig bleven; Joh. 3:36. waren, *dit* benijdende, Of,

hierover ijverende; namelijk met een verkeerden ijver. namen tot zich enige boze mannen uit de marktboeven, Dat is, enige onnutte lieden, die gemeenlijk aan de markt ledig staan. en maakten, dat Of, maakten een oploop des volks. het volk te hoop liep, en beroerden de stad; en op het huis van Jason Sommigen menen dat deze Jason dezelfde is, waarvan men leest Rom. 16:21. aanvallende, Of, aan, of tegen het huis staande. zochten zij hen tot het volk Namelijk om hen te stenigen. te brengen.

6. En als zij hen niet vonden, trokken zij Jason en enige broeders voor de oversten der stad, roepende: Dezen, die de wereld in roer hebben *Of, in oproer gebracht, of gemaakt* dat door de ganse wereld de een tegen den ander opstaat. gesteld, zijn ook hier gekomen;
7. Welke Jason in *zijn huis* genomen heeft; en alle dezen doen tegen de geboden des *Of, ordinantiën.* keizers, zeggende, dat er een andere Koning Namelijk dan de keizer van Rome. is, *namelijk* Jezus.
8. En zij beroerden de schare, en de oversten der stad, die dit hoorden.
9. Doch als zij van Jason en de anderen vergenoeging *Grieks genoeg; dat is genoegzame verontschuldiging, of borg* dat zij hen, geroepen zijnde, terecht zouden stellen. ontvangen hadden, lieten zij hen gaan.
10. En de broeders zonden terstond des nachts Paulus en Silas weg naar Berea; Namelijk om het gevaar te ontvlieden; Matth. 10:23. welke, daar gekomen Namelijk te Berea. zijnde, gingen heen naar de synagoge der Joden;
11. En dezen waren edeler, dan Namelijk van gemoed. Want dat is een recht edel gemoed, dat Zijn geloof niet op het zeggen van mensen, maar alleen op Gods

Woord bouwt; Ef. 2:20. Vanwaar deze edelheid voortkomt, zie Matth. 13:23. die te Thessalonica waren, *als* die het woord Namelijk Gods, het Evangelie dat hun gepredikt werd. ontvingen met alle toegenegenheid, *Of, bereidheid des harten.* onderzoekende *Grieks met oordeel overleggende; of het een tegen het ander vergelijkende;* namelijk de predikatie des apostels met de Heilige Schrift. dagelijks de Schriften, Namelijk der profeten. of deze dingen alzo waren.

12. Velen dan uit hen geloofden, en van de Griekse eerlijke vrouwen en van de mannen niet weinige.
13. Maar als de Joden van Thessalonica verstonden, dat het Woord Gods ook te Berea van Paulus verkondigd werd, kwamen zij ook daar en bewogen de scharen. Dat is, maakten hen gaande tegen de apostelen.
14. Doch de broeders zonden toen van stonde aan Paulus weg, dat hij ging als naar de zee; Dat is, alsof hij vandaar te scheep wilde wegvaren. maar Silas en Timotheus bleven aldaar.
15. En die Paulus geleidden, *Dat is, aangenomen* hadden Paulus in een verzekerde plaats te stellen. brachten hem tot Athene toe; en als zij bevel gekregen hadden aan Silas en Timotheus, dat zij op het spoedigste tot hem zouden komen, vertrokken zij.
16. En terwijl Paulus hen te Athene verwachtte, werd zijn geest in hem *Dat is, zijn gemoed.* ontstoken, Namelijk met gramschap of ijver tegen de grote afgoderij aldaar gepleegd. ziende, dat de stad zo zeer afgodisch *Of, zo vol afgoden, of afgoderij was.* Dit getuigen ook van deze stad de heidense schrijvers zelf. was.
17. Hij handelde dan *Dat is, twistte.* Zie Hand. 17:2. in de synagoge met de

Joden, en met degenen, die godsdienstig Dat is, Jodengenoten. Zie Hand. 17:4. waren, en op de markt alle dagen met degenen, die *hem* voorkwamen. Dat is, die Hem ontmoetten, of die hij hier en daar aantrof, en begeerden hem te horen spreken.

18. En sommigen van de Epikureische en Stoische wijsgeren streden met hem; en sommigen zeiden: Wat wil toch deze klapper zeggen? Of, *beuzelaar*. Het Griekse woord *spermologos* schijnt genomen van de gelijkenis, òf van zekere vogels, die het zaad van het land lezen en veel gerucht maken; òf van verachte mensen, die te Athene op de markt het zaad, dat uit de zakken viel, oplazen. Maar anderen zeiden: Hij schijnt een verkondiger te zijn van vreemde goden; omdat hij hun Jezus en de opstanding verkondigde. Grieks *Evangeliseerde*.

19. En zij namen hem, en brachten *hem op de plaats, genaamd Areopagus*, Dit was een raadhuis binnen Athene, op ene hoogte van de stad gelegen, alzo genaamd naar zijn afgod *Ares*; dat is, *Mars*, alwaar het opperste hof van justitie was, en niet dan zeer zware en gewichtige zaken geoordeeld werden. zeggende: Kunnen wij *niet* weten, welke deze nieuwe leer zij, daar gij van spreekt?

20. Want gij brengt enige Grieks *gij brengt in onze oren in*. vreemde dingen voor onze oren; wij willen dan weten, wat toch dit zijn wil.

21. (Die van Athene nu allen, en de vreemdelingen, Grieks *inwoners*; dat is, die elders geboren zijnde, daar waren komen wonen. die zich daar onthielden, besteedden *hun* tijd tot niets anders dan om wat nieuws te Dit getuigen ook van de Atheners de heidense schrijvers *Theophrastus de Charact. Demosthenes 3, olynth*, en *Plutarchus de Garr.* zeggen en te horen.)

22. En Paulus, staande in het midden van de *plaats, genaamd Areopagus*, zeide: Gij mannen van Athene! ik bemerke, dat Of, *zie*. gij alleszins gelijk als godsdienstiger Of, *bijgeloviger*, dan anderen, of *godsdienstiger*, namelijk van alle heidenen. *zijt*.

23. Want *de stad* doorgaande, en aanschouwende uw heiligdommen, Grieks *sebasmata*; waardoor verstaan worden alle dingen waaraan, of waardoor enige godsdienst gepleegd wordt, als daar Zijn tempels, altaren, beelden en dergelijke. heb ik ook een altaar gevonden, op hetwelk een opschrift Grieks *in welken opgeschreven was*. Van dit opschrift maken ook gewag enige heidense schrijvers, *Pausanias, Laertius*, en andere. stond: DEN ONBEKENDEN GOD. Namelijk is dit altaar ter ere opgericht. Die van Athene waren zozeer genegen om allerlei goden te dienen, dat zij niet alleen al de goden, die de andere heidenen hadden, dienden, maar vrezende, dat er nog ergens een onbekende God zou mogen zijn, dien zij niet dienden, zo hebben zij dien ook een altaar willen oprichten. Dezen dan, Dien gij niet kennende Of, *onwetenden*. dient, verkondig ik ulieden.

24. De God, Die de wereld gemaakt heeft en alles wat daarin is; Deze, zijnde een Heere des hemels en der aarde, woont niet in tempelen met handen gemaakt;

25. En wordt ook van mensenhanden niet gediend, *als* iets behoevende, Of, *van iemand*. alzo Hij Zelf allen het leven en den adem, en alle dingen geeft;

26. En heeft uit een bloede Namelijk van Adam en Eva. het ganse geslacht der Grieks *volk*. mensen gemaakt, om op den gehelen Grieks *op het gehele aangezicht der aarde*. En wordt hier van den apostel in de volgende woorden zeer klaarlijk aangewezen, dat God door Zijne voorzienigheid alle mensen en volken op de

aarde hun tijd en plaats heeft verordineerd, hoelang en waar zij op de aarde zullen wonen. Zodat deze aangaande niets bij geval, maar naar de voorzienigheid Gods alles geschiedt. Zie ook Deut. 30:20; Job 14:5,6; Matth. 10:29. aarbodem te wonen, bescheiden hebbende de tijden te voren geordineerd, en de bepalingen van hun woning.

27. Opdat zij den Heere zouden zoeken, of zij Hem immers Of, *enigszins, misschien.* tasten en vinden God, die een geestelijk, onlichamelijk en onzienlijk wezen is, kan eigenlijk niet getast worden, maar wordt gezegd getast te worden omdat uit de geschapen creaturen en uit de onderhouding en regering derzelve, Zijne eigenschappen zo klaarlijk kunnen worden gezien, alsof men Hem tastte; Rom. 1:19,20. mochten; hoewel Hij niet verre is van een iegelijk van ons.

28. Want in Hem leven Dat is, door Hem of door Zijne kracht; gelijk Rom. 11:36; zie 1 Cor. 12:6. wij, en bewegen ons, en zijn wij; Dat is, hebben wij al wat wij zijn naar ziel en lichaam, en worden ook in hetzelfde wezen onderhouden. gelijk ook enigen van uw Namelijk *Aratus*, die in het Grieks geschreven heeft van den loop des hemels. poeten gezegd hebben: Want wij zijn ook Zijn geslacht. Dat is, wij zijn van God afkomstig door de schepping.

29. Wij dan, zijnde Gods geslacht, moeten niet menen, dat de Godheid Of, *het goddelijke wezen.* goud, of zilver, of steen gelijk zij, welke door mensenkunst Grieks *snijding*, of *graving der kunst*; dat is, dat door de kunst der mensen gesneden of gegraveerd is, gelijk de beelden en afgoden der heidenen waren. en bedenking gesneden zijn.

30. God dan, de tijden der onwetendheid Namelijk als zij den waren God niet kenden. overzien hebbende, Namelijk als met oogluiking. verkondigt nu allen mensen alom, dat zij zich bekeren.

31. Daarom dat Hij een dag gesteld heeft, op welken Hij den aarbodem Dat is, alle mensen, die op den aarbodem geleefd hebben, en nog zullen leven. rechtvaardiglijk Grieks *in gerechtigheid.* zal oordelen, door een Man, Namelijk *Jezus Christus.* Dien Hij *daartoe* geordineerd heeft, verzekering Grieks *geloof.* *daarvan* doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de doden opgewekt heeft.

32. Als zij nu van de opstanding der doden hoorden, spotten sommigen *daarmede*; en sommigen zeiden: Wij zullen u wederom hiervan horen.

33. En alzo is Paulus uit het midden van hen uitgegaan.

34. Doch sommige mannen hingen hem aan, en geloofden; onder welke was ook Dionysius, de Areopagiet, Namelijk een rechter of raadsheer in den raad van Areopagus, waarvan gesproken is Hand. 17:19. en een vrouw, met name Damaris, en anderen met dezelve.

Handelingen 18

1. En na dezen scheidde Paulus van Athene en kwam te Korinthe; De hoofdstad van Achaje in Griekenland, gelegen tussen twee zeeën, in de engte waarmede Poloponesus aan Achaje vast was. Zie breder van deze stad 1 Cor. 1:2.

2. En vond een zekeren Jood, met name Aquila, van geboorte Of, *van afkomst, geslacht.* uit Pontus, die Dit was een landschap in Klein-Azië, gelegen tussen Cappadocië en de Zwarte zee; Hand. 2:9. onlangs van Italie gekomen was, en Priscilla, zijn vrouw, (omdat Claudius De keizer van Rome. bevolen had, Grieks *verordineerd had.* Van dit bevel getuigen ook de historieschrijvers *Sueton. in Claud. cap. 25; Orosius lib. 7, cap. 6.* De reden wordt verscheidenlijk aangewezen; het schijnt, dat het daarom is geweest, overmits de Joden zich geduriglijk met oproer stelden tegen degenen, die uit hen den Christelijken

- godsdiens aannamen; of omdat enige aanzienlijke personen van Rome zich tot de Christelijke religie begaven. Want de heidense Romeinen hielden de Joden en de Christenen voor volk van ééne religie. dat al de Joden uit Rome vertrekken zouden), en hij ging tot hen;
3. En omdat hij van hetzelfde handwerk was, bleef hij bij hen, en wrocht; want zij waren tentenmakers Die toentertijd meest van vellen gemaakt of genaaid werden. van handwerk.
  4. En hij handelde op Of, *disputeerde*. Zie Hand. 17:2. elken sabbat in de synagoge, en bewoog *tot* *Namelijk door goede redenen en gronden uit de heilige Schrift genomen, om Zijne leer aan te nemen. het geloof* Joden en Grieken.
  5. En als Silas en Timotheus van Macedonie afgekomen waren, werd Paulus door den Geest *Namelijk òf door den Heiligen Geest, die Paulus aandreef; òf van zijn gemoed, hetwelk met ijver was ontstoken. gedrongen, Dat is, door een sterken ijver aangedreven. betuigende Grieks krachtig, of alleszins betuigende. den Joden, dat Jezus is de Christus. Dat is, de Gezalfde, de ware Messias door de profeten beloofd.*
  6. Maar als zij wederstonden en lasterden, schudde hij Dit was een teken dat zij met hen gene gemeenschap meer wilden hebben. *zijn* klederen af, en zeide tot hen: Uw bloed *zij* Dat is, de straf, niet alleen des tijdelijken maar ook des eeuwigen doods, haalt gij uzelfen door uw eigen schuld op den hals. Zie van deze manier van spreken Lev. 20:9,12; 2 Sam. 1:16; Matth. 27:25. op uw hoofd; ik ben rein; *Namelijk van uw bloed en verderf, overmits Ik u getrouwelijk voor het verderf heb gewaarschuwd en den weg der zaligheid aangewezen, dien gij niet hebt willen volgen; Ezech. 33:8,9; Hand. 20:26. en van nu voortaan zal ik tot de heidenen heengaan.*
  7. En van daar gegaan zijnde, kwam hij in het huis van een *man*, met name Justus, die God diende, Dat is, die een Jodengenoot was. Zie Hand. 13:43. wiens huis paalde aan *Waarom Hij daar schijnt te hebben willen logeren, om over straat gaande, het gevaar van oploop der ongelovige Joden te vermijden. de synagoge.*
  8. En Crispus, Zie van dezen 1 Cor. 1:14. de overste der Zie van de oversten der synagogen Mark. 5:22; Hand. 13:15. synagoge, geloofde aan den Heere met geheel zijn huis; en velen van de Korinthiers, *hem* horende, geloofden, en werden gedoopt.
  9. En de Heere zeide tot Paulus door een gezicht in den nacht: Zijt niet bevreesd, maar spreek en zwijg niet. Dit wordt aldus tweemaal verhaald, om te kennen te geven dat hij door generlei zwaarigheid zich zou laten afschrikken van het Evangelie vrijmoedig te spreken en te prediken. Zie Joh. 1:20.
  10. Want Ik ben met u, en Zie Luk. 1:66. niemand zal *de hand* aan u leggen om u kwaad te doen; want Ik heb veel volks in Dat is, vele uitverkorenen, die door uwe predikatie zullen bekeerd worden. Zie Joh. 10:16. *deze stad.*
  11. En hij onthield zich *Grieks zat aldaar; namelijk in Corinthe. Hebreën. Zie Matth. 4:16. aldaar* een jaar en zes maanden, lerende onder hen het Woord Gods.
  12. Maar als Gallio Deze was een broeder van den vermaarden *L. Anneus Seneca*, den onderwijzmeester van den keizer *Nero*, gelijk *Seneca* zelf getuigt *Praefat. quaest. natur. lib. 4;* was eerst genaamd *M. Anneus Novatus*, maar van *C. Junius Gallio* tot zoon aangenomen zijnde, heeft hij ook deszelfs naam aangenomen. *stadhouder* *Grieks Anthypateuon;* dat is, in plaats van den burgemeester van Rome regerende. Zie van dit woord Hand. 13:7, en Hand. 19:38. *van Achaje was,* En ook van geheel Griekenland; *Pausan.* stonden de Joden

eendrachtelijk tegen Paulus op, en brachten hem voor den rechterstoel.

13. Zeggende: Deze raadt den mensen aan, dat zij God zouden dienen tegen de wet. Namelijk der Joden, wien de Romeinen toegelaten hadden bij hunne wet te mogen blijven.

14. En als Paulus *zijn* mond Namelijk om zich te verantwoorden. zou opendoen, zeide Gallio tot de Joden: Zo er enig ongelijk, of kwaad stuk Namelijk van doodslag, dieverij, oproer, of dergelijke. *begaan* ware, o Joden, zo zou ik met reden ulieden Of, *naar reden*; dat is, zoveel de reden zal toelaten; zoveel redelijk zal wezen. *verdragen*; Dat is, met lijdzaamheid horen en recht doen.

15. Maar indien er geschil is over een woord, en Namelijk dat iemand zou gezegd of kwalijk gesproken hebben van uw wet of godsdienst. *namen*, en *over* Dat is, zo dit geschil is over enige titels, die iemand zouden mogen toegeschreven worden. *de wet*, die onder u is, zo zult gij zelven toezien; want ik wil over deze dingen geen rechter zijn.

16. En hij dreef hen weg Dat is, gebood hen dadelijk te vertrekken. *van den rechterstoel*.

17. Maar al de Grieken namen Namelijk, die nog heidens en ongelovig waren, gelijk Gallio. *Sosthenes*, Of, deze *Sosthenes* dezelfde is geweest, waarvan gesproken wordt 1 Cor. 1:1, is onzeker. *den overste der synagoge*, en sloegen *hem* voor den rechterstoel; en Gallio trok zich geen Namelijk uit verachting der Joden, en der Joodse en der Christelijke religie. *van deze dingen aan*.

18. En als Paulus er nog vele dagen gebleven was, nam hij afscheid Namelijk op Zijne en der gemeente zaken orde gesteld hebbende, gelijk het Griekse woord medebrengt. Zie Mark. 6:46. *van de broederen*, en schepte van daar naar Syrie; Dat is, de streek heen, die naar Syrië gaat. en Priscilla en Aquila met

hem, *zijn* hoofd Of, *het hoofd*; want het Griekse woord kan op beiden gepast worden, zo op Paulus als op Aquila. *te Kenchreen* Dit was de haven van Corinthe, aan het oosten van de stad; gelijk de haven aan de andere zijde *Lecheën* genaamd was, *Strabo lib. 8. geschoren hebbende*; Namelijk gelijk degenen deden, die de belofde der Nazireërs voor een tijd gedaan hadden; Num. 6:18,19,20. *want hij had een gelofte gedaan*. Namelijk der Nazireërs, die beschreven wordt Num. 6, welke belofte sommigen deden voor hun leven, anderen voor een tijd, gelijk hier geschied is. De reden waarom deze belofte was gedaan, zie Hand. 21:23,24; 1 Cor. 9:20; waaruit blijkt dat deze ene belofte is geweest, niet om God daarmede dienst te doen, maar om uit liefde de zwakke Joden te dienen tot stichting, en om te tonen dat Hij geen verachter van de wet was.

19. En hij kwam te Efeze aan, en liet hen Namelijk Aquila en Priscilla. *aldaar*; *maar* Namelijk te Efeze, om de Efeziërs in het geloof te sterken. *hij ging in de synagoge*, en handelde met de Joden.

20. En als zij baden, dat hij langer bij hen Grieks *tot meerderen tijd*. blijven zoude, bewilligde hij het niet.

21. Maar hij nam afscheid van hen, zeggende: Ik moet ganselijk het Dat is, noodzakelijk in alle manieren. *toekomstige feest te Jeruzalem* Op dit feest heeft Hij willen zijn, niet omdat Hij achtte dat de Joodse feestdagen nog moesten onderhouden zijn; want daartegen leert Hij, Gal. 4:10; Col. 2:16, maar omdat Hij op dat feest gelegenheid zou vinden om het Evangelie aan velen te prediken, die ter wille van het feest daar bijeen zouden zijn. *houden*; doch ik zal tot u wederkeren, zo God wil. En hij voer weg van Efeze. Grieks *hij werd naar de hoogte*; dat is *naar de diepte*, gedreven over zee.

22. En als hij te Cesarea Namelijk in Palestina gelegen Hand. 10:1. was

gekomen, ging hij op *naar Jeruzalem*, en de Gemeente gegroet hebbende, ging hij af naar Antiochie.

Namelijk in Syrië gelegen.

23. En als hij *aldaar* enige tijd geweest was, Grieks *gemaakt had*. Zie Hand. 15:33, en Hand. 20:3; 2 Cor. 11:25; Jak. 4:13. ging hij weg, en doorreisde vervolgens het Namelijk van de ene gemeente tot de andere, om hen te bezoeken. land van Galatie en Frygie, versterkende al de discipelen.

24. En een zeker Jood, met name Apollos, van geboorte een Alexandrier, een welsprekend man, Of, *welbereid*, die Zijn woord wel kon doen. kwam te Efeze, machtig zijnde Dat is, zeer ervaren in de Schriften en bekwaam om dezelve uit te leggen. in de Schriften.

25. Deze was in den weg Dat is, in de leer des Heeren *Christus*, die ons den weg der zaligheid aanwijst; Matth. 22:16; Hand. 9:2, en Hand. 22:4, en Hand. 24:14. des Heeren onderwezen; en Grieks *Catechemenos*; dat is, door levende stem onderwezen in de beginselen der Christelijke religie. vurig zijnde van geest, sprak hij en leerde naarstiglijk de zaken des Heeren, wetende alleenlijk den doop van Dat is, zoveel van *Christus* als Johannes de Doper Zijne discipelen geleerd en deze leer aan hen met den doop bevestigd had, bij welken niet werden uitgedeeld de buitengewone gaven des Heiligen Geestes, gelijk bij den doop der apostelen aan velen geschiedde; Hand. 8:15, en Hand. 19:3. Johannes.

26. En deze begon vrijmoediglijk te spreken in de synagoge. En als hem Aquila en Priscilla gehoord hadden, namen zij hem tot zich, en legden hem den weg Gods Zie Hand. 18:25. bescheidenlijker uit. Dat is, overvloediger in alle delen der leer, van stuk tot stuk.

27. En als hij wilde naar Achaje Dat is, naar Corinthe, de hoofdstad van Achaje, gelijk afgenomen kan worden 1 Cor. 3:6. reizen,

de broeders, *hem* vermaand hebbende, Namelijk om kloekelijk in het leren te willen voortvaren, en zijne reis te volbrengen. schreven aan de discipelen, dat zij hem ontvangen zouden; welke, daar gekomen zijnde, heeft veel toegebracht Dat is, veel geholpen tot versterking der gelovigen. aan degenen, die geloofden door de genade. Dit kan gevoegd worden, òf met het woord *toegebracht*, òf met het woord *geloofd*. Want beide moet komen van de genade Gods.

28. Want hij overtuigde de Joden met groten ernst Of, *sterkelijk aanhoudende*. in het openbaar, bewijzende door de Schriften, dat Jezus de Christus was.

Handelingen 19

1. En het geschiedde, terwijl Apollos te Korinthe was, dat Paulus, de bovenste Namelijk van Galatië en Frygië. Zie Hand. 18:23. delen *des lands* doorreisde hebbende, te Efeze kwam; en enige discipelen *aldaar* vindende,
2. Zeide hij tot hen: Hebt gij den Heiligen Dat is, de buitengewone zichtbare gaven des Heiligen Geestes, van met allerlei talen te spreken, te profeteren, allerlei krankheid te genezen, enz. Zie Hand. 19:6; Joh. 7:39; Hand. 10:44,47. Geest ontvangen, als gij geloofd Namelijk en gedoopt zijt geweest. hebt? En zij zeiden tot hem: Wij hebben zelfs niet gehoord, of er een Heiligen Geest is. Dat is, of er zodanige buitengewone gaven van den Heiligen Geest gewrocht en gegeven worden.
3. En hij zeide tot hen: Waarin zijt gij Dat is, welke leer is u verkondigd, hebt gij beleden, als gij gedoopt zijt geworden? dan gedoopt? En zij zeiden: In den doop van Dat is, wij zijn van Johannes gedoopt op de belijdenis van de leer, die Johannes van *Christus* geleerd en daarop Zijne discipelen gedoopt heeft. Zie Hand. 18:25, bij welken doop de buitengewone gaven des Heiligen

Geestes niet gegeven werden, overmits *Christus* toen nog niet was verheerlijkt; Joh. 7:39. Johannes.

4. Maar Paulus zeide: Johannes heeft wel gedoopt den doop der bekering, Dat is, bij welke Hij bekering predikte, en die de gedoopten tot bekering verplichtte. Waarmede, alsook met het volgende, Hij aanwijst dat de doop van Johannes in zichzelf, aangaande het wezen, dezelfde is met den doop der apostelen; als hebbende enerlei, teken en enerlei betekende zaak, en tot enerlei einde bediend. Doch het onderscheid is dat Johannes met zijne leer en doop aanwees *Christus*, die *na hem kwam* en alles nog zou volbrengen; en de apostelen, dat *Christus* gekomen zijnde, volkomen alles heeft uitgericht, nodig tot onze verlossing. zeggende tot het volk, dat zij geloven zouden in *Dengene*, Die na hem kwam, dat is, in *Christus Jezus*.

5. En die *Of, en als zij het hoorden*; namelijk de discipelen van Johannes. *hem hoorden* Namelijk Johannes de Doper. Want dit zijn de woorden van Paulus, verhalende hoe Johannes zijne discipelen doopte. Hetwelk blijkt uit den Grieksen tekst, in welken de twee woorden *men*, dat is *wel*; en *de*, dat is *maar*, of *en*, waarvan het ene voor gaat het *Hand. 19:4* en het andere volgt in *Hand. 19:5* aanwijzen dat de dingen, die in deze twee verzen gezegd worden, tezamen moeten gevoegd worden, en dat er van één persoon en zaak gesproken wordt. Zodat hieruit niet kan bewezen worden, dat deze discipelen door Paulus zouden herdoopt zijn. werden gedoopt in den Naam Zie *Hand. 8:16*, en *Hand. 10:48*. van den Heere Jezus.

6. En als Paulus hun de handen opgelegd Zie *Hand. 8:17*. had, kwam de Heilige Geest Dat is, de buitengewone gaven des Heiligen Geestes, die terstond daarna worden uitgedrukt. op hen; en zij spraken met *vreemde* talen, Grieks tongen. en profeteerden. Dat is, verkondigden toekomstige dingen, of spraken van goddelijke zaken en legden de Schriften der profeten uit; zie *1 Cor. 14:3*.

7. En alle deze waren omtrent twaalf mannen.

8. En hij ging in de synagoge, en sprak vrijmoediglijk, drie maanden lang met hen handelende, en hun aanradende de zaken van het Koninkrijk Dat is, die de eeuwige zaligheid aangaan. Gods.

9. Maar als sommigen verhard werden, en ongehoorzaam *Of, ongezeglijk*. waren, kwaadsprekende van den weg *des Heeren* voor de menigte, week hij van hen, en scheidde de discipelen af, dagelijks handelende in de school van zekeren Tyrannus. Dit woord betekende eertijds bij de Grieken iemand, die enige heerschappij had; en overmits dezelve misbruikt werd, is daardoor namaals genaamd een, die òf de heerschappij onwettelijk aanneemt, òf dezelve met ongerechtigheid en wreedheid misbruikt. Doch hier schijnt het een eigenaam te zijn van een man, die deze school had laten bouwen.

10. En dit geschiedde twee jaren lang, alzo dat allen, die Dat is zeer velen, meest allen. in Azie woonden, Namelijk Klein-Azië. het Woord van den Heere Jezus Dat is, van den Heere Jezus. hoorden, beiden Joden en Grieken.

11. En God deed ongewone krachten door Dat is, wonderwerken. de handen van Dat is, door den dienst; *Hand. 5:12*. Paulus;

12. Alzo dat ook van zijn lijf op de zieken gedragen werden de zweetdoeken of gordeldoeken, en dat de zieken van hen weken, en de boze geesten van hen uitvoeren.

13. En sommigen van de omzwervende Grieks *omgaande*; dat is omlopende door het land, om daarmede gewin te doen. Joden, zijnde *duivel* bezweerders, hebben zich onderwonden den Naam van den Heere Jezus te noemen over

- degenen, die boze geesten hadden, zeggende: Wij bezweren u bij Jezus, Dien Paulus predikt! Dewijl zij zagen dat Paulus in den naam van *Jezus* zo krachtig de duivelen uitwierp, hebben zij dat willen navolgen, om te meer eer of gewin te hebben.
14. *Dezen* nu waren zekere zeven zonen van Sceva, een Joodsen overpriester, Zie van deze overpriesters Matth. 2:4. die dit deden.
15. Maar de boze geest, antwoordende, zeide: Jezus ken ik, Namelijk dat Hij macht heeft om mij uit te werpen. en Paulus weet ik; maar gijlieden, wie zijt gij? Dat is, wat macht hebt gij om mij te gebieden?
16. En de mens, in welken de boze geest was, sprong op hen, en hen meester geworden *Grieks hen overheerst hebbende.* zijnde, kreeg de overhand tegen hen, alzo dat zij naakt en gewond uit dat huis ontvloden.
17. En dit werd allen bekend, beiden Joden en Grieken, die te Efeze woonden; en er viel een vreze over hen allen, en de Naam van den Heere Jezus werd groot gemaakt.
18. En velen dergenen, die geloofden, kwamen, belijdende en verkondigende *Of, boodschappende;* dat is, opbarende, verhalende. hun daden. Dat is, misdaden en grote zonden, namelijk dezelve openlijk verfoeiende, en daartegen van Paulus raad en troost verzoekende.
19. Velen ook dergenen, die ijdele *kunsten* *Of, zonderlinge kunsten;* zo worden met een zachteren naam genoemd de duivelse en zwarte kunsten van toverij en waarzeggen; waartoe de Efeziërs van ouds zeer genegen waren. *gepleegd* hadden, brachten de boeken bijeen, en verbrandden ze in aller tegenwoordigheid; en berekenden de waarde derzelve, en bevonden vijftig duizend *Grieks vijfmaal tienduizend zilveren.* *zilveren penningen.* *Of, drachmen*
- zilveren, elk drachme zilveren gerekend zijnde voor zes stuivers, Matth. 18:28, zo maakt deze som vijftien duizend gulden.
20. Alzo wies het Woord Zie Hand. 12:24. des Heeren met macht, en Dat is, geweldig zeer. nam de overhand.
21. En als deze dingen volbracht waren, *Grieks vervuld.* nam Paulus voor *Grieks stelde Paulus in den geest.* in den Geest, Dat is, in zijn gemoed. *Of, door den Geest,* namelijk den Heiligen Geest, die hem ingaf hoe hij zijne reizen zou aanstellen. Macedonie en Achaje doorgestaan Namelijk om de gemeenten in die landen meteen te bezoeken. hebbende, naar Jeruzalem te reizen, zeggende: Nadat ik aldaar zal geweest zijn, moet ik ook Rome Dit schijnt hem ook bijzonder van God geopenbaard te zijn. Bij welke gelegenheid en hoe hij daarna te Rome is gekomen, wordt beschreven Hand. 25:12, en Hand. 26:32, en in Hand. 20,21. zien.
22. En als hij naar Macedonie gezonden had Namelijk om den weg voor Hem te bereiden, en de aalmoezen voor de armen te Jeruzalem te vergaderen; 1 Cor. 4:17. twee van degenen, die hem dienden, Namelijk in den dienst des Woords; alzo hij alleen alles niet kon uitrichten. *namelijk* Timotheus en Erastus, bleef hij zelf een tijd *lang* in Azie.
23. Maar op dienzelfden tijd ontstond er geen kleine beroerte, vanwege den weg *des Heeren.*
24. Want een, met name Demetrius, een zilversmid, *Grieks zilverslager, zilvermunter.* die *kleine zilveren* Dat is, kleine afbeeldingen des groten tempels van Diana van zilver maakten, of in zilveren penningen uitdrukten, waar een klein beeldje van Diana in stond, welke de heidenen, te Efeze komende om Diana te dienen, kochten en met zich namen, om te huis aan dezelve godsdienstige eer te betonen; gelijk men ziet dat nog hedendaags te *Loretto* en elders geschiedt. tempelen van Diana

- maakte, bracht dien van die kunst geen klein gewin toe;
25. Welke hij samenvergaderd Grieks *overhoop bijeengebracht hebbende*. hebbende, met de handwerkers Namelijk die voor hen wrochten, om zodanige tempeltjes te maken. van dergelijke dingen, zeide: Mannen, gij weet, dat wij uit dit gewin onze welvaart hebben; Dat is, waarbij wij moeten leven en ons onderhouden.
26. En gij ziet en hoort, dat deze Paulus veel volk, niet alleen van Efeze, maar ook bijna van geheel Azie, overreed en afgekeerd heeft, zeggende, dat het geen goden zijn, die met handen gemaakt worden.
27. En wij zijn niet alleen in gevaar, dat dit deel Dat is, dit ons ambacht, waar wij bij leven moeten. in verachting Grieks *in wederspreking, of verwerping zal komen*; zodat wij niet veel te doen zullen krijgen. kome, maar dat ook de tempel van de grote godin Diana als niets geacht Grieks *tot, of voor niet*. zal worden, en dat ook haar majesteit zal Of, *grootachtigheid*. ten ondergaan, Grieks *zal weggenomen worden*. aan welke gans Azie en de *gehele* wereld godsdienst bewijst.
28. Als zij nu *dit* hoorden, werden zij vol van toornigheid, en riepen, zeggende: Groot is de Dat is, moet en behoort in groter ere gehouden te worden. Diana de Efezeren!
29. En de gehele stad werd vol verwarring; en zij liepen met een gedruis eendrachtelijk naar de schouwplaats, Dit waren grote gebouwen in sommige voornaamste steden der heidenen, met trappen boven elkander gebouwd, waarin het volk samenkwam om de schouwspelen, ter ere van hunne afgoden of anderszins aangesteld, te aanschouwen. met zich trekkende Gajus en Aristarchus, Macedoniers, metgezellen van Paulus op de reis.
30. En als Paulus tot het volk wilde ingaan, lieten het hem Namelijk opdat hij zich niet zou stellen in gevaar om van dit razende volk gedood te worden. de discipelen niet toe.
31. En sommigen ook der oversten Grieks *Asiarchen*; welke waren, niet die de regering van Azië hadden, maar zekere priesters, die de schouwspelen, ter ere hunner afgoden aangesteld, bezorgden; waaronder ook enige van den Christelijken godsdienst niet vreemd schijnen geweest te zijn. van Azie, die hem vrienden waren, zonden tot hem, en baden, dat hij zichzelf op de schouwplaats niet zou begeven.
32. Zij riepen dan *de ene dit*, de andere wat anders; want de vergadering was Grieks *Ecclesia*; hetwelk eigenlijk betekent ene vergadering met openbare orde samengeroepen. Doch hier was deze vergadering vanzelf met verwarring bijengelopen, Hand. 19:29. verward en het meerder *deel* wist niet, om wat oorzaak zij samengekomen waren.
33. En zij deden Alexander uit Deze menen sommige dezelfde Alexander geweest te zijn, van wien men leest 1 Tim. 1:20; 2 Tim. 4:14, een heftig en hardnekkig vijand van Paulus en der waarheid, doch dat staat niet vast. Zie de aantekeningen 1 Tim. 1:20. de schare voortkomen, Namelijk om hem te horen spreken. also hem de Joden voortstieten. Namelijk also hij ook een Jood was, om iets te spreken tot beschuldiging der Christenen. En Alexander gewenkt hebbende Zie Hand. 12:17, en Hand. 13:16, en Hand. 21:40. met de hand, wilde bij het volk verantwoording doen. Namelijk van dit onordelijk bijeenlopen, met beschuldiging der Christenen.
34. Maar als zij verstonden, dat hij een Jood was, werd er een stem van allen, roepende Namelijk heidenen die

daar waren. omtrent twee uren lang:
Groot is de Diana der Efezeren!

35. En als de *stads* schrijver de schare gestild had, zeide hij: Gij mannen van Efeze! wat mens is er toch, die niet weet, dat de stad der Efezeren de kerkbewaarder is. Dat is, die den tempel van Diana onderhoudt, bewaart en versiert. zij van de grote godin Diana, en van *het beeld*, dat uit den hemel Grieks *dat van Jupiter gevallen is*. Dit beeld van Diana was zeer oud, eertijds gemaakt uit hout door een kunstenaar *Canetia*, hetwelk, hoewel de tempel zevenmaal is vernieuwd geweest, altijd hetzelfde is gebleven; zie *Plin. lib. 16, cap. 40*, waarom men het volk wijs maakte dat het uit den hemel afgekomen was. gevallen is?
36. Dewijl dan deze dingen onwedersprekelijk zijn, zo is het behoorlijk dat gij stil zijt, en niets onbedachts doet. *Of, uit haastigheid te zeer voortvarende*, zonder u wel te bedenken.
37. Want gij hebt deze mannen *hier* gebracht, die noch kerkrovers zijn, noch uw godin lasteren.
38. Indien dan nu Demetrius, en die met hem van de kunst Grieks kunstenaars; namelijk om zulke zilveren tempeltjes te maken. zijn, tegen iemand enige zaak hebben, Grieks *enig woord hebben*. de rechtsdagen *Of, de rechthouders vergaderen*, van welken, of door welken zij recht verzoeken konden. worden gehouden, en er zijn stadhouders; Grieks *Anthypatio*; dat is, die in plaats van de burgemeesters van Rome regeren. Zie Hand. 13:7. laat hen elkander verklagen.
39. En indien gij iets van andere dingen verzoekt, dat zal in een wettelijke *Dat is, die uit last en bij orde van den magistraat bijeengeroepen wordt*. vergadering beslecht worden.
40. Want wij staan in gevaar, dat wij van oproer zullen verklaagd worden *Namelijk bij de stadhouders*. om *den dag* van heden, alzo er geen oorzaak is,

waardoor wij reden zullen kunnen geven van deze oploop. En dit gezegd hebbende, liet hij de vergadering gaan.

Handelingen 20

1. Nadat nu het oproer gestild was, Paulus, de discipelen tot zich geroepen en gegroet hebbende, *Namelijk met omhelzen en kussen, gelijk de gewoonte van die landen medebracht; Gen. 31:55; 1 Thess. 5:26.* ging uit om naar Macedonie te reizen.
2. En als hij die delen doorgereisd, en hen met vele redenen vermaand had, kwam hij in Griekenland. *Namelijk in dat deel van Griekenland, hetwelk Attica genaamd werd.*
3. En als hij *aldaar* drie maanden overgebracht had, *Grieks gemaakt*. Zie Hand. 15:33, en Hand. 18:23. en hem van de Joden lagen gelegd werden, als hij naar Syrie zoude varen, zo werd Grieks *in de hoogte, of diepte*, namelijk van de zee, gedreven zou worden. hij van zin weder te *Of, voornemen, mening*. keren door Macedonie.
4. En hem vergezelschapte tot in Azie *Het schijnt, dat Paulus niet gewild heeft dat deze hem verder zouden vergezelschappen, uitgenomen Trofimus; Hand. 21:29. Sopater Anders, Sosipater, waarbij sommigen doen, de zoon van Fyrrhus. Zie van hem Rom. 16:21. van Berea; Grieks een Bereër. en van de Thessalonicensen Aristarchus en Sekundus; en Gajus van Derbe, en Timotheus en van die van Azie* *Waaruit blijkt dat hetgeen de apostel zegt 2 Tim. 1:15, niet van allen, maar van het meeste deel moet verstaan worden. Tychikus en Trofimus.*
5. Dezen, vooraf heengegaan zijnde, wachtten ons te Troas.
6. Wij nu scheepten af van Filippi na de dagen der ongehevelde *Dat is van pasen; Matth. 26:17. broden*, en

kwamen in vijf dagen *Of, het einde van vijf dagen.* bij hen te Troas, alwaar wij ons zeven *Namelijk Paulus en zijn gezelschap, onder welke Lukas zichzelf hier ook begrijpt.* dagen onthielden. Grieks *versleten;* namelijk den tijd.

7. En op den eersten *dag* Grieks *enen.* Zie Gen. 1:5; Matth. 28:1; en vergelijk daarmede 1 Cor. 16:2, welke dag de dag des Heeren genaamd wordt, Openb. 1:10. *der week, als Grieks der sabbaten.* Zie Matth. 28:1; Luk. 18:12. de discipelen bijeengekomen waren om brood te breken, *Dat is om met elkander te eten, en het Avondmaal des Heeren te houden.* Zie Hand. 2:42,46; 1 Cor. 11:20,21,22. *handelde Paulus Namelijk van de leer des Evangelies. met hen, zullende des anderen daags verreizen; en hij strekte zijne rede uit tot den middernacht.*

8. En er waren vele lichten in Grieks *vele lampen.* De gelovigen, om het gevaar te ontgaan van vervolging, vergaderden toen veeltijds bij nacht; en hadden in hunne vergaderingen lichten, om niet gelasterd te worden *gelijk nog evenwel de goddelozen deden, dat zij iets onbehoorlijks in dezelve deden.* de opperzaal waar zij vergaderd waren. *Anders, wij.*

9. En een zeker jongeling, met name Eutychus, zat in het venster en met een diepen slaap overvallen zijnde, *Of, in een diepen slaap gevallen zijnde.* Grieks *henen weggenomen, afgevoerd.* also Paulus lang *tot hen* sprak, door den slaap nederstortende, *Of, nedergestort zijnde.* viel van de derde zoldering nederwaarts, en werd dood opgenomen.

10. Doch Paulus, afgekomen zijnde, viel op hem, en *hem* omvangende, zeide hij: Weest niet beroerd; want zijn ziel is in hem. De ziel was waarlijk van Hem gescheiden, Hand. 20:9, maar dit spreekt Paulus omdat hij ten volle verzekerd was, dat deze wederom in hem zou komen, gelijk

Matth. 9:24; of, omdat dezelve op dien oogenblik in hem wederkwam.

11. En als hij *weder* boven gegaan was, en brood gebroken *Zie Hand. 20:7.* en *wat* gegeten had, Grieks *geproefd had;* namelijk algemene spijs, hetwelk bij het gebruik des Avondmaals placht te geschieden. en lang, tot den dageraad toe, met hen gesproken had, vertrok hij alzo. *Zie dergelijke Joh. 4:6.*

12. En zij brachten den knecht levende, en waren bovenmate vertroost. *Dat is, verblijd en verkwikt.*

13. Maar wij, vooruit naar het schip gegaan zijnde, voeren af naar Assus, waar *Ene stad in Mysië, omtrent Troas, anders ook Apollonia genaamd.* wij Paulus zouden innemen; want hij had het alzo bevolen, en Grieks *verordineerd.* *hijzelf zou te voet gaan.* *Dat is, te land reizen, om onder weg het Evangelie hier en daar te prediken.*

14. En als hij zich te Assus bij ons gevoegd had, namen wij hem in, en kwamen te Mitylene. *Een eiland met ene stad van denzelfden naam, niet van van Assus, gelegen in de Egeïsche zee.*

15. En van daar afgescheept zijnde, kwamen wij den volgenden *dag* tegen Chios over, *Een eiland tussen Samos en Lesbos, in dezelfde zee.* en des anderen *daags* legden wij aan te Samos, en *Een eiland daaromtrent, hebbende ene stad van denzelfden naam.* bleven te Trogyllion, *Een hoek van den berg Mycale, uitstekende in de zee, van Samos gelegen veertig stadiën.* en den *dag* daaraan kwamen wij te Milete. *Ene stad aan de zee, op het vaste land van Jonië, niet ver van Efeze.*

16. Want Paulus had voorgenomen Grieks *geoordeeld;* dat is goedgevonden. Efeze voorbij te varen, opdat hij niet den tijd in Azie zou verslijten; want hij spoedde zich, om (zo het hem mogelijk ware) op den pinksterdag *Van dezen feestdag, zie Hand. 2:1.* Dit deed

de apostel niet omdat hij meende dat dit Joodse feest nog moest onderhouden worden; Gal. 4:10; Col. 2:16, maar opdat hij door de menigte van het volk, dat op het feest kwam, gelegenheid zou hebben om het Evangelie te beter te verbreiden. te Jeruzalem te zijn.

17. Maar hij zond van Milete naar Efeze, en hij ontbood de ouderlingen der Gemeente.

18. En als zij tot hem gekomen waren, zeide hij tot hen: Gijlieden weet, van den eersten dag af, dat ik in Azie ben Namelijk alsoo eigenlijk genaamd, zijnde een deel van Klein-Azië, waarvan Efeze de hoofdstad was. aangekomen, hoe ik bij u den gansen tijd geweest ben;

19. Dienende den Heere met alle ootmoedigheid, Of, *nederigheid*, van gemoed of van staat, gelijk Luk. 1:48. en vele tranen, en Namelijk uit medelijden over de arme onwetende of verleide mensen. verzoeking, Dat is, verdrukkingen. Zie Jak. 1:2, en 1 Petr. 1:6. die mij overkomen zijn door de lagen der Joden;

20. Hoe ik niets achtergehouden Grieks *onttogen*; dat is verzwegen, òf door vrees van mensen, òf om gewins wil; 1 Thess. 2:3,4. heb van hetgeen nuttig was, dat ik u niet zou verkondigd en u geleerd hebben, in het openbaar en bij de huizen;

21. Betuigende, Namelijk alom en zeer sterk, met vaste gronden en getuigenissen der Heilige Schriftuur. beiden Joden en Grieken, de bekering tot God en het geloof in onzen Heere Jezus Christus.

22. En nu ziet, ik, gebonden zijnde Dat is, als met banden getrokken zijnde. door den Geest, Door sterke aandrijving en bevel des Heiligen Geestes; of door mijn gemoed uit ingeven des Heiligen Geestes. Zie Hand. 19:21. reis naar Jeruzalem, niet wetende, Namelijk in het bijzonder. wat mij daar ontmoeten zal;

23. Dan dat de Heilige Geest van stad tot Dat is, alom in alle steden, waar ik door reis; Luk. 8:4. stad betuigt, zeggende, Namelijk door de profeten, wien de Heilige Geest zulks geopenbaard heeft; Hand. 21:4,11. dat mij banden en verdrukkingen aanstaande zijn. Grieks *mij verwachten*.

24. Maar ik acht op Grieks *ik maak gene rekening van enig ding*. geen ding, noch houde mijn leven dierbaar Grieks *mijn ziel*. voor mijzelf, opdat ik mijn loop met Namelijk des Christelijken levens, en inzonderheid van mijn dienst; 1 Cor. 9:24; 2 Tim. 4:7. blijdschap mag volbrengen, en den dienst, welken ik van den Heere Jezus ontvangen heb, om te betuigen het Evangelie der genade Gods. Dat is, waarin ons de genade Gods verkondigd wordt.

25. En nu ziet, ik weet, dat gij allen, waar ik doorgedaan ben, predikende het Koninkrijk Gods, mijn aangezicht niet meer zien zult.

26. Daarom betuig ik ulieden op deze huidigen dag, dat ik rein ben van Dat is, onschuldig aan uw verderf, alsoo ik u den weg der zaligheid getrouwelijk heb aangewezen. Zie Ezech. 3:18,19; Hand. 18:6. het bloed van u allen.

27. Want ik heb niet achtergehouden, Zie Hand. 20:20. dat ik u niet zou verkondigd hebben al den raad Gods. Dat is, al wat God besloten en geopenbaard heeft aangaande de zaligheid der mensen, door wien en hoe dezelve verkregen wordt; Luk. 7:30; Ef. 1:11.

28. Zo hebt dan acht op uzelfen Dat is, op uw leer, leven en ambt. en op de gehele kudde, over dewelke u Grieks *in dewelke*. de Heilige Geest Die de voornaamste oorzaak is van de wettige beroeping der dienaren des Woords, hoewel Hij Namelijk God, dat is de Zoon Gods, die onze menselijke natuur aangenomen heeft in enigheid Zijns persoons. dat door den dienst der mensen doet; zie Hand. 13:2,3. tot opziens

gesteld Grieks *Episkopous*; waarvan het woord *bisschop* gekomen is. Deze worden Hand. 20:17 genaamd *ouderlingen der gemeente*. Waaruit blijkt dat in de Heilige Schrift tussen ouderlingen en bisschoppen geen onderscheid gemaakt wordt; zie Filipp. 1:1. **heeft, om de Gemeente Gods te weiden, welke** Namelijk met de gezonde leer des goddelijken Woords; door ene gelijkenis genomen van schaapherders, bij welke het ambt van de dienaren des Woords zeer bekwamelijk wordt vergeleken; Jer. 23:4; Joh. 21:15; Ef. 4:11; 1 Petr. 5:2. **Hij** Namelijk God, dat is de Zoon Gods, die onze menselijke natuur aangenomen heeft in enigheid Zijns persoons. **verkregen heeft** Of, *verworven, gekocht, zijn eigen gemaakt.* door Zijn Namelijk door hetwelk Hij ons heeft verlost, en niet door het bloed van enige beesten; Hebr. 9:12. Dit bloed wordt Gods eigen bloed genaamd, omdat de Zoon Gods, zijnde en blijvende waarachtig God, menselijk vlees en bloed heeft aangenomen in enigheid des persoons; ene wijze van spreken, waardoor de persoon van *Christus*, benaamd zijnde van de ene natuur, toegeschreven wordt hetgeen Hem eigen is naar de andere natuur. Zie Joh. 3:13. **eigen bloed.**

29. **Want dit weet ik, dat na mijn vertrek** Namelijk van hier uit deze landen, of ook uit dit leven. **zware** Dat is, gruwelijke, bezwaarlijke. **wolven tot** Dat is, valse leraars, die de schapen met hunne valse leer vernielen; Matth. 7:15. **u inkomen zullen, die de kudde niet sparen.**

30. **En uit uzelfen** Dat is, uit de leraars en opzieners zelf. **zullen mannen opstaan, sprekende verkeerde dingen, Of, verdraaide;** gelijk de Satan alles verdraait om de waarheid te verduisteren. **om de discipelen af te trekken achter zich.** Namelijk om hen en hunne leer te volgen.

31. **Daarom waakt, en gedenkt, dat ik drie jaren** Vergelijk Hand. 19:10. **lang nacht en dag, niet opgehouden heb een iegelijk met tranen te vermanen.**

32. **En nu, broeders, ik bevele u Gode, en den woorde** Dat is, het Evangelie, om

daarmede uw geloof te versterken en daarin uwen troost te zoeken. Zie Hand. 14:26. **Zijner genade, Die machtig Namelijk God. is u op te bouwen, en Namelijk de gemeente vermeerderende met gaven en in het getal. u een erfdeel** Namelijk des hemelsen vaderlands. **te geven onder al de geheiligden.** Namelijk door den Geest der wedergeboorte; of afgezonderd van de wereld door het geloof.

33. **Ik heb niemands zilver, of goud, of kleding begeerd.**

34. **En gijzelve weet, dat deze handen tot mijn nooddruft, en dergenen, die met mij waren, gediend hebben.**

35. **Ik heb u in alles getoond, dat men, alzo arbeidende, de zwakken moet** Namelijk in het geloof en de kennis der Christelijke leer. **opnemen,** Dat is, òf onderstutten dat zij niet vallen, òf, gevallen zijnde, de ahnd bieden om op te helpen; Luk. 1:54. **en gedenken aan de woorden van den Heere Jezus, dat Hij gezegd** Deze woorden staan in de Evangelische geschiedenis niet beschreven, gelijk niet alle woorden en daden van *Christus* beschreven zijn, Joh. 20:30, en Joh. 21:25, maar kunnen evenwel afgenomen worden uit sommige spreuken van *Christus*; Luk. 6:38, en Luk. 16:9. **heeft: Het is zaliger te** Want die den armen geeft, die geeft het den Heere op woeker; Spr. 19:17. **geven, dan te** Namelijk de tijdelijke goederen tot onderhoud van den kerkedienst of der armen. **ontvangen.**

36. **En als hij dit gezegd had, heeft hij nederknielende met hen allen gebeden.**

37. **En er werd een groot geween van** Een teken van hartelijke liefde tot hunnen leraar. **hen allen; en zij, vallende om den hals van Paulus, kusten hem;**

38. **Zeer bedroefd zijnde, allermeest over het woord, dat hij gezegd had, dat zij zijn aangezicht niet meer zien zouden; en zij geleidden hem naar het schip.**

Handelingen 21

1. En als het geschiedde, dat wij van hen gescheiden Grieks *afgetrokken*; namelijk gelijk een vader van zijne kinderen. en afgevaren Zie Hand. 16:11, en Hand. 18:21. waren, zo liepen wij rechtuit en kwamen te Kos, en den Een eiland in de Middellandse zee, tussen Creta en Carië; vanwaar de vermaarde geneesheer Hippocrates en de schilder Apelles geboortig waren. *dag* daaraan te Rhodus, Een zeer vermaard eiland met ene stad van denzelfden naam, tegenover Lycië; waar dat grote koperen beeld stond, hetwelk onder de zeven wonderen van de wereld gerekend werd. en van daar te Patara. Ene stad aan het vaste land van Lycië, gelegen aan de zee, en de hoofdstad van Lycië.
2. En een schip gevonden hebbende, dat naar Fenicie Zie van dit land Hand. 11:19, en Hand. 15:3. overvoer, Dat is, zou overvaren. gingen wij er in en voeren af.
3. En als wij Cyprus in het gezicht Of, *ontdekt hadden.* gekregen, en dat aan de linker *hand* gelaten hadden, voeren wij naar Syrie, en kwamen aan te Tyrus; want De hoofdstad van Fenicië. Zie daarvan Matth. 11:21. het schip zoude Dat is, de scheepslieden. aldaar den last ontladen.
4. En de discipelen Sommigen menen dat *discipelen* hier genaamd worden gelovigen, die nog niet in een gestelde gemeente waren, en *broeders*, die in zulke gemeente waren. gevonden hebbende, bleven wij daar zeven dagen; dewelke tot Paulus zeiden door den Geest, Dat is, door een bijzondere openbaring des Heiligen Geestes. dat hij niet zou opgaan Dat is, dat hem te Jeruzalem grote gevaren en verdrukkingen zouden overkomen; waarom zij uit liefde tot hem en uit eigen ingeven hem rieden niet op te gaan. naar Jeruzalem.
5. Toen het nu geschiedde, dat wij deze dagen doorgebracht Namelijk met wachten totdat er wederom een ander schip zou afvaren. hadden, gingen wij uit, en reisden *voort*; en zij geleidden ons allen met vrouwen Een teken van grote liefde tot hunnen leraar. en kinderen tot buiten de stad; en aan den oever nederknielende, Zie Hand. 20:36. hebben wij gebeden.
6. En als wij elkander gegroet Dat is, met onderlinge omhelzing oorlof en afscheid van elkander genomen hadden; Hand. 20:1. hadden, gingen wij in het schip; maar zijlieden keerden wederom, *elk* naar het zijne. Dat is naar zijn huis; Joh. 19:27.
7. Wij nu, de scheepvaart volbracht hebbende van Tyrus, kwamen aan te Ptolemais, Ene stad aan de Middellandse zee, beneden Tyrus, eertijds genaamd *Akko*, Richt. 1:31, *Plin. lib. 5, cap. 19*, zo vernaamd naar een koning van Egypte. en de broeders gegroet hebbende, bleven een dag bij hen.
8. En des anderen *daags*, Paulus en wij, Grieks *die omtrent Paulus waren*; Hand. 13:13. die met hem waren, gingen van daar en kwamen te Cesarea; en Namelijk van Palestina. Zie Hand. 10:1. gegaan zijnde in het huis van Filippus, den evangelist Dat is, een dergenen, die van de apostelen hier en daar uitgezonden werden, om het Evangelie te verkondigen en de gemeenten te versterken; Ef. 4:11; 2 Tim. 4:5. Anders worden gemeenlijk in het bijzonder evangelisten genaamd, die de vier Evangeliën geschreven hebben. (die *een* was van de zeven), Namelijk diakenen; Hand. 6:5. bleven wij Dat is, logeerden. bij hem.
9. Deze nu had vier dochters, *nog* maagden, die profeteerden. Dat is, hadden de gave van toekomstige dingen te voorzeggen. Want openlijk voor de gemeente de Schrift uit te leggen, wordt de vrouwen verboden; 1 Cor. 14:34, en 1 Tim. 2:12, ten ware men dit als een buitengewoon voorbeeld wilde uitnemen.

10. En als wij *daar* vele dagen gebleven waren, kwam er een zeker profeet af van Judea, met name Agabus;
11. En hij kwam tot ons, en nam den gordel van Paulus, en zichzelf handen Alzo plachten de profeten met uiterlijke tekenen hunne voorzeggingen voor te stellen, opdat zij te beter in de harten der mensen ingeprent zouden worden. Zie Jes. 20:2; Jer. 13:1, en Jer. 27:2; Ezech. 12:5. en voeten gebonden hebbende, zeide: Dit zegt de Heilige Geest: Den man, wiens deze gordel is, zullen de Joden alzo te Jeruzalem binden, en overleveren in de handen der heidenen. Namelijk eerst van den Romeinsen stadhouder, en daarna van den wreden keizer *Nero*.
12. Als wij nu dit hoorden, baden beiden wij en die van die plaats waren, dat hij niet Dit deden zij uit liefde tot Paulus, gelijk Hand. 21:4. zou opgaan naar Jeruzalem.
13. Maar Paulus antwoordde: Wat doet gij, dat gij weent, en mijn hart week maakt? Of, *verbreekt*, en gelijk als in stukken stoot; Ps. 51:19. Want ik ben bereid niet alleen gebonden te worden, maar ook te sterven te Jeruzalem voor den Naam van den Heere Jezus.
14. En als hij zich niet liet afraden, hielden wij ons tevreden, zeggende: Of, *stil*, zonder hem meer te bidden. De wil des Heeren geschiede.
15. En na die dagen maakten wij Of, *pakten wij onze dingen*. ons gereed, en gingen op naar Jeruzalem.
16. En met ons gingen ook *sommigen* der discipelen van Cesarea, leidende *met zich* een zekeren Mnason, van Cyprus, een ouden discipel, bij dewelken wij zouden te huis liggen.
17. En als wij te Jeruzalem gekomen waren, ontvingen ons de broeders blijdelijk. Of, *zeer gaarne, vriendelijk*.
18. En den volgenden *dag* ging Paulus met ons in tot Jakobus; Namelijk den apostel, den zoon van Alfeus; Hand. 15:13; Gal. 1:19. en al de ouderlingen Dat is, de regeerders der gemeente. waren daar gekomen.
19. En als hij hen gegroet had, verhaalde hij van stuk tot Grieks *naar een iegelijk stuk*. stuk, wat God onder de heidenen door zijn dienst gedaan had.
20. En zij, *dat* gehoord hebbende, loofden den Of, *verheerlijkten*. Heere, en zeiden tot hem: Gij ziet, broeder, hoeveel duizenden van Grieks *tienduizenden*. Joden er zijn, die geloven; en zij zijn allen ijveraars van Namelijk menende dat de wet der ceremoniën nog moet onderhouden worden, en nog niet verstaande dat deze door *Christus* is afgedaan. de wet.
21. En zij zijn aangaande u bericht, dat Het Griekse woord betekent eigenlijk met levende stem onderwezen worden; Luk. 1:4. gij al de Joden, die onder de heidenen zijn, leert van Mozes Dat is, van de wet door Mozes beschreven. afvallen, zeggende: Grieks *afval*. Dit was ene lastering tegen Paulus; want hoewel hij leerde dat de ceremoniën des Ouden Testaments door *Christus* vervuld en derhalve afgedaan waren, zo leer hij nochtans niet, dat men de leer van Mozes zou verwerpen, noch dat men de zwakke Joden, die dit nog niet verstonden, voor dien tijd zou dwingen de ceremoniën na te laten, inzonderheid dewijl hij ook zelf om der zwakken wil Timotheus had besneden; Hand. 16:3. dat zij de kinderen niet zouden besnijden, noch naar de wijze *der* Dat is, de ceremoniën der wet te onderhouden. wet wandelen.
22. Wat is er dan *te doen*? Het is gans nodig, dat de menigte Namelijk der

gemeente, waarvan de ouderlingen onderscheiden worden. **samenkome; want** Dat is, tezamen geroepen worden. zij zullen horen, dat gij gekomen zijt.

23. Doe dan hetgeen wij u zeggen: Wij hebben vier *Anders, onder ons zijn.* mannen, die een gelofte *Namelijk der Nazireën.* Zie van dezelve Num. 6, en hier voren Hand. 18:18. **gedaan hebben.** *Grieks hebbende ene belofte opzich, of, over henzelven.*

24. Neem dezen tot u, en heilig u met *Of, reinig;* namelijk volbrengende en afleggende het nazireërschap met uw hoofd te beschermen en offeranden op te offeren, om te tonen dat gij geen verachter der wet zijt. Dezen raad geven zij, op hoop dat Paulus daarmee de kwade geruchten zou wegnemen van hem gestrooid dat hij een verachter der wet was, en om meerder gevaar van ongerustheid in de gemeente te voorkomen; en was in zichzelf niet ongeoorloofd, hoewel de uitkomst geleerd heeft dat zij niet bekwaam genoeg geweest is om de Joden te stillen. Doch Paulus' bescheidenheid is evenwel te prijzen, dat hij het ouderlingschap zoveel ontzag toegedragen heeft, dat hij hun raad niet heeft willen versmaden, maar volgen om der zwakken wil; zie 1 Cor. 9:20. **hen, en doe de onkosten nevens** *Namelijk die tot de offeranden en anderszins moesten gedaan worden, die beschreven worden Num. 6:19,21.* **hen, opdat zij het hoofd beschermen mogen; en alle mogen weten, dat er niets is aan hetgeen, waarvan zij, aangaande u, bericht zijn; maar dat gij alzo wandelt, dat gij ook zelve de wet** *Namelijk der ceremoniën.* **onderhoudt.** *Grieks bewaart;* hetwelk Paulus deed voor een tijd bij de zwakke Joden, om hen te beter te gewinnen.

25. Doch van de heidenen, die geloven, *Dat is, die den Christelijken godsdienst hebben aangenomen.* **hebben wij geschreven en** *Grieks gezonden;* dat is, een brief geschreven en gezonden; zie Hand. 15:20, enz. **goed gevonden,** *Grieks*

geoordeeld. dat zij niets dergelijks *Namelijk wat de wet der ceremoniën aangaat.* zouden onderhouden, dan dat zij zich wachten van hetgeen den afgoden geofferd is, en van bloed, en van het verstikte, en van hoererij.

26. Toen nam Paulus de mannen met zich, en den dag daaraan met hen geheiligd zijnde, ging hij in den tempel, en verkondigde, *Namelijk den priesters.* dat de dagen *Grieks de vervulling der dagen der heiliging;* dat is, dat de tijd van hunne belofte om was, en dat zij dezelve volgens de wet wilden afleggen; Num. 6:13; Hand. 24:18. **der heiliging vervuld waren, blijvende daar, totdat voor een iegelijk van hen de offerande** *Namelijk die beschreven worden Num. 6:13,14, enz.* **opgeofferd was.**

27. Als nu *Of, alzo.* de zeven dagen *Namelijk van het pinksterfeest.* Zie Hand. 20:16. **zouden voleindigd worden, zagen hem de Joden van Azie in** *Dat is, die in Azië, en, zo het schijnt, te Efeze wonende, te Jeruzalem waren opgekomen tot het feest, die ook dikwijls in Azië tegen Paulus veel kwaads aangericht hebben, Hand. 14:17,18, lieden zeer wederspanning en nijdig tegen Paulus; Hand. 17:5.* **den tempel, en beroerden** *Grieks vermengden.* **al het volk,** *Of, de schare;* die aldaar tegenwoordig was. **en sloegen de handen aan hem,**

28. Roepende: **Gij Israelietische mannen, komt te hulp!** Deze is de mens, die tegen het volk, *Deze beschuldigingen werden ook Christus en Stefanus ten laste gelegd; Matth. 26:61; Hand. 6:13.* **en de wet, en deze plaats allen** *Namelijk den tempel, of ook de stad.* **man overal leert; en bovendien heeft hij ook Grieken in** *Dat is, onbesneden.* **den tempel gebracht,** *Namelijk verder in, dan het den onheiligen geoorloofd was te komen; Luk. 18:13.* **en heeft deze heilige plaats ontheiligd.** *Grieks gemeen;* dat is onrein gemaakt. Zie Hand. 10:14,15.

29. Want zij hadden te voren Trofimus, Deze, hoewel hij den Christelijken godsdienst aangenomen had, was nochtans onbesneden en geen Jodengenoot. den Efezier, met hem in de stad gezien, welken zij meenden, dat Hetwelk nochtans zo niet was; maar zij meenden het omdat hij Paulus overal volgde. Paulus in den tempel gebracht had.

30. En de gehele stad Dat is, alle inwoners der stad. kwam in roer en het volk Grieks en daar kwam een samenloop des volks. liep samen; en zij grepen Paulus, en trokken hem buiten den tempel; Namelijk opdat dezelve niet meer door hem gelijk zij menen zou ontheiligd worden; of om den tempel met zijn bloed niet te besmetten, alzo zij voorgenomen hadden hem om te brengen, Hand. 21:31. en terstond werden de deuren gesloten.

31. En als zij hem zochten te doden, kwam het gerucht Grieks het zeggen, de tijding. tot den overste Grieks overste over duizend, kolonel; die over het garnizoen bevel had, gelijk ook hierna in de volgende hoofdstukken. der bende, dat geheel Jeruzalem in verwarring was. Grieks vermengd was, in verwarring was.

32. Welke terstond krijgsknechten en hoofdmannen over honderd tot zich nam, en liep af naar hen toe. Of, tegen hen. Zij nu, den oversten en de krijgsknechten ziende, hielden op van Paulus te slaan.

33. Toen naderde de overste en greep hem, en beval, dat men hem met twee ketenen Namelijk aan de handen een en aan de voeten een; gelijk Agabus voorzegt had, Hand. 21:11. zou binden; en vraagde, wie hij was, en wat hij gedaan had.

34. En onder de schare riep de ene dit, de andere wat anders. Doch als hij de zekerheid niet Namelijk wat van de zaak was; Hand. 22:30. kon weten

vanwege de beroerte, beval hij, dat men hem in de legerplaats Grieks *Parembole*; welke was ene plaats binnen Jeruzalem aan het noorden van den tempel, met muren omringd en sterk gemaakt als een burg of kasteel, waar het Romeins garnizoen zijne legerplaats had; en was genaamd naar een Romeins veldoverste *Antonia*. *Josef. de bello Judaic. lib. 6, cap. 6.* zou brengen.

35. En als hij aan de trappen gekomen Namelijk langs welke men opging naar den burg, die op ene hoogte lag. was, gebeurde het, dat hij van de krijgsknechten gedragen werd vanwege het geweld der schare.

36. Want de menigte des volks volgde, al roepende: Weg met hem! Dat is, doodt hem.

37. En als Paulus nu in de legerplaats zou geleid worden, zeide hij tot den overste: Is het mij Of, zo het mij geoorloofd is; namelijk te spreken, zo zal ik wat spreken. geoorloofd tot u wat te spreken? En hij zeide: Kent gij Grieks? Hoewel Paulus een Jood of Hebreër was, zo sprak hij den overste in het Grieks aan, welke taal zeer algemeen was en van vele Romeinen geleerd.

38. Zijt gij dan niet de Egyptenaar, Namelijk die omtrent drie jaren tevoren onder den stadhouder Felix het volk in oproer gebracht had, en zelf ontvloden was. Zie van dezen *Josef. Antiq. lib. 20, cap. 6,7,* en *de bello lib. 2, cap. 12.* die voor deze dagen oproer verwekte, en de vier duizend Die daarna toenamen tot dertig duizend toe, gelijk *Josefus* schrijft. moordenaars naar Grieks mannen der moordenaars; of dergenen, die kort geweer en moordpriemen droegen, van welke *Josefus* wonderlijke dingen verhaalt. de woestijn uitleidde?

39. Maar Paulus zeide: Ik ben een Joods man van Tarsen, Grieks mens. een burger van gene onvermaarde stad in Cilicie, Dat wordt er bij gedaan tot onderscheiding van een ander Tarsen in

Bithynië. en ik bid u, laat mij toe tot het volk te spreken.

40. En als hij het toegelaten had, Paulus, staande op de trappen, wenkte met de hand tot het volk; en als er grote stilte geworden was, sprak hij hen aan in de Hebreeuwse taal, zeggende:

Handelingen 22

1. Mannen broeders en Hij noemt het gemeen volk, die hem in ouderdom gelijk waren, *broeders*, en hunne oudsten en oversten *vaders*, om hen alzo met deze aanspraak tot gunstig gehoor te verwekken. Zie dergelijk voorbeeld in Stefanus; Hand. 7:2. *vaders*, hoort mijn verantwoording, die ik tegenwoordig tot u *doen zal*.

2. (Als zij nu hoorden, dat hij in de Hebreeuwse taal Dat is, Syrische die met de Hebreeuwse grote gemeenschap had, en daarom voor ééne taal werd gehouden. Want het Joodse volk had na de Babylonische gevangenis, door het gedurig verkeer met de Syriërs en Assyriërs, de zuiverheid van de Hebreeuwse taal met die talen zeer vermengd. hen aansprak, hielden zij zich te meer stil. En hij zeide:)

3. Ik ben een Joods man, en te Tarsen in Cilicie geboren, opgevoed in deze stad, aan de voeten Dat is, onder de onderwijzing en het opzicht van dien vermaarden wetgeleerde Gamaliël, van wiens aanzien onder het volk getuigd wordt Hand. 5:34. En is deze wijze van spreken hiervan genomen, dat de leraars hoger in verheven stoelen of zetels zaten, en de discipelen op lager banken voor hunne voeten, gelijk ook van Maria gezegd wordt, Luk. 10:39. van Gamaliel onderwezen naar de bescheidenste Of, naar de *scherpste*. Grieks naar de *scherpigheid*; dat is, de Farizeze, die van de Joden voor de beste en scherpste onderhoudster der wet gehouden werd. Zie Hand. 26:5; Filipp. 3:5. wijze der vaderlijke wet, zijnde een ijveraar Dat

is, een ijveraar van de wet Gods; doch zonder verstand, gelijk Paulus daarbij voegt, Rom. 10:2. Gods, gelijkerwijs gij allen heden zijt;

4. Die dezen weg vervolgd Dat is, deze leer of godsdienst. Zie Hand. 9:2, en Hand. 19:9,23. heb tot den dood, Dat is, om hen ter dood te brengen; gelijk aan Stefanus geschied was; Hand. 7:60. bindende en in de gevangenissen overleverende beiden mannen en vrouwen.

5. Gelijk mij ook de hogepriester getuige is, en de gehele raad der ouderlingen; van dewelke ik ook brieven genomen hebbende tot de broeders, Dat is, de Joden en hunne oversten, Hand. 9:2, die hij broeders noemt, omdat zij van één geslacht waren, hoewel bittere vijanden der Christenen. ben naar Damaskus gereisd, om ook degenen, die daar waren, gebonden te brengen naar Jeruzalem, opdat zij gestraft zouden worden.

6. Maar het geschiedde Zie van deze geschiedenis Hand. 9:3, en vervolgens met de aantekeningen daarover. mij, als ik reisde, en Damaskus genaakte, omtrent den middag, dat snellijk uit den hemel een groot licht mij rondom omscheen.

7. En ik viel ter aarde, en ik hoorde een stem, tot mij zeggende: Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij?

8. En ik antwoordde: Wie zijt Gij, Heere? En Hij zeide tot mij: Ik ben Jezus, de Nazarener, Welken gij vervolgt.

9. En die met mij waren, zagen wel het licht, en werden zeer bevreesd; maar de stem Desgenen, Die tot mij sprak, hoorden zij niet. Namelijk met verstand der woorden; want anders hoorden zij het geluid. Zie de aantekeningen Hand. 9:7.

10. En ik zeide: Heere! wat zal ik doen? En de Heere zeide tot mij: Sta op, en ga heen naar Damaskus; en

aldaar zal met u gesproken worden, van al hetgeen u geordineerd is te doen.

11. En als ik vanwege de Dat is, de uitnemende klaarheid van dit licht had mijne ogen alzo verduisterd, dat er gelijk schellen op waren gekomen; Hand. 9:18. heerlijkheid deszelven lichts niet zag, zo werd ik bij de hand geleid van degenen, die met mij waren, en kwam te Damaskus.
12. En een zekere Ananias, een godvruchtig man naar de wet, *goede* getuigenis hebbende van al de Joden, die *daar* woonden,
13. Kwam tot mij, Namelijk van *Christus* door een gezicht gezonden; Hand. 9:10. en bij *mij* staande, zeide tot mij: Saul, broeder, word weder ziende! Of, *zie opwaarts*. En ter zelfder ure werd ik ziende Of, *zag ik op hem*. op hem.
14. En hij zeide: De God onzer vaders heeft u te voren verordineerd, Of, *tevoren geschikt*. Het Griekse woord betekent zoveel als bij de hand genomen. om Zijn wil te kennen, en den Rechtvaardige Dat is, *Jezus Christus*, die geen zonde heeft gekend, hoewel hij als een onrechtvaardige is veroordeeld; Jes. 53:11; Hand. 3:14; 1 Joh. 2:1. te zien, en de stem uit Zijn mond te horen.
15. Want gij zult Hem getuige zijn bij alle mensen, van hetgeen gij gezien en gehoord hebt.
16. En nu, wat vertoeft gij? Sta op, en laat u dopen, en uw zonden afwassen, Dat is, tot een teken en verzegeling, dat uwe zonden door het bloed en den Geest van *Christus* afgewassen zijn; ene wijze van spreken, die van de sacramenten dikwijls gebruikt wordt. Zie Mark. 1:4; Ef. 5:26, hetwelk nader verklaard wordt Matth. 3:11; 1 Petr. 3:21; 1 Joh. 1:7. aanroepende den Naam des Heeren.
17. En het gebeurde mij, als ik te Jeruzalem wedergekeerd was, en in den tempel bad, dat ik in een

vertrekking Grieks *uitstand*; waarvan zie Hand. 10:10. Dit schijnt geschied te zijn nadat hij uit Arabië weder naar Jeruzalem gekeerd was, drie jaren na zijne bekering; Gal. 1:18. van zinnen was;

18. En dat ik Hem zag, en Hij tot mij zeide: Spoed u, en ga in der haast Dit gehele verhaal van Paulus, gelijk ook het vorige, dient daartoe om den Joden te bewijzen dat hij niet uit onwetendheid van de beloften, den Joden geschied, noch uit enige partijschap tegen hen, maar alleen door de stem en den wil gods gedrongen zijnde, tot de heidenen was gegaan, om hun het Evangelie te prediken. uit Jeruzalem; want zij zullen uw getuigenis van Mij niet aannemen.
19. En ik zeide: Heere, zij weten, dat ik in de gevangenis wierp, en in de synagogen geselde, die in U geloofden;
20. En toen het bloed van Stefanus, Uw getuige, Grieks *martyros*; waarvan het woord *martelaar* komt, omdat zij met hun bloed de waarheid des Evangelies getuigenis geven, van welke Stefanus na de verrijzenis van *Christus* de eerste is geweest. vergoten werd, *dat* ik daar ook bij stond, en mede een welbehagen had in zijn dood, en de klederen bewaarde dergenen, die hem doodden.
21. En Hij zeide tot mij: Ga heen; want Ik zal u ver tot de heidenen afzenden.
22. Zij hoorden hem nu tot dit woord toe; Namelijk opdat zij niet konden verdragen dat de heidenen hun gelijk gesteld of boven hen werden verheven, zijn zij daarover zo ontsteld geworden. en zij verhieven hun stem, zeggende: Weg van de aarde met zulk een, want het is niet behoorlijk, dat hij leve.
23. En als zij riepen, en de klederen van Of, *mantels, opperklederen*. zich smeten, en stof in de lucht Namelijk uit onstuimigheid als razende mensen. Anderen menen, dat zij zulks deden om te tonen dat hij

naar hunne wet als een lasteraar behoorde gestenigd te worden; waartoe het afwerpen van de klederen diende, Hand. 7:58, en het werpen van stof inplaats van stenen, die zij daar niet hadden. **wierpen,**

24. Zo beval de overste, Namelijk de kolonel of kommandeur van het kasteel Antonia, genaamd Claudius Lysias; Hand. 23:26. dat men hem in de legerplaats Zie daarvan Hand. 21:34. zou brengen, en zeide, dat men hem met geselen onderzoeken zou, opdat hij verstaan mocht, om wat oorzaak zij alzo over hem riepen.

25. En alzo zij hem met de riemen Dat is, alzo bonden, dat zijne leden uitgerekt worden aan een staak of pilaar, om gezeseld te worden. **uitrekten,** zeide Paulus tot den hoofdman over honderd, die daar stond: Is het ulieden geoorloofd een Romeinsen mens, Dat is, een die het burgerrecht van de stad Rome heeft. Zie Hand. 22:28. **en dien onveroordeeld,** Dat is, zonder behoorlijke kennis van zaken genomen te hebben. **te geselen?**

26. Als nu de hoofdman over honderd **dat** hoorde, ging hij toe, en boodschapte het den overste, zeggende: Zie, wat gij te doen hebt; want deze mens is een Romein.

27. En de overste kwam toe, en zeide tot hem: Zeg mij, zijt gij een Romein? En hij zeide: Ja.

28. En de overste antwoordde: Ik heb dit burgerrecht voor een grote som **gelds** verkregen. En Paulus zeide: Maar ik ben ook **een burger** geboren. Namelijk niet dat hij in de stad van Rome geboren was, maar in de stad Tarsen in Cilicië, wier burgers van den keizer **Augustus** verkregen hadden het burgerrecht der stad Rome, doordien zij in den oorlog van denzelfen tegen **Brutus** en **Cassius**, met hem gehouden en veel geleden hadden, van hunne middelen daardoor beroofd zijnde. Zie **Dion. Chrys. in Tars. 2**, en **Dion. Cass. lib. 47. Plinius** noemt dezelve ook ene vrije stad; **Hist. nat.**

lib. 5, cap. 27. Zie ook de aantekeningen Hand. 9:11.

29. Terstond dan lieten zij van hem af, die hem zouden onderzocht hebben. En de overste werd ook bevreesd, toen hij verstond, dat hij een Romein was, en dat hij hem had gebonden.

30. En des anderen **daags**, willende de zekerheid weten, waarom hij van de Joden beschuldigd werd, maakte hij hem los van de banden, en beval, dat de overpriesters en hun gehele raad zouden komen; en Paulus afgebracht hebbende, Namelijk uit het kasteel Antonia **hetwelk op ene hoogte lag** naar beneden, ergens in ene plaats van het voorkasteel, of daaromtrent, waar hij den Raad der Joden heeft ontboden. Want het is niet waarschijnlijk, dat hij in den tempel zelf Paulus gebracht heeft, alzo Lysias met de zijnen heidenen waren, en daarom in den tempel zelf niet mochten komen; en nochtans blijkt Hand. 23:10, dat hij en zijne soldaten daar tegenwoordig zijn geweest. **stelde hij hem** voor hen.

Handelingen 23

1. En Paulus, de ogen op den raad houdende, zeide: Mannen broeders! ik heb met alle goed Namelijk niet alleen in het Christendom, maar ook in het Jodendom, want hij had toen ook God oprecht zonder geveinsdheid gediend, naar de kennis die hij had, hoewel hij de Christenen daarna uit onverstand had vervolgd. Zie verder 2 Tim. 1:3. **geweten voor God gewandeld** Of, **God gediend.** Het Griekse woord betekent eigenlijk in enige stad als een goede overheid, of als een goed burger zich gedragen. Zie ook Filipp. 1:27, en Filipp. 3:20. **tot op dezen dag.**

2. Maar de hogepriester Ananias beval dengenen, die bij hem stonden, dat zij hem op den mond zouden slaan.

3. Toen zeide Paulus tot hem: God zal u slaan, gij gewitte wand! Dat is, gij

geveinsde, gij die wel een priesterlijk kleed hebt, maar een wreed en onrechtvaardig hart. Zie Matth. 23:27,28; deze woorden van Paulus moeten niet genomen worden voor scheldwoorden, Matth. 5:22, of woorden van wraakgierigheid, of van vergelding van kwaad met kwaad, maar voor een ernstige bestraffing van dezen mens, en voor een vrijmoedige aanzegging van Gods oordeel over hem. Zie dergelijke 2 Tim. 4:14. **Zit gij ook om mij te oordelen naar de wet, en beveelt gij, tegen de wet, Grieks *de wet overtredende*. dat men mij zal slaan?**

4. En die daarbij stonden, zeiden: **Scheldt gij den hogepriester Gods?**

5. En Paulus zeide: Ik wist niet, Dewijl de hogepriesters in dien tijd dikwijls veranderden, ook zelfs alle jaren, Joh. 11:49, en Paulus nu over langen tijd te Jeruzalem niet verkeerd had, zo is het niet wonder dat hij den hogepriester van aangezicht niet gekend heeft, temeer omdat ook de hogepriester zelf in alle vergaderingen niet tegenwoordig was, en omdat hier alles in verwarring toeging, gelijk uit de gehele handeling blijkt. Zie *Josef. Antiq. lib. 20, cap. 6,7,8*. **broeders! dat het de hogepriester was; want er is geschreven: Den overste uws volks zult gij niet vloeken. Grieks *kwelijk toespreken*, of, *kwelijk van hem spreken, schelden*.** Want hoewel Paulus niet had dan recht gesproken, nochtans, omdat het bij de omstanders een schijn had van schelden, zo wil hij zeggen, dat hij zulks ook zou vermeden hebben, had hij den hogepriester gekend.

6. En Paulus wetende dat het ene deel was van de Sadduceen, Van deze twee sekten, zie Matth. 3:7, en Matth. 22:23; *Josef. Antiq. lib. 18, cap. 2*, en *de bello Jud. lib. 2, cap. 7*. en het andere van de Farizeen, riep in den raad: **Mannen broeders, ik ben een Farizeer, eens** Namelijk van leven geweest, en nog met hen staande in het gevoelen aangaande de opstanding der doden en enige andere stukken. Hij spreekt hier de waarheid, hoewel hij een deel van dezelve

verzwijgt, om de vijanden van Gods kerk alzo te verwarren. **Farizeers zoon; ik word over de hoop en** Dit kan verstaan worden, òf van de hoop der opstanding, òf ook van de hoop der zaligheid en der opstanding, alzo de Sadduceën beide loochenden, overmits zij de onsterfelijkheid der zielen ontkenden. **opstanding der doden geoordeeld.** Dat is, voor recht gesteld.

7. En als hij dit gesproken had, ontstond er tweedracht *Of, oproer*. tussen de Farizeen en de Sadduceen, en de menigte werd **Namelijk dergenen, die daar vergaderd waren. verdeeld.** Grieks *gescheurd*.

8. Want de Sadduceen zeggen, dat er geen opstanding is, noch engel, noch geest, Dat is, onsterfelijkheid der zielen, of geestelijk wezen, dat onsterfelijk is. **maar de Farizeen belijden het beide.** Namelijk de opstanding der lichamen, en de onsterfelijkheid der geesten, dat is, der engelen en zielen.

9. En er geschiedde een groot geroep; en de Schriftgeleerden van de zijde *Grieks van het deel*. der Farizeen stonden op, en streden, zeggende: **Wij vinden geen kwaad in dezen mens; en indien een geest tot hem gesproken heeft, of een engel, laat ons tegen God niet strijden.**

10. En als er grote tweedracht *Of, oproer*. ontstaan was, de overste, vrezende, dat Paulus van hen verscheurd mocht worden, gebood, dat het krijgsvolk zou afkomen, en hem uit het midden van hen wegrukken, en in de legerplaats brengen.

11. En den volgenden nacht stond de Heere **Namelijk in een gezicht, òf in een droom, òf in ene vertrekking van zinnen; 2 Cor. 12:1.** bij hem, en zeide: **Heb goeden moed, Paulus, want gelijk gij te Jeruzalem van Mij betuigt *Of, van***

- die dingen die mij aangaan.* hebt also moet gij ook te Rome getuigen.
12. En als het dag geworden was, maakten sommigen van de Joden een samenrotting, en vervloekten Grieks *anethematisan*; dat is, zwoeren, dat zij een *anathema*, of vervloeking voor God wilden zijn, zo zij aten of dronken eer zij Paulus gedood hadden. Zie Hand. 23:21; Matth. 26:74; Rom. 9:3; Gal. 1:8. zichzelf, zeggende, dat zij noch eten noch drinken zouden, totdat zij Paulus zouden gedood hebben.
13. En zij waren meer dan veertig, die dezen eed te zamen gedaan hadden;
14. Dewelke gingen tot de overpriesters en de ouderlingen, en zeiden: Wij hebben ons zelve met vervloeking vervloekt, niets te zullen nuttigen, totdat wij Paulus zullen gedood hebben.
15. Gij dan nu, laat den overste Namelijk Lysias, waarvan zie de aantekeningen Hand. 22:24. weten met den raad, Of, *met goedvinden van den Raad*. Want Paulus was alleen in de macht des oversten, en niet des Raads. dat hij hem morgen tot u afbrengt, alsof gij nadere kennis Of, *volkomener, bescheidenlijker, nauwer, scherper*. zoudt nemen van zijn zaken; en wij zijn bereid hem om te brengen, eer hij bij u komt.
16. En als de zoon van Paulus' zuster deze lage gehoord had, kwam hij daar, en ging in de legerplaats, en boodschapte het Paulus.
17. En Paulus riep tot zich een van de hoofdmannen over honderd, en zeide: Leid dezen jongeling heen tot den overste; want hij heeft hem wat te boodschappen.
18. Deze dan nam hem en bracht *hem* tot den overste, en zeide: Paulus, de gevangene, heeft mij tot zich geroepen, en begeerd, dat ik dezen jongeling tot u zou brengen, die u wat heeft te zeggen.
19. De overste nu nam hem bij de hand, en bezijden gegaan zijnde, vraagde hij: Wat is het dat gij mij hebt te boodschappen?
20. En hij zeide: De Joden zijn Dat is, de Raad der Joden, met enige anderen. overeengekomen, om van u te begeren, dat gij Paulus morgen in den raad zoudt afbrengen, alsof zij iets van hem nader zouden onderzoeken.
21. Doch geloof hen niet; Of, *laat u van hen niet overreden*; dat is, willig dat hun niet in. want meer dan veertig mannen uit hen leggen hem lagen, welke zichzelf met een vervloeking Grieks *vervloekt hebben*. verbonden hebben noch te eten noch te drinken, totdat zij hem zullen omgebracht hebben; en zij zijn nu gereed, verwachtende de toezegging Namelijk dat hij hem zult afbrengen in hunnen Raad. van u.
22. De overste dan liet den jongeling gaan, *hem* gebiedende: Zeg niemand voort, dat gij mij zulks geopenbaard hebt.
23. En zekere twee van de hoofdmannen over honderd tot zich geroepen hebbende, zeide hij: Maakt tweehonderd krijgsknechten gereed, opdat zij naar Cesarea Namelijk in Palestina, aan de Middellandse zee gelegen, waar de stadhouder zijn gewoon verblijf en gericht hield, als de sterkste en gelegenste stad in dat land; *Tacit. Histor. lib. 2*. trekken, en zeventig ruiters, en tweehonderd schutters, Grieks *dexiolabous*; hetwelk eigenlijk betekent, die met de rechterhand vatten; namelijk de spiesen om die te werpen, of te schieten op de vijanden. tegen de derde Grieks *van*; namelijk na den ondergang der zon, tegen de tweede wake, om hem also dien nacht buiten zorg te mogen brengen. ure des nachts;

24. En laat ze *zadel* beesten bestellen, opdat zij Paulus daarop zetten, en behouden overbrengen tot den stadhouder Felix. Deze *Felix* was de broeder van enen *Pallas*, die eerst een slaaf, daarna een vrijgelatene van den keizer *Claudius* was, welke met een anderen vrijgelatene, *Narcissus* genaamd, nagenoeg het Romeinse rijk onder dezen keizer regeerden. Zodat deze *Pallas* zijnen broeder *Felix* tot een stadhouder over Judea van des keizers wege gesteld had. Zie *Suetonius in Claudio cap. 28*, en *Josefus Antiq. lib. 29, cap. 5,6*, *Tacitus Ann. lib. 12*.

25. En hij schreef een brief, hebbende dezen inhoud:

26. *Claudius Lysias* aan den machtigsten Zie *Luk. 1:3*; *Hand. 24:3*, en *Hand. 26:25*. stadhouder *Felix* groetenis.

27. Alzo deze man van de Joden gegrepen was, en van hen omgebracht zou geworden zijn, ben ik daarover gekomen met het krijgsvolk, en heb hem *hun* ontnomen, bericht zijnde, dat hij een Romein is.

28. En willende de zaak weten, waarover zij hem beschuldigden, bracht ik hem af in hun raad;

29. Welken ik bevond beschuldigd te worden over vragen hunner Zo spreekt hij als een heiden, alsof het de moeite niet waard ware hem over de geschillen in den Joodsen godsdienst enige moeite te maken. Doch God heeft dit zijn gevoel gebruikt om Paulus uit de onrechtvaardige handen der Joden te verlossen. wet; maar geen beschuldiging tegen hem te zijn, die den dood of banden waardig is.

30. En als mij te kennen gegeven was, dat van de Joden een lage tegen deze man *gelegd* zou worden, zo heb ik *hem* terstond aan u gezonden; gebiedende ook den beschuldigers voor u te zeggen,

hetgeen zij tegen hem hadden. Vaarwel.

31. De krijgsknechten dan, gelijk hun bevolen was, namen Paulus, en brachten hem des nachts tot *Antipatris*. Ene stad, gelegen aan de Middellandse zee tussen Joppe en Cesarea, omtrent zestien mijlen van Jeruzalem en acht van Cesarea, die van Herodes den Grote opgebouwd en gesterkt was, en naar zijn vader *Antipatris* genaamd; *Josef. Antiq. lib. 16, cap. 9*.

32. En des anderen daags, latende de ruiters met hem trekken, keerden zij wederom naar de legerplaats.

33. Dewelken als zij te Cesarea gekomen waren, en den brief den stadhouder overgeleverd hadden, hebben zij ook Paulus voor hem gesteld.

34. En de stadhouder, *den brief* gelezen hebbende, vraagde, uit wat provincie hij was; en verstaande, dat hij van Cilicie was,

35. Zeide hij: Ik zal u horen, als Of, *ten volle horen*, gelijk het Griekse woord medebrengt. ook uw beschuldigers hier zullen gekomen zijn. En hij beval, dat hij in het rechthuis Grieks *Praitorio*; van het Latijnse woord *Proetorium*, hetwelk betekent een paleis des oppersten gebieders, hetzij prins, gouverneur, of veldoverste; gelijk te zien is *Matth. 27:27*; *Mark. 15:16*; *Filipp. 1:13*, waarin ook een bijzondere plaats was om recht te doen. van Herodes zou Het werd zo genaamd, omdat Herodes de Grote hetzelfde aldaar gesticht had, toen hij deze stad, tevoren genaamd *Stratonis toren*, sterk maakte en naar den naam van den keizer Augustus Cesarea noemde. bewaard worden.

Handelingen 24

1. En vijf dagen Namelijk nadat Paulus van Jeruzalem te Cesarea was gebracht; want alsdan zijn deze zijne beschuldigers daar ook gekomen, daartoe van *Lysias* vermaand

zijnde. Zie Hand. 24:8, en Hand. 23:30,33. daarna kwam de hogepriester Ananias af met de ouderlingen, en een zekeren voorspraak, Grieks *Rhetor*; dat is, taalman, advocaat, een die geoefend is in de kunst van welsprekendheid; namelijk die het woord zou voeren, hetzij in het Grieks of in het Latijn. genaamd Tertullus, dewelke verschenen voor den stadhouder tegen Paulus.

2. En als hij geroepen was, begon Tertullus *hem* te beschuldigen, zeggende:

3. Dat wij grote vrede door u bekomen, en dat *vele* loffelijke diensten Of, en *vele loffelijke zaken, of daden, die dit volk geschieden*. Waarin hij ten dele de waarheid zegt, maar ten dele zich tegen de waarheid zoekt te pluimstrijken. Want Felix had wel enen, genaamd Eleazarus, en een vermaarden bedrieger en straatschender in het Joodse land, met zijnen hoop uitgeroeid, doch daarentegen had hij hunnen hogepriester Jonathan, die zich tegen zijn onbehoorlijke handelingen stelde, omgebracht en het volk zeer uitgemergeld, en in vele dingen wredelijk gehandeld. Zie *Josefus Antiq. lib. 20, cap. 5,6,7*. deze volke geschieden door uw voorzichtigheid, machtigste Felix, nemen wij ganselijk Dat is, erkennen. en overal met alle dankbaarheid aan.

4. Maar opdat ik u niet lang ophoude, ik bid *u*, dat gij ons, naar uw bescheidenheid, Of, *billijkheid*. kortelijk hoort.

5. Want wij hebben dezen man bevonden te zijn een pest, en een, die oproer verwekt onder al de Joden, door de *ganse* wereld, en een oppersten voorstander van de sekte Of, *der ketterij*. der Nazarenen. Zo noemt hij verachtelijk de discipelen van *Christus*, of de Christenen, omdat hij hield dat *Christus* van Nazareth in Galilea geboren was, hoedanigen voor slechte lieden gehouden werden; Joh. 1:47, en Joh. 7:41,52. Welke naam ook daarna aan een zekere sekte onder de Christenen gegeven is geweest van de

Christenen zelf, die de wet der ceremoniën met het Evangelie wilden mengen, van welke Cerinthus ook een hoofd was; zie Hand. 15:1.

6. Die ook gepoogd heeft den tempel te Namelijk met het inbrengen van heidenen of onbesnedenen; hoewel het tegen de waarheid gezegd wordt; zie Hand. 21:28. Dit verzwijgt hij hier nochtans, omdat Felix zelf een heiden en onbesneden was. ontheiligen, welken wij ook gegrepen hebben, en naar onze wet hebben willen oordelen.

7. Maar Lysias, de overste, daarover komende, heeft *hem* met groot geweld uit Grieks *veel*. onze handen weggebracht;

8. Gebiedende zijn beschuldigers tot u te komen; van dewelken Namelijk Paulus hier tegenwoordig. Dit zegt hij zeer onbeschaamd, gelijk uit de volgende verantwoording van Paulus blijkt. *gij zelf, hem* onderzocht hebbende, zult kunnen verstaan al hetgeen, waarvan wij hem beschuldigen.

9. En ook de Joden Namelijk die daar uit den Raad tegenwoordig waren om hem te beschuldigen. Deze stonden toe hetgeen van hunnen advocaat gezegd was. stemden het toe, Of, *voegden daar ook bij*. zeggende, dat deze dingen alzo waren.

10. Maar Paulus, als hem de stadhouder gewenkt had, dat hij zou spreken, antwoordde: Dewijl ik weet, dat gij nu vele jaren Dit zegt Paulus, omdat Felix tevoren vele jaren een deel van het Joodse land, namelijk Trachonitis, Gaulonitis en Batanea had geregeerd. Zie *Josefus de bello Jud. lib. 2, cap. 11,12*. over dit volk rechter zijt geweest, zo verantwoord ik mijzelfen met Of, *mijne zaken, die mij aangaan*. des te beteren moed.

11. Alzo gij kunt weten, Namelijk zo gij daarvan onderzoek wilt doen. dat het niet meer dan twaalf dagen Namelijk geleden, van welke hij maar zeven te

Jeruzalem en de andere vijf nu te Cesarea was geweest, zodat hij in dien tijd niet had kunnen doen, wat daartoe diende, of wat verduisterd kon zijn, waar zij hem over beschuldigden. zijn, van dat ik ben opgekomen om te aanbidden te Jeruzalem;

12. En zij hebben mij noch in den tempel gevonden tot iemand of, tegen iemand twistende. sprekende, of enige samenrotting des volks makende, noch in de synagogen, noch in de stad;

13. En zij kunnen niet bewijzen, waarvan zij mij nu beschuldigen.

14. Maar dit beken ik u, dat ik naar dien weg, Dat is, leer, of wijze van godsdienst. Hij bekent dan hiermede openlijk dat hij een Christen is; maar ontkent dat hij daarom een anderen God dient dan den God hunner vaderen, of een ander geloof heeft dan hetgeen in de wet en de profeten is voorgesteld; dat hij ook derhalve geen nieuwe sekte opricht, gelijk zij hem beschuldigden. welken zij sekte noemen, Of, ketterij. den God der vaderen alzo diene, gelovende alles, wat in de wet en in de profeten geschreven is;

15. Hebbende hoop op God, welke dezen ook zelf verwachten, dat er een opstanding Namelijk in welke een ieder zal geoordeeld worden naar zijn doen, Hand. 24:25. der doden wezen zal, beiden der rechtvaardigen en der onrechtvaardigen. Dat is, der goddelozen en ongelovigen. Zie Dan. 12:2; Joh. 5:29; Rom. 15:25.

16. En hierin oefen Of, hier tussen. ik mijzelf, om altijd een onergerlijk geweten te hebben bij God en de mensen.

17. Doch na vele jaren Namelijk afwezende van Jeruzalem in andere landen. ben ik gekomen om aalmoezen te doen aan mijn volk, en Namelijk de arme Joden tot het Christelijke geloof bekeerd zijnde. offeranden. Waarvan zie Hand. 21:26, en dit heeft Paulus gedaan om

de zwakke Christenen uit de Joden hierin tegemoet te komen, gelijk hij ook Timotheus om dezelfde reden heeft besneden; Hand. 16:3. Zie hiervan ook de aantekeningen Hand. 18:18, hoewel beide door *Christus'* dood was opgehouden. Deze ontmoeting heeft zo lang kunnen duren, totdat de tempel en de stad van Jeruzalem uitgeroeid was, en de andere Joden in hunne hardnekkigheid van God verworpen zijn; Rom. 11.

18. Waarover mij gevonden hebben, geheiligd zijnde, in den tempel, niet met volk, noch met beroerte, enige Joden uit Azie;

19. Welke behoorden hier voor u tegenwoordig te zijn, en mij te beschuldigen, indien zij iets hadden tegen mij.

20. Of dat dezen zelf zeggen of zij enig onrecht in mij gevonden hebben, als ik voor den raad stond;

21. Dan van dit enig woord, hetwelk Grieks stem; dat is, ten ware dat zij voor onrecht hielden dit woord, enz. ik riep, staande Waaruit wel enige onrust onder hen in den Raad is ontstaan, maar zonder reden, dewijl zij zelf deze hoop hebben, Hand. 24:15. onder hen: Over de opstanding der doden word ik heden van ulieden geoordeeld!

22. Toen nu Felix dit gehoord had, stelde hij hen uit, zeggende: Als Of, als nader wetenschap hebbende van dien weg, en zeide. ik nader wetenschap van dezen weg Dat is, van dezen godsdienst. Zie Hand. 24:14. En hier geeft Felix twee redenen van zijn uitstel; eerst, om tussen beide nader onderzoek te kunnen doen van den godsdienst der Christenen, daar zij hem over beschuldigden; ten anderen om van Lysias nader te horen welk oproer Paulus te Jeruzalem had aangericht. zal hebben, wanneer Lysias, de overste, zal afgekomen zijn, zo zal ik volle kennis nemen van uw zaken.

23. En hij beval den hoofdman over honderd, dat Paulus zou bewaard

worden, en verlichting hebben, Dat is, meerder vrijheid in zijne gevangenis. **en dat hij niemand van de zijnen zou Grieks zijne eigene;** namelijk vrienden of geloofsgenoten, gelijk te Cesarea al overlang ene gemeente was, gelijk blijkt Hand. 10:48, en Hand. 21:8. **beletten hem te dienen, of tot hem te komen.**

24. En na sommige dagen, Felix, daar gekomen zijnde met Drusilla, zijn Deze ws ene dochter van dien Herodes, die Jakobus had doen doden, Hand. 12:1, en de zuster van Agrippa, waarvan in Hand. 25,26 gesproken wordt. Een zeer moedige en onkuise vrouw, die haren man Aziz, den koning der Emezenen, verlaten heeft, om de vrouw te zijn van deze Felix, die haar om hare schoonheid daartoe verzocht had. Zie *Josefus Antiq. lib. 20, cap. 5.* **vrouw, die een Jodin was, ontbood Paulus, en hoorde hem van het geloof in Christus.**

25. En als hij handelde van rechtvaardigheid, en matigheid, en **van het toekomende oordeel, Felix, zeer bevreesd** Namelijk dewijl zijne conscientie hem van vele boze daden hiertegen begaan, overtuigde. Zie Rom. 2:15; 1 Cor. 14:24. **geworden zijnde, antwoordde: Voor ditmaal ga heen; en als ik gelegenen tijd zal hebben bekomen, zo zal ik u tot mij roepen.**

26. En tegelijk ook hopende, dat hem van Paulus geld gegeven Namelijk alzo hij een geldgierig man was, en wist dat Paulus zeer aangenaam was bij de Christenen, die geen geld zouden sparen om hem los te krijgen. **zou worden, opdat hij hem losliet; waarom hij hem ook dikwijls ontbood, en sprak met hem.**

27. Maar als twee jaren vervuld Namelijk van zijne regering over geheel Judea of van de gevangenneming van Paulus. **waren, kreeg Felix Porcius Festus** Namelijk die van den keizer *Nero* tot een stadhouder van Judea gezonden was in Felix' plaats, om de wrede handelingen van Felix in

die provincie, en ook om het ombrengen van vele Joden binnen Cesarea; waarover de Joden door zekere gezanten hem beklaagd hadden bij den keizer, die hem van de regering heeft afgesteld en hem met den dood zou gestraft hebben, ten ware dat zijn broeder Pallas dat bij den keizer had afgebeden. Zie *Josefus Antiq. lib. 20, cap. 7,* en *Tacitum. annal. lib. 12,* en *Histor. lib. 5, cap. 37.* **in zijn plaats; Grieks tot een opvolger, nazaat, nakomer. en Felix, willende den Joden gunst bewijzen, liet Paulus gevangen.**

Handelingen 25

1. **Festus dan, in de provincie** Alzo noemden de Romeinen een landschap, hetwelk zij met de wapenen gewonnen en onder hun gebied gebracht hadden, en door enige afgezonden stadhouders vanwege het Romeinse rijk lieten regeren; hoedanig ook Judea was. Zie Hand. 23:34. **gekomen zijnde, ging na drie dagen van Cesarea** Welke stad te dien tijd de zetel was van de Romeinse stadhouders, vanwege hare sterkte en ligging. Zie Hand. 23:23. **op naar Jeruzalem.** Dat de hoofdstad was van de gehele provincie, en waar de geestelijke en wereldlijke regering der Joden was, doch onder het opzicht des stadhouders.
2. **En de hogepriester, en de voornaamsten Grieks de eerste. der Joden,** Dat is, uit den raad der Joden; Hand. 24:1. **verschenen voor hem tegen Paulus en baden hem,**
3. **Begerende gunst tegen hem, opdat** Namelijk Paulus. **hij hem zou doen komen te Jeruzalem; en leggende een lage, om hem op den weg om te brengen.**
4. **Doch Festus antwoordde, dat Paulus te Cesarea bewaard werd, en dat hij zelf haast derwaarts** Namelijk naar Cesarea, gelijk hij ook gedaan heeft, Hand. 25:6. **zou verreizen.**
5. **Die dan, zeide hij, onder u kunnen, dat zij mede afreizen, en** Namelijk naar

- Cesarea; zo spreekt hij omdat Jeruzalem hoger in het land en op bergen lag. Zie Hand. 25:7. zo er iets onbehoorlijks in dezen man is, dat zij hem beschuldigen.
6. En als hij onder hen niet meer dan *Anders, meer dan tien dagen*. tien dagen doorgebracht had, kwam hij af naar Cesarea; en des anderen daags, op den rechterstoel gezeten zijnde, beval hij, dat Paulus zou *voor* gebracht worden.
  7. En als hij daar gekomen was, stonden de Joden, die van Jeruzalem afgekomen waren, rondom *hem*, vele en zware *Welke deze beschuldigingen geweest zijn, blijkt uit de verantwoording van Paulus in Hand. 25:8.* beschuldigingen tegen Paulus voortbrengende, die zij niet konden bewijzen;
  8. Dewijl hij, antwoordende, zeide: Ik heb noch tegen de wet der Joden, noch tegen den tempel, noch tegen den keizer iets gezondigd.
  9. Maar Festus, willende den Joden gunst bewijzen, *Gelijk ook tevoren Felix deed; Hand. 24:27.* antwoordde Paulus, en zeide: Wilt gij naar Jeruzalem opgaan, en aldaar voor mij over *Namelijk van den Raad der Joden, in mijne tegenwoordigheid of onder mijn beleid.* deze dingen geoordeeld worden?
  10. En Paulus zeide: Ik sta voor den rechterstoel des keizers, *Namelijk wiens stadhouder gij zijt.* waar ik geoordeeld moet worden; *Namelijk als een burger van Rome.* den Joden heb ik geen onrecht gedaan; gelijk gij ook *Namelijk zo uit het bericht dat Felix u van mij gedaan heeft, als uit deze mijne verantwoording, die gij nu gehoord hebt.* zeer wel weet.
  11. Want indien ik onrecht doe, en iets des doods waardig gedaan heb, ik weiger niet te sterven; maar indien er niets is van hetgeen, waarvan dezen mij beschuldigen, zo kan niemand mij hun uit gunst overgeven. Ik beroep mij *Dat is, ik beroep mij tot den keizer, namelijk als een burger van Rome, wien dit recht van appel, of beroeping van den keizer in zulke gelegenheid toekomt, gelijk blijkt, Hand. 25:12, en Hand. 26:32.* op den keizer.
  12. Toen antwoordde Festus, als hij met den raad *Niet der Joden, maar dergenen, die hij als stadhouder bij zich had geroepen.* gesproken had: Hebt gij u op den keizer beroepen? Gij zult tot den keizer gaan.
  13. En als enige dagen voorbijgegaan waren, kwamen de koning Agrippa *Deze was de zoon van dien Herodes, die Jakobus had doen doden; Hand. 12:1,2.* en Bernice *Ene zuster van Agrippa gelijk ook Drusilla, Hand. 24:24,* ook een ontuchtige en prachtige vrouw, die weduwe zijnde, bij dezen Agrippa haren broeder gewoond heeft, niet zonder achterdenken van bloedschande; *Josef. Antiq. lib. 20, cap. 5.* te Cesarea, om Festus te begroeten. *Of, te welkome*n en geluk te wenschen over zijne komst in deze nieuwe provincie en bediening.
  14. En toen zij aldaar vele dagen doorgebracht hadden, heeft Festus de zaken van Paulus aan den koning verhaald, zeggende: *Hier* is een zeker man van Felix gevangen gelaten;
  15. Om wiens wil, als ik te Jeruzalem was, de overpriesters en de ouderlingen der Joden verschenen, begerende vonnis tegen hem; *Namelijk des doods, zonder anderen vorm van recht, gelijk blijkt uit Hand. 25:16.*
  16. Aan dewelke ik antwoordde, dat de Romeinen de gewoonte niet hebben, enigen mens uit gunst *Namelijk van de beschuldigers, gelijk zij verzocht hadden, Hand. 25:3.* ter dood over *Grieks ten verdere.* te geven, eer de beschuldigde de beschuldigers tegenwoordig *Grieks voor het aangezicht.* heeft, en plaats van verantwoording

- gekregen heeft over de beschuldiging.
17. Als zij dan gezamenlijk alhier gekomen waren, zo heb ik, geen uitstel nemende, des Grieks *makende*. *daags* daaraan op den rechterstoel gezeten, en beval, dat de man zoude voor gebracht worden;
18. Over welken de beschuldigers, *hier* staande, geen zaak hebben of, *beschuldiging*. voorgebracht, waarvan ik vermoedde;
19. Maar hadden tegen hem enige vragen van hun Of, *verschillen*, *kwestiën*. godsdienst, en Of, *bijgeloof* alzo noemt deze heiden den Joodsen godsdienst uit verachting, en dat in tegenwoordigheid van Agrippa en zijne zuster, die Joden waren, maar alles gewoon te verdragen, om deze Romeinse stadhouders niet te mishagen. van zekeren Jezus, Die gestorven was, Welken Paulus zeide te leven.
20. En als ik over de onderzoeking van deze zaak in twijfeling Dit zegt hij tegen waarheid om zijne zaak te verschonen; want hij had dit van Paulus alzo gevergd om den Joden gunst te bewijzen, Hand. 25:9. was, zeide ik, of hij wilde gaan naar Jeruzalem, en aldaar over deze dingen geoordeeld worden.
21. En als Paulus zich beriep, dat men hem tot de kennis des keizers Grieks *Sebaston*; voor hetwelk de Latijnen gebruiken het woord *Augustus*, betekent eigenlijk een, wien de voornaamste eer toekomt; en het woord *Sebas*, waar dit van komt, wordt veel genomen voor goddelijke eer, welke de heidenen hunnen keizers ook aandeden, of ook voor hetgeen goddelijke eer aangedaan wordt. Zie Hand. 17:23, en Hand. 27:1. bewaren zou, zo heb ik bevolen, dat hij bewaard zoude worden, ter tijd toe, dat ik hem tot den keizer zenden zou.
22. En Agrippa zeide tot Festus: Ik wilde ook zelf dien mens *wel* horen.
- En hij zeide: Morgen zult gij hem horen.
23. Des anderen daags dan, als Agrippa gekomen was en Bernice, met grote pracht, en Grieks *met veel fantasie*; dat is, *luister* of *schijn*, niet alleen van kostelijke klederen, maar ook van groot gevolg of gesleep, hetwelk wij pracht of pomp plegen te noemen. als zij ingegaan waren in het rechthuis, met Grieks *Acroaterion*; hetwelk eigenlijk betekent ene zaal of plaats, waar men audientie geeft, of de rechtzaken hoort en bepleit. de oversten over duizend, en de mannen, die de voornaamsten de stad waren, werd Paulus op bevel van Festus voor gebracht.
24. En Festus zeide: Koning Agrippa, en gij mannen allen, die met ons *hier* tegenwoordig zijt, gij ziet dezen, van welken mij de ganse menigte der Joden heeft aangesproken, beide te Jeruzalem en hier, roepende, dat hij niet meer behoort te leven.
25. Maar ik bevonden hebbende, dat hij niets des doods waardig gedaan had, en dewijl hij ook zelf zich op den keizer beroepen heeft, heb besloten hem te zenden.
26. Van welken ik niets zekers heb aan den heer te Dat is, de keizer; welken titel van *heer* de eerste keizers niet hebben willen aannemen, omdat zij ene heerschappij over de onderzaten, als over slaven, medebrengt. Doch de keizer *Nero*, onder wien dit is geschied, heeft zich dien titel laten geven, gelijk ook vele andere keizers na hem. schrijven; daarom heb ik hem voor ulieden voorgebracht, en meest voor u, koning Agrippa, opdat ik, na gedane onderzoeking, wat heb te schrijven.
27. Want het dunkt mij tegen rede, een gevangene te zenden, *en* niet ook de beschuldigingen, die tegen hem zijn, te kennen te geven.

Handelingen 26

1. En Agrippa zeide tot Paulus: Het is u geoorloofd voor uzelfen te spreken. Toen strekte Paulus de hand uit, Namelijk om stilte en gehoor te verwekken. en verantwoordde zich *aldus*:
2. Ik acht mijzelfen gelukkig, o koning Agrippa, dat ik mij heden voor u zal verantwoorden van alles, waarover ik van de Joden beschuldigd word;
3. Allermeeest, dewijl ik weet, dat gij kennis hebt Grieks *een kenner zijt*; namelijk als een Jood, en in den Joodsen godsdienst onderwezen. Dit zegt hij niet om Agrippa te pluimstrijken, maar om hem tot meerder aandacht en leerzaamheid te bewegen. van alle gewoonten en vragen, die Of, *kwestiën, geschillen.* onder de Joden zijn. Daarom bid ik u, dat gij mij lankmoediglijk hoort.
4. Mijn leven dan Dat is, hoe ik geleefd, of mij gedragen heb. van der jonkheid aan, hetwelk van den beginne onder mijn volk te Jeruzalem geweest is, weten al de Joden;
5. Als die van over lang Grieks *van boven aan*; dat is, van verleden tijden. mij te voren gekend hebben (indien zij het wilden getuigen), dat ik, naar de bescheidenste Of, *scherpste, volkomenste.* Zie Hand. 22:3, en Hand. 23:8. sekte van onzen godsdienst, *als* een Farizeer geleefd heb.
6. En nu sta ik, en word geoordeeld over de hoop der belofte, Dat is, van de vervulling der belofte, van de gerechtigheid en zaligheid door den *Messias* te verkrijgen, Hand. 26:22,23. die van God tot de vaderen geschied is;
7. Tot dewelke Namelijk hoop, dat is gehoopte zaak, of *belofte*, dat is beloofde zaak. onze twaalf Namelijk de godvruchtige Joden uit de twaalf geslachten Israëls, niet alleen in Judea woonachtig, maar ook door de gehele wereld verstrooid; Jak. 1:1. geslachten, geduriglijk Grieks *in*

- gedurigheid, of in vurigheid.* nacht en dag *God* dienende, verhopende te Welke hoop namelijk in zichzelf wel goed is, maar hierin gebrekkelijk, dat zij nog hopen of verwachten hetgeen in *Christus Jezus* alrede is vervuld. komen; over welke hoop Dat is, over de vervulling van welke hoop, enz. Waarin ook de hoop der opstanding der doden en vooral van den *Messias* is begrepen; hetwelk hij zonder twijfel uit de Schriften der profeten had bewezen, gelijk hij doet Hand. 13:33, en vervolgens; gelijk de navolgende reden van Paulus verklaart. ik, o koning Agrippa, van de Joden word beschuldigd.
8. Wat? wordt Dit schijnt hij gesproken te hebben, zich kerende tot Festus en andere heidenen; want Agrippa geloofde de profeten, Hand. 26:27, en derhalve ook de opstanding der doden, Hand. 26:7. het bij ulieden ongelofelijk geoordeeld, dat God de doden opwekt?
  9. Ik meende waarlijk Namelijk gelijk de anderen nu doen, met een blinden ijver, zonder rechte wetenschap. bij mijzelfen, dat ik tegen den Naam van Jezus van Nazareth vele wederpartijdige dingen moest doen.
  10. Hetwelk ik ook gedaan heb te Jeruzalem, en ik heb velen van de heiligen Dat is, degenen, die in *Christus* geloofden. in de gevangenissen gesloten, de macht van de overpriesters ontvangen hebbende; en als zij omgebracht werden, stemde ik het toe. Grieks *bracht ik mijn stem daartoe.* Van het Griekse woord *psephos*, zie Hand. 2:17.
  11. En door al de synagogen heb ik hen dikmaals gestraft, Namelijk die volstandig bleven in hun geloof. en gedwongen te Dat is, met pijnigen en dreigementen gedwongen *Christus* te verloochenen, ja zelfs te vloeken, gelijk dit ook was de wijze der heidenen in het vervolgen der Christenen. Zie *Plin. Jun. in Epist. ad Trajanum.* lasteren; en boven

- mate tegen hen woedende, heb ik *hen* vervolgd, ook tot in de buiten *landse* steden.
12. Waarover ook Hetgeen in dit verhaal verklaring van node heeft, daarvan zie de aantekeningen op Hand. 9. als ik naar Damaskus reisde, met macht en last, welk *ik* van de overpriesters *had*,
13. Zag ik, o koning, in het midden van den dag, op den weg een licht, boven den glans der zon, van den hemel mij en degenen, die met mij reisden, omschijnende.
14. En als wij allen ter Dat is, zowel die met mij reisden, als ik, hoewel ik bleef liggen,, en zij terstond al verbaasd opstonden; Hand. 9:7. aarde nedergevallen waren, hoorde ik een stem, tot mij sprekende, en zeggende in de Hebreeuwse taal: Hieruit schijnt dat Paulus Agrippa en Festus in het Hebreeuws niet heeft aangesproken, maar in het Grieks of in het Latijn, als hun beter bekend. Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij? Het is u hard, tegen de prikkels de verzenen te slaan.
15. En ik zeide: Wie zijt Gij, Heere? En Hij zeide: Ik ben Jezus, Dien gij vervolgt.
16. Maar richt u op, en sta op uw voeten; want hiertoe ben Ik u verschenen, Of, *van u gezien*. Van de manier van deze verschijning, zie de aantekeningen Hand. 9:17. om u te stellen tot een dienaar en getuige der dingen, beide die gij gezien hebt en in welke Ik u *nog* zal verschijnen;
17. Verlossende u van dit volk, Namelijk der Joden, die u zullen vervolgen. en *van* de heidenen, tot dewelke Ik u nu zende;
18. Om hun ogen te openen, Dat is, hun verstand, namelijk door de predikatie mijns Evangelies. en *hen* te bekeren van de duisternis Dat is, van de natuurlijke blindheid en wereldse onwetendheid, tot de rechte en ware kennis Gods ter eeuwige zaligheid. tot het licht, en *van* de macht des satans tot God; opdat zij vergeving der zonden ontvangen, en een erfdeel Grieks *een lot*; omdat de erfdelen veeltijds door het lot uitgedeeld worden. onder de geheiligden, door het geloof in Mij.
19. Daarom, o koning Agrippa, ben ik dat Hemels gezicht niet ongehoorzaam geweest;
20. Maar heb eerst dengenen, die te Damaskus waren, en te Jeruzalem, en in het gehele land van Judea, en den heidenen verkondigd, dat zij zich zouden beteren, en tot God bekeren, werken doende der bekering waardig. Zie hiervan de verklaring Matth. 3:8.
21. Om dezer zaken wil hebben mij de Joden in den tempel gegrepen en gepoogd om te brengen.
22. Dan, hulp van God verkregen hebbende, sta ik tot op Dat is, ben ik nog in het leven behouden, en daarom niet trager geworden om het Evangelie te verkondigen. dezen dag, betuigende beiden klein en groot; Dat is, een iegelijk, van wat staat of bediening hij zij. niets zeggende buiten hetgeen de profeten en Mozes gesproken hebben, dat geschieden zoude:
23. *Namelijk* dat de Christus lijden moest, en dat Hij, de Eerste uit Namelijk om eeuwiglijk te leven; want enige, die tevoren opgestaan waren, zijn wederom gestorven. Doch Paulus ziet hier niet alleen op de orde, maar inzonderheid op de kracht van *Christus* als van het hoofd, waardoor de gelovigen al zijne leden te zijner tijd ook tot het eeuwige leven zullen opstaan. Zie 1 Cor. 15:22,23; Col. 1:18. de opstanding der doden zijnde, een licht zou Zie Hand. 26:18. verkondigen dezen volke, en den heidenen.
24. En als hij deze dingen tot verantwoording sprak, zeide Festus

met grote stem: Gij raast, Namelijk gelijk lieden, die ijdel van zinnen zijn van te veel studeren. Alzo oordeelt de natuurlijke mens van de wijsheid Gods; 1 Cor. 1:23, en 1 Cor. 2:14. Paulus, de grote geleerdheid Grieks *de vele letteren.* brengt u tot razernij! Grieks *keert u om.*

25. Maar hij zeide: Ik raas niet, machtigste Festus, maar ik spreek woorden van waarheid en van een gezond verstand; Of, van een gematigd en nuchter verstand.

26. Want de koning weet van deze dingen, Namelijk die ik van *Christus Jezus* en hetgeen Hem geschied is verhaald heb, dewijl het te Jeruzalem openlijk geschied en geheel Syrië door bekend is. tot welken ik ook vrijmoedigheid gebruikende spreek; want ik geloof niet, dat hem iets van deze dingen verborgen is; want dit is in geen hoek geschied.

27. Geloofst gij, o koning Agrippa, de profeten? Ik weet dat gij ze gelooft. Dat is, voor waarachtig en voor Gods Woord houdt.

28. En Agrippa zeide tot Paulus: Gij beweegt mij Grieks *overreedt.* bijna een Christen te worden.

29. En Paulus zeide: Ik wenste wel van God, dat, en bijna Grieks *dat, en in weinig en in veel.* en geheellijk, niet alleen gij, maar ook allen, die mij heden horen, zodanigen wierden, gelijk als ik ben, uitgenomen deze banden. Dat is, deze keten, waar zijne hand in gesloten was. Zie Hand. 12:6, en Hand. 28:16.

30. En als hij dit gezegd had, stond de koning op, en de stadhouder, en Bernice, en die met hen gezeten waren;

31. En aan een zijde gegaan zijnde, spraken zij tot elkander, zeggende: Deze mens doet niets des doods of der banden waardig.

32. En Agrippa zeide tot Festus: Deze mens kon losgelaten worden, indien hij zich Dit is maar een uitvlucht: want Paulus' beroep op den keizer kon zijne loslating niet beletten, dewijl zij hem voor onschuldig hielden, maar dit zeggen zij om Paulus niet los te laten en om der Joden ondank te ontgaan. op den keizer niet had beroepen.

Handelingen 27

1. En als het besloten was, Namelijk van Festus en zijnen Raad; Hand. 25:12. dat wij naar Italië Hieruit, en uit het volgende verhaal blijkt dat ook Lukas, die deze Handelingen heeft beschreven, in Paulus' gezelschap op deze gehele reis geweest is. zouden afvaren, leverden zij Paulus en enige andere gevangenen, over aan een hoofdman over honderd, met name Julius van de keizerlijke Grieks *Sebastes;* dat is *Augustische.* bende. Van dit woord zie Hand. 10:1. Deze Julius wordt gezegd een hoofdman van deze bende te zijn, omdat hij over een compagnie bevel had, die onder des keizers garde behoorde, die daarom hiertoe schijnt verkoren te zijn, opdat de gevangenen onder zijn opzicht te beter bewaard en in des keizers handen geleverd zouden worden.

2. En in een Adramytenisch schip Namelijk dat te Adramytte tehuis behoorde; welke in ene stad in Mysië tegenover Mytilene. gegaan zijnde, alzo wij de plaatsen langs Azie Namelijk Klein-Azië, in hetwelk Mysië ook gelegen was. bevaren zouden, Namelijk volgens het voornemen; hoewel zij om de tegenwinden een anderen koers hebben moeten nemen, gelijk uit het volgende verhaal blijkt. voeren wij af; en Aristarchus, Deze was een aanzienlijk man, die Paulus vandaar is gevolgd, welke ook in vele reizen met Paulus grote zwarigheden heeft uitgestaan, gelijk te zien is Hand. 19:29, en Hand. 20:4, die ook Paulus in deze gevangenis tot Rome toe gezelschap gehouden heeft, alsmede gevangen zo het schijnt, of die te Rome gekomen zijnde

nevens Paulus is gevangen gezet, gelijk blijkt Col. 4:10. de Macedonier van Thessalonica, Van deze stad, zie Hand. 17:1. was met ons.

3. En des anderen *daags* kwamen wij aan te Sidon. Ene stad in Fenicië, waarvan zie Matth. 11:21; Hand. 12:20. En Julius, vriendelijk met Paulus handelende, liet *hem* toe tot de vrienden te gaan, om *van hen* bezorgd te worden. Dat is alle gemak en verkwikking aangedaan te worden, of ook van enige dingen voorzien tot meerder gemak op de reis nodig.
4. En van daar afgevaren zijnde, voeren wij onder Cyprus Of, *beneden Cyprus*. Van dit eiland zie Hand. 11:19, en Hand. 13:4. heen, omdat de winden *ons* tegen waren.
5. En de zee, die langs Cilicie en Pamfylie is, Van dit landschap zie ook Hand. 2:10, en Hand. 13:13, en Hand. 14:24. doorgevaren zijnde, kwamen wij aan te Myra in Lycie. Ene stad in het land van Lycië, hetwelk aan Pamfylie grensde, waar dit eerste schip schijnt zijne reis voldaan te hebben.
6. En de hoofdman, aldaar een schip gevonden hebbende van Alexandrie, De hoofdstad van Egypte en Libyë, welk schip uit Egypte te Myra was gekomen, om vandaar voorts naar Italië te varen. dat naar Italië voer, deed ons in hetzelfde overgaan.
7. En als wij vele dagen langzaam voortvoeren, en nauwelijks tegenover Knidus gekomen waren, overmits het ons de wind niet toeliet, zo voeren wij onder Kreta heen, Ene eiland in dezelfde zee, hedendaags Kandië genaamd. Zie van hetzelfde Tit. 1:5. tegenover Salmone.

Een uitstekende hoek van Kreta, tegen het oosten.

8. En hetzelfde nauwelijks voorbij zeilende, kwamen wij in een zekere plaats genaamd Schonehavens, Of *Goedehavens*, heden nog *Boniporto* genaamd, ene stad in Kreta, van de bekwaamheid harer haven alzo geheten. waar de stad Lasea nabij was. Maar wat meerder landwaarts in, gelijk *Plinius* getuigt, *lib. 4, cap. 12*. Doch hij noemt die *Lasos*.
9. En als veel tijd verlopen, en de vaart nu zorgelijk was, omdat ook de vasten Namelijk de jaarlijkse vasten der Joden, op welke de verzoening des gehelen volks door den hogepriester in het heilige der heiligen geschiedde, gelijk te zien is Lev. 16:29, en Lev. 23:27, welke dag was de tiende der zevende maand, die ten dele met onzen *September*, ten dele met onzen *October* overeenkwamen; zodat de tiende dag kwam omtrent het begin van *October*, na welke maand de zee bij de ouden niet werd bevaren tot het begin van *Maart* toe, om de korthed der dagen en de stormen, die tussen dien tijd veel zijn. Zie *Veget de re milit. lib. 4, cap. 39*. Hetwelk dan gene gemeenschap heeft met de vastentijden, die sommigen hedendaags houden, die lang na der apostelen tijden in de oude kerk niet bekend zijn geweest. nu voorbij was, vermaande hen Paulus,
10. En zeide tot hen: Mannen, ik zie, dat Namelijk niet alleen uit de gelegenheid des tijds, maar inzonderheid door ingeving van Gods Geest. de vaart zal geschieden met hinder en grote schade, niet alleen van de lading en van het schip, maar ook van ons leven. Grieks *van onze zielen*.
11. Doch de hoofdman geloofde meer Namelijk die schijnen gemeend te hebben dat er nog enige dagen over waren, om binnen dezelve in een andere haven te kunnen komen; inzonderheid alzo de wind hun diende. den stuurman en den schipper, dan hetgeen van Paulus gezegd werd.

12. En alzo de haven ongelegen was om te overwinteren, vond het meerder *deel* geraden ook van daar te varen, of zij enigszins te Fenix konden aankomen om te overwinteren, zijnde een haven Dit wordt hier bijgevoegd opdat men niet zou menen dat hij van Fenicië in Syrië sprak. in Kreta, strekkende Grieks *ziende*. tegen het zuidwesten Dat is, krom gelegen gelijk een halve maan, en daarom bevrijd van alle winden. en tegen het noordwesten.
13. En alzo de zuidenwind zachtelijk waaide, meenden zij hun voornemen verkregen te hebben, en afgevaren zijnde, zeilden zij dicht voorbij Kreta henen.
14. Maar niet lang daarna, sloeg tegen hetzelfde Namelijk eiland Kreta; het schip van hetzelfde door dezen wind afgedreven zijnde. een stormwind, genaamd Of, *draaiwind*, *wervelwind*. Euroklydon. Dat is, een oostelijke wind, die geweldige baren verwekt.
15. En als het schip daarmede weggerukt werd, en niet kon tegen den wind opzeilen, Grieks *tegen ogen*. gaven wij het op, Dat is, lieten wij het drijven op Gods genade, waar de wind het heendreef. en dreven heen.
16. En lopende onder een zeker eilandje, genaamd Klauda, Een eilandje aan het einde van Kreta tegen het westen, nu *Gozo* genaamd. konden wij nauwelijks de boot machtig worden.
17. Dewelke opgehaald hebbende, gebruikten zij *alle* behulpzelen, het schip ondergordende; Namelijk met kabels en touwen, die zij onder de kiel doorbrachten, om de zijden van het schip te vaster aan elkander te binden, tegen het geweld der baren. en alzo zij vreesden, dat zij op de *droogte* Een gevaarlijke droogte, of plaat van welzand, vol draaiingen, onder Afrika in de Middellandse zee gelegen. Syrtis vervallen zouden, streken zij het zeil, Grieks *het vat*: gelijk Hand. 10:11; waardoor het zeil met den spriet en de aanhangende touwen verstaan wordt. en dreven alzo henen.
18. En alzo wij van het onweder geweldiglijk geslingerd werden, deden zij den volgende *dag* een uitworp; Namelijk van den last of de koopmanschap, die in het schip was, om het schip te lichten.
19. En den derden *dag* wierpen wij met onze eigen handen het scheepsgereedschap Namelijk van ballast, touwen, kabels, riemen, kisten, enz., hetgeen overtollig in het schip was. Want dat zij het noodzakelijke nog behouden hebben blijkt uit Hand. 27:28,29,30, enz. uit.
20. En als noch zon noch gesternten verschenen in vele dagen, en geen klein onweder *ons* drukte, Grieks *op ons lag*. zo werd *ons* voort alle hoop van behouden te worden benomen.
21. En als men langen tijd Namelijk omtrent veertien dagen, Hand. 27:33. zonder eten Dat is, zonder gewoon maal te houden, vanwege de vrees des doods en het slingeren van het schip. geweest was, toen stond Paulus *op* in het midden van hen, en zeide: O mannen, men behoorde mij wel gehoor gegeven te hebben, en van Kreta niet afgevaren te zijn, en dezen hinder en deze schade verhoed te hebben;
22. Doch alsnu vermaan ik ulieden goedsmoeds te zijn; want er zal geen verlies geschieden van *iemand's* leven onder u, Grieks *ziel*. maar alleen van het schip.
23. Want dezen zelfden nacht heeft bij mij gestaan een engel Gods, Wiens ik ben, Namelijk Gods apostel of dienstknecht ik ben. Welken ook ik dien,
24. Zeggende: Vrees niet, Paulus, gij moet voor den keizer gesteld worden; Of, *staan*, *u stellen*. en zie, God heeft u Dat is, heeft hun het leven gegeven

- om uwentwil. Zie dergelijke Gen. 18:32, en Gen. 19:21. geschonken allen, die met u varen.
25. Daarom zijt goedsmoeds, mannen, want ik geloof Gode, dat het alzo zijn zal, gelijkerwijs het mij gezegd is.
26. Doch wij moeten op een zeker eiland vervallen.
27. Als nu de veertiende nacht gekomen was, alzo wij in *Of, dat wij.* de Adriatische zee Grieks *Adria*; welke is eigenlijk die zee, die hedendaags *Golf van Venetië* genaamd wordt; maar wordt ook dikwijls bij de ouden, gelijk ook hier, breder genomen, voor dat deel der Middellandse zee, hetwelk ook bovendien de zee van Cicilië en Jonië bevat. Zie *Strabo lib. 7.* herwaarts en derwaarts gedreven werden, omtrent het midden des nachts, vermoedden de scheepslieden, dat hun enig land naderde.
28. En het dieplood uitgeworpen hebbende, vonden zij twintig vademen; Namelijk diepte tot den grond. en een weinig voortgevaren zijnde, wierpen zij wederom het dieplood uit, en vonden vijftien vademen;
29. En vrezende, dat zij ergens op harde plaatsen *Of, scherpe, klipachtige.* vervallen mochten, wierpen zij vier ankers van het achterschip uit, en wensten, dat het dag werd.
30. Maar als de scheepslieden zochten uit het schip te vlieden, en de boot nederlieten Namelijk die zij tevoren in het schip opgehaald hadden, Hand. 27:17. in de zee, onder den schijn, alsof zij uit het voorschip Dat is, het voorste deel van het schip. de ankers zouden uitbrengen,
31. Zeide Paulus tot den hoofdman en tot de krijgsknechten: Indien dezen in het schip niet blijven, gij kunt niet Want hoewel God Paulus door zijn engel beloofd had dat niemand uit het schip zou vergaan, Hand. 27:24, nochtans worden daarmede de middelen niet weggenomen, waardoor God deze zijne belofte wilde uitvoeren. En die daarin nalatig is, die gelooft God niet, maar verzoekt God. behouden worden.
32. Toen hieuwen de krijgsknechten de touwen af van de boot, en lieten haar vallen.
33. En ondertussen dat het dag zou worden, vermaande Paulus *hen* allen, dat zij zouden spijze nemen, Grieks *voedsel.* en zeide: Het is heden de veertiende dag, dat gij verwachtende blijft zonder eten, en niets hebt genomen. Dat is, als niet zeer weinig; of geen maal hebt gehouden, gelijk Hand. 27:21; want anders kan een gezond mens *gelijk de geneesheren getuigen* over de zeven dagen niets wel vasten zonder sterven.
34. Daarom vermaan ik u spijze te nemen, want dat dient tot uw behouding; Namelijk om sterkte te hebben in het regeren van het schip, en om uzelf te kunnen helpen, als wij ons zullen moeten redden. want niemand van u zal een haar van Dat is, zal enige schade lijden aan zijn leven of gezondheid. Hebreën. Zie 1 Kon. 1:52. het hoofd vallen.
35. En als hij dit gezegd had en brood genomen had, dankte hij God Namelijk voor de weldaad, die hun God nog deed van spijs te hebben, en die te kunnen genieten tot versterking van hunne krachten, gelijk ook *Christus* gewoon was te doen; Matth. 14:19; Joh. 6:11, en Paulus alle Christenen vermaant; 1 Tim. 4:4,5. in aller tegenwoordigheid; en *hetzelve* gebroken hebbende, begon hij te eten.
36. En zij allen, goedsmoeds geworden zijnde, namen ook zelven spijze. Grieks *voedsel.*
37. Wij waren nu in het schip in alles tweehonderd zes en zeventig zielen. Dat is, mensen, personen; Hand. 2:41, en Hand. 7:14; Rom. 13:1.

38. En als zij met spijs verzadigd waren, lichtten zij het schip, en wierpen het koren uit in de zee.
39. En toen het dag werd, kenden zij het land niet; maar zij merkten een zekeren Grieks een schoot, of boezem. inham, die een oever had, Of, strand. tegen denwelken zij geraden vonden, zo zij konden, het schip aan te zetten.
40. En als zij de ankers opgehaald Of, de ankers afgehouden hadden, lieten zij die in de zee. hadden, gaven zij *het schip* aan de zee over, meteen de roerbanden Namelijk met welke zij tevoren het roer vastgemaakt hadden, toen het schip op Gods genade dreef, tegen het slingeren van de zee. losmakende; en het razeil naar den wind opgehaald hebbende, hielden zij het naar den oever toe.
41. Maar vervallende op een plaats, Dat is, een uitstekende oever of punt, die nochtans vooraan onder water lag, waar zij het schip op stuurden. die de zee aan beide zijden had, zetten zij het schip daarop; en het voorschip, vastzittende, bleef onbewegelijk, maar het achterschip brak van het geweld der baren. Namelijk die tegen het achterschip geweldig aansloegen.
42. De raadslag nu Dat is, raad, advies, voornemen. Zo licht hadden zij vergeten, dat zij door Paulus het leven behouden hadden, hetwelk een grote ondankbaarheid was, die de hoofdman met recht heeft wederstaan. der krijgslieden was, dat zij de gevangenen zouden doden, opdat niemand, ontwommen zijnde, zoude ontvlieden.
43. Maar de hoofdman, willen Paulus behouden, belette hun dat voornemen, en beval, dat degenen, die zwemmen konden, zich eerst zouden afwerpen, en te land komen;

44. En de anderen, Namelijk beval hij te land te komen. sommigen op planken, en sommigen op enige *stukken* van het schip. En alzo is het geschied, dat zij allen behouden aan het land gekomen zijn.

Handelingen 28

1. En als zij ontkomen waren, toen verstonden zij, dat het eiland Melite heette. Een eiland, tussen Afrika en Cicilië, nu Malta genoemd.
2. En de barbaren Alzo noemden de Grieken en Romeinen alle andere natiën, die van de hunne niet waren, vanwege hunne vreemde zeden en onbekende talen, die zij spraken; zie Rom. 1:14; 1 Cor. 14:11, waarvan het schijnt dat nog hedendaags dat deel van Afrika, dat tegenover Cicilië en Maltha ligt, *Barbarijë* genaamd wordt. **bewezen ons geen gemene vriendelijkheid; want een groot vuur** Grieks *pyra*; hetwelk betekent een hoop van hout, of andere stof, geschikt om te branden. **ontstoken hebbende**, namen zij ons allen in, om den regen, die overkwam, en om de koude.
3. En als Paulus een hoop rijzen **bijeengeraapt** Het Griekse woord betekent eigenlijk droge wijngaardsranken en dergelijke takken, die lichtelijk branden. **en op het vuur gelegd had, kwam er een adder uit** Een zeer venijnige slang, die niet alleen met bijten en steken, maar ook somwijlen alleen met haar aanblaas de mensen doodt. Zie hiervan Matth. 3:7. **door de hitte, en vatte zijn hand.**
4. En als de barbaren het beest zagen Grieks *Therion*; waardoor allerlei wilde beesten betekend worden, maar in bijzonder de beesten, die met bijten of steken hun venijn schieten en de mensen doden, gelijk deze slang. Van welk woord gemeend wordt, dat het tegengift, *Theriaca* genaamd, zijnen naam heeft, òf omdat het ook van het vlees dezer slangen gemaakt wordt, òf omdat het wederstaat het vergift van deze en dergelijke

venijnige beesten. aan zijn hand hangen, zeiden zij tot elkander: Deze mens is gewisselijk een doodslager, welken de wraak niet Of, *de justitie*; dat is de goddelijke rechtvaardigheid. laat leven, daar hij uit de zee ontkomen is.

5. Maar hij schudde het beest af in het vuur, en leed niets kwaads.

6. En zij verwachtten, dat hij zou opzwellen, Of, *ontsteken, ontbranden*; namelijk door het vergift. of terstond dood nedervallen. Maar als zij lang gewacht hadden, en zagen, dat geen ongemak Grieks *niets ongerijmds, of, onvoegelijks*. hem overkwam, werden zij veranderd, en zeiden, dat hij een god was. Die namelijk in menselijke gedaante tot hen gekomen was. Zie dergelijk ongestadig oordeel der heidenen van Paulus en Barnabas, Hand. 14:11,19.

7. En hier, omtrent dezelfde plaats, had de voornaamste Grieks *de eerste*. van het eiland, met name Publius, Deze naam is een Romeinse naam, waaruit sommigen menen dat hij stadhouder der Romeinen over dit eiland is geweest. Het blijkt altoos dat hij een machtig man is geweest, die twee honderd zes en zeventig mannen drie dagen lang heeft gespijzigd en geherbergd. *zijn* landhoeven, die ons ontving, en drie dagen vriendelijk herbergde.

8. En het geschiedde, dat de vader van Publius, met koortsen en den roden loop bevangen zijnde, te bed lag; tot denwelken Paulus inging, en als hij gebeden had, legde hij de handen op hem, en maakte hem gezond.

9. Als dit dan geschied was, kwamen ook tot hem de anderen, die krankheden hadden in het eiland, en werden genezen.

10. Die ons ook eerden met veel eer, en als wij vertrekken zouden, bestelden zij *ons* hetgeen van node

was. Namelijk tot onze verdere reis naar Italië.

11. En na drie maanden Wat Paulus die drie maanden in Melite verder gedaan heeft, wordt hier niet beschreven; dan, het is zeker, dat hij aldaar ene gemeente heeft opgericht, die een van de standvastigste Christelijke gemeenten altijd is geweest, gelijk de kerkelijke geschiedenissen getuigen. voeren wij af in een schip van Alexandrie, dat in het eiland overwinterd had, hebbende tot een teken, Namelijk op het voorste of achterste van het schip, waarnaar het genaamd was, gelijk nog hedendaags de grote schepen hunne namen hebben van steden, landen, of personen, die hen zenden, of waar zij uitvaren, om die van de andere te onderscheiden. Kastor en Pollux. Grieks *Dioscourois*; dat is, Jupiters zonen. Dit waren twee heidense afgoden, of sterren, alzo genaamd, van welker teken dit schip zijnen naam heeft gehad, omdat het van dezelve te beter bewaard zou worden, gelijk zij meenden; en als nog hedendaags de namen van verstorven heiligen, tot dienzelfen einde, van sommigen den schepen gegeven worden.

12. En als wij te Syrakuse De hoofdstad van Cicilië, tegen de zee gelegen. aangekomen waren, bleven wij *aldaar* drie dagen;

13. Van waar wij omvoeren, Namelijk om den hoek van het eiland van Cicilië naar Italië. en kwamen aan te Regium; Een zeer bekende stad en haven van Italië, tegenover Cicilië; alzo genaamd, gelijk vele ouden menen, omdat Cicilië met dien hoek aan Italië eertijds vast is geweest, en door grote stormen en watervloeden in deze engte van elkanders is gescheurd. en alzo, na een dag, de wind zuid werd, kwamen wij den tweeden dag te Puteoli; Ene stad in Campanië, aan de zee gelegen, niet ver van Napels, waar zij langs de kust van Italië zeilende aankwamen; vanwaar een zeer bekwame en gebaande weg was, om te land naar Rome te reizen.

14. Alwaar wij broeders vonden, Dat is, Christenen. en werden gebeden, zeven dagen bij hen te blijven; en also gingen wij naar Rome. Deze stad is wel bekend. Zie Rom. 1:7; Openb. 17:18.

15. En vandaar kwamen Namelijk van Rome. de broeders, Dat is, enigen uit de Christelijke gemeente, die daar alrede was eer Paulus daar kwam, gelijk ook blijkt uit den brief van Paulus aan de Romeinen tevoren geschreven. Van wie dien u opgericht is, zegt de Schrift nergens, dan dat op den pinksterdag te Jeruzalem ook geweest zijn uitlandse Romeinen; Hand. 2:10. van onze zaken gehoord hebbende, ons tegemoet tot Appiusmarkt, Ene plaats in Setinervelt, omtrent zestien uren gaans van Rome, alzo genaamd naar enen Appius Claudius, die van Rome af tot daartoe een gestraten weg in zijn leven had doen maken. en de drie tabernen; Een stadje, omtrent vijf of zes uren gaans nader Rome, op denzelfden weg gelegen; also dat sommigen der broederen aldaar Paulus verwachtten, andere nog verder tot Appiusmarkt toe, hem tegemoet gegaan waren. welke Paulus ziende, dankte hij God en greep moed. Namelijk ziende zo goeden ijver van zovele Christenen, bij wie hij hulp en troost in deze zijne gevangenschap zou vinden.

16. En toen wij te Rome gekomen waren, gaf de hoofdman de gevangenen over aan den overste des Deze schijnt geweest te zijn de overste van de garde des keizers, welke niet alleen in het paleis des keizers de wacht hielden, maar ook aan de ene zijde van de stad enige duizenden sterk in een gesterkte plaats lagen, om den keizer in alle voorvallende zwaarigheden altijd ten dienste te zijn. De Latijnen noemen hem *praefectum praetorio*. legers; maar aan Paulus werd toegelaten op zichzelf Namelijk in een eigen gehuurde woning. Zie Hand. 28:30. Deze vrijheid schijnt hij van dezen overste verkregen te hebben, om de goede berichten door *Julius* aan hem gedaan, doch zonder twijfel door Gods zonderlinge voorzienigheid,

opdat Paulus alzo het Evangelie te beter zou mogen verbreiden, en een ieder toegang tot hem mocht hebben. Zie Hand. 28:30,31. te wonen met den krijgsknecht, Dragende daartoe aan de rechterhand een ijzeren keten, welke hij om zich gordde als hij in huis was, om te vrijer te gaan; maar uitgaande was hij met dezelve aan de linkerhand des krijgsknechts gebonden. Zie Hand. 28:20; Hand. 12:6; Ef. 6:20. die hem bewaarde.

17. En het geschiedde na drie dagen Namelijk als hij vermoeid zijnde van de reis wat tijds gerust had. dat Paulus samenriep degenen, Namelijk omdat hij gevangen zijnde in hunne synagoge niet kon gaan. die de voornaamsten der Joden waren. En als zij samengekomen waren, zeide hij tot hen: Mannen broeders, ik, die niets gedaan heb tegen het volk of de vaderlijke gewoonten, ben gebonden uit Jeruzalem overgeleverd in de handen der Romeinen;

18. Dewelken, mij onderzocht hebbende, wilden *mij* loslaten, omdat geen schuld des doods in mij was.

19. Maar als de Joden *zulks* tegenspraken, werd ik genoodzaakt mij op den keizer te beroepen; *doch* niet, alsof ik iets had, mijn Namelijk voorgenomen of besloten. Want hoewel Paulus oorzaak genoeg had om de Joden over hun geweld en onrechtvaardigheid te beschuldigen, nochtans toont hij hiermede voor de Joden dat hij zulk voornemen niet had, maar alleen zichzelf behoorlijk te verdedigen. volk te beschuldigen.

20. Om deze oorzaak dan heb ik u bij mij geroepen, om *u* te zien en aan te spreken; want vanwege de hope Israels Dat is, de hoop der eeuwige zaligheid, door den *Messias* aan het volk Israëls beloofd. ben ik met deze keten omvangen.

21. Maar zij zeiden tot hem: Wij hebben noch brieven u aangaande van Judea ontvangen; noch iemand van de broeders, hier gekomen zijnde, heeft van u iets kwaads geboodschaft Hetwelk een teken is dat de overste der Joden te Jeruzalem niet zeer gezorgd heeft hoe het met de Joden ging, die buiten het Joodse land woonden, als zij maar hunne rust en aanzien in hun land mochten behouden. of gesproken.

22. Maar wij begeren wel van u te horen, wat gij gevoelt; want wat deze sekte Zo noemen zij den Christelijken godsdienst. Zie Hand. 24:5,14. aangaat, ons is bekend, dat zij overal Namelijk zowel bij de Joden als bij de heidenen; Luk. 2:34. tegengesproken wordt.

23. En als zij hem een dag gesteld hadden, kwamen er velen in *zijn* woonplaats; Namelijk die hij gehoord had, Hand. 28:16,30. denwelken hij het Koninkrijk Dat is, de oprichting van het koninkrijk Gods door den beloofden *Messias*. Gods uitlegde, en betuigde, en Dat is, met getuigenissen uit de heilige Schrift zocht hij hen te overtuigen. Zie Hand. 2:40, en Hand. 20:21. poogde hen te bewegen tot het geloof Grieks *tot de zaken van Jezus, of Jezus aangaande*. in Jezus, beide uit de wet van Mozes en de profeten, van des morgens vroeg tot den avond toe.

24. En sommigen geloofden wel, hetgeen gezegd werd, maar sommigen geloofden niet.

25. En tegen elkander oneens zijnde, scheidden zij; Of, *zij worden van hem gelaten*; namelijk met een voornemen van de hardnekkigen bij zich niet meer te roepen, ten ware zij zich beter bedachten. als Paulus *dit* ene woord Dat is, rede, of waarschuwing; want met deze volgende waarschuwing liet hij hen gaan, om hen dezen prikkel in hun hart te laten, of zij zich daarna mochten bedenken en bekeren. gezegd had, *namelijk*: Wel heeft de Heilige

Geest Die Jes. 6:9 deze woorden spreekt, is de Heere der heerlijkheid, gezeten op zijnen troon, omringd zijnde van zijne engelen. Waaruit blijkt dat dan de Heilige Geest deze zelfde Heere der heerlijkheid is; gelijk ook van den Zoon Gods ditzelfde betuigd wordt; Joh. 12:41. Zo zijn dan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, zoveel het wezen aangaat, een enig God, hoewel in personen onderscheiden. gesproken door Jesaja, den profeet, tot onze vadersen,

26. Zeggende: Ga heen tot dit volk, en zeg: Met het gehoor zult Zie de verklaring van deze plaats Matth. 13:14. gij horen, en geenszins verstaan; en ziende zult gij zien, en geenszins bemerken.

27. Want het hart dezes volks is dik geworden, Of, *vet*. en met de oren hebben zij zwaarlijk gehoord, en hun ogen hebben zij toegedaan; opdat zij niet te eniger tijd met de ogen zouden zien, en met de oren horen, en met het hart verstaan, en zij zich bekeren, en Ik hen geneze.

28. Het zij u dan bekend, dat de zaligheid Gods Dat is, de zaligheid die ons volgens Gods belofte door *Jezus Christus* is verworven en verkondigd; of, *Jezus Christus, die de bewerker is van de zaligheid*; Luk. 2:30. den heidenen gezonden Namelijk achtervolgens het bevel van *Christus*, Luk. 24:47, dewijl gij Joden denzelven verwerpt; Hand. 13:46. is, en dezelve zullen horen.

29. En als hij dit gezegd had, gingen de Joden weg, veel twisting hebbenden Of, *geschil*; te weten degenen, die Paulus geloofden, tegen degenen, die niet geloofden, Hand. 28:24. onder elkander.

30. En Paulus bleef twee gehele jaren in zijn eigen gehuurde woning; en ontving allen, die tot hem kwamen;

31. Predikende het Koninkrijk Gods, en lerende van Grieks *lerende de zaken van den Heere Jezus Christus, of aangaande den Heere Jezus Christus*. Dit laatste verklaart

het eerste. Want de leer van de oprichting des koninkrijks Gods is de leer van *Christus*, waarom die ook het Woord en het Evangelie des koninkrijks genaamd wordt; Matth. 4:23, en Matth. 13:19. **den Heere Jezus Christus met alle vrijmoedigheid**, Namelijk niettegenstaande zijne gevangenschap en het gevaar, dat hem daardoor bij den keizer mocht ontstaan. **onverhinderd**. Namelijk God de zaak alzo besturende, dat hem hierin geen beletsel van des keizers wege deze twee jaren werd gedaan. Doch daarna is hij van den keizer Nero hierover te Rome ter dood veroordeeld, gelijk de oude kerkelijke geschiedenissen getuigen, *Euseb. lib. 2, cap. 26*, en hij zelf voorzegt 2 Tim. 4:6. Zie hiervan ook de aantekeningen Filipp. 1:25.